

HETVEHELY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Elfogadva Hetvehely Község Önkormányzat Képviselő-testületének
39/2019. (IV.24.) számú határozatával

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető	2. oldal
2. Hetvehely bemutatása	3. oldal
3. Örökségünk	14. oldal
4. Eltérő karakterű településrészek	26. oldal
5. Építészeti útmutató	48. oldal
<i>Telepítés</i>	
<i>Tömegarány</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Kerítés</i>	
<i>Tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzés, anyaghasználat</i>	
<i>Részletek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Melléképületek elhelyezése</i>	
6. Utcák, terek, közterületek	82. oldal
7. Irányelvek energiatudatos porta kialakításához	84. oldal
8. Kerülendő példák	88. oldal
9. Építészeti útmutató új lakóépület építéséhez és meglévő parasztház átépítéshez	89. oldal
10. Mai példák	95. oldal
11. Hirdetések, reklámtáblák, műszaki berendezések, sajátos építmények	98. oldal
12. Építésigazgatási útmutató	104. oldal
13. Impresszum	108. oldal

BEVEZETŐ 1

HETVEHELY településképi arculati kézikönyve a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján a település természeti és épített környezete által meghatározott helyi településképi jellemzők bemutatására és minőségi formálására hivatott szemléletformáló kiadvány, mely a lakosság, az építetők és a települési döntéshozók tájékozódását kívánja elősegíteni. A kézikönyv ennek megfelelően igyekszik Hetvehely értékeinek feltárásán és bemutatásán keresztül településrészenként útmutatást nyújtani a község épített és természeti környezetét érintő beavatkozások során.

A kiadványban szereplő útmutatók a településképi rendeletben is rögzített kötelező előírásokon túl ajánlásokat, iránymutatásokat, lehetséges alternatívákat fogalmaz meg elősegítve a döntéshozatalt legyen az egy új ház építése, meglévő átalakítása vagy egy egyszerű kerttervezés. A kézikönyv célja, hogy a település védendő karakteréhez méltó és ahhoz illeszkedő választási lehetőséget mutasson fel az olvasónak, természetesen a tervezés szabadságának korlátozása nélkül.

HETVEHELY LÁTKÉPE
LÉGIFELVÉTELEN

HETVEHELY BEMUTATÁSA

ELHELYEZKEDÉS

2

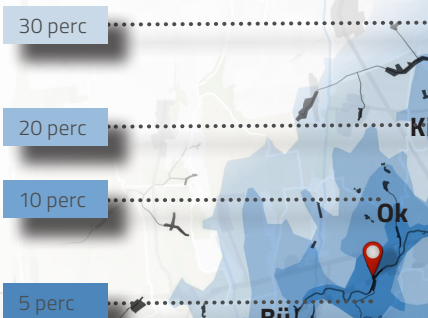
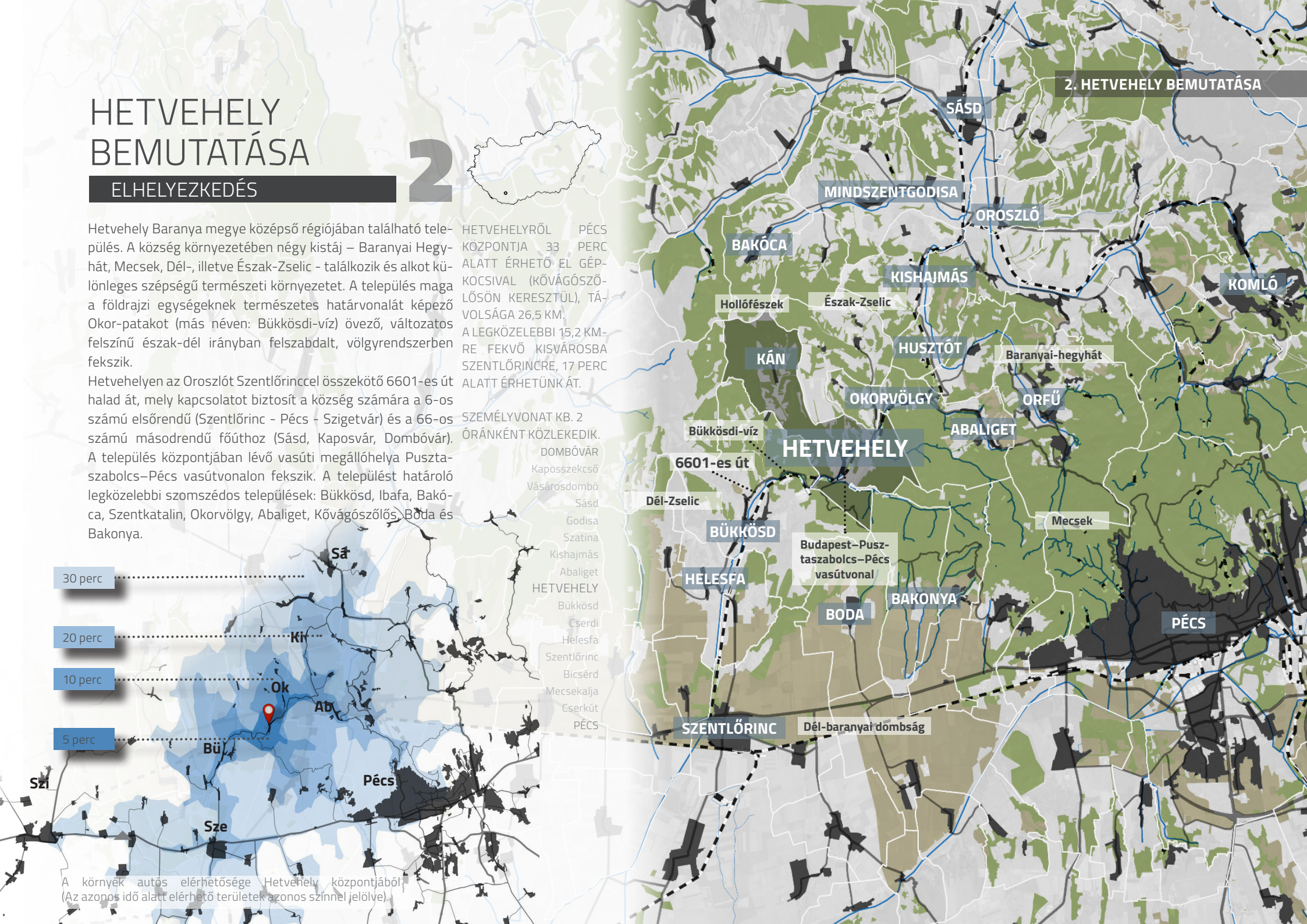
Hetvehely Baranya megye középső régiójában található település. A község környezetében négy kistáj – Baranyai Hegyhát, Mecsek, Dél-, illetve Észak-Zselic – találkozik és alkot különleges szépségű természeti környezetet. A település maga a földrajzi egységeknek természetes határvonalát képező Okor-patakot (más néven: Bükkösi-víz) övező, változatos felszínű észak-dél irányban felszabdalt, völgyrendszerben fekszik.

Hetvehelyen az Oroszlót Szentlőrincsel összekötő 6601-es út halad át, mely kapcsolatot biztosít a község számára a 6-os számú elsőrendű (Szentlőrinc - Pécs - Szigetvár) és a 66-os számú másodrendű főúthoz (Sásd, Kaposvár, Dombóvár). A település központjában lévő vasúti megállóhelya Pusztaszabolcs–Pécs vasútvonalon fekszik. A települést határoló legközelebbi szomszédos települések: Bükkösd, Ibafa, Bakóca, Szentkatalin, Okorvölgy, Abaliget, Kővágószőlős, Bóda és Bakonya.

HETVEHELYRŐL PÉCS KÖZPONTJA 33 PERC ALATT ÉRHTŐ EL GÉPKOCSIVAL (KŐVÁGÓSZŐLŐSÖN KERESZTÜL), TÁVOLSÁGA 26,5 KM. A LEGKÖZELEBBI 15,2 KM-RE FEKVŐ KISVÁROSBA SZENTLŐRINCRA, 17 PERC ALATT ÉRHTÜNK ÁT.

SZEMÉLYVONAT KB. 2 ÓRÁNKÉNT KÖZLEKEDIK. DOMBÓVÁR Kaposzsekcső Vásárosdombó Sásd Godisa Szatina Kishajmás Abaliget HETVEHELY Bükkösd Cserdi Helesfa Szentlőrinc Bicsérd Mecsekfalja Cserkút PÉCS

2. HETVEHELY BEMUTATÁSA

A környezet autós elérhetősége Hetvehely központjából (Az azonos idő alatt elérhető területek azonos színnel jelölve)

2.HETVEHELY BEMUTATÁSA

[A KÖZSÉG ELSŐ ÍRÁSOS EMLÍTÉSE AZ 1542-BŐL MARADT FENN HETFEHEL NÉVEN. NEVE A MAGYAR HÉTFŐ ÉS A HELY SZAVAK ÖSSZEVONÁSÁVAL KELETKEZHETETT. EZ ARRÁ UTAL, HOGY VALAHA HÉTFŐN VOLTAK ITT A VÁSÁROK. NEVÉNEK EREDET MÁSOK SZERINT ARRÁ VEZETHETŐ VISSZA, HOGY RÉGEN HETVEN HÁZHELY VOLT A KÖZSÉGBEN. A RÉGI HELYIEK ARRÁ ESKÜSZNEK, HOGY RÉGEN A BARMAIKAT HÉTFŐI NAPON ENGEDTÉK KI A LEGELŐRE ÉS EZÉRT LETT A FALU NEVE HÉTFÜHEL MAJD KÉSŐBB ÍRÁSHIBA ÁLTAL A MA HASZNÁLATOS HETVEHELY.]

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

A szántóföldeken talált leletekből következtetve Hetvehely környéke már az újkőkorban is lakott volt (csiszolt és pattintott kőeszközök, agyagedények cserepek). A honfoglalást követően a Kán nemzetség birtokához tartozhatott akik Baranya megyén kívül másutt is ősi birtokkal rendelkezett, így méltán tekinthetnénk a megye ősnemzetségének. Bizonyos hogy a település és a megyével együtt már a X. század folyamán az Árpádok uralmi területéhez tartozott. A falu egyértelműen Árpád-kori település, amit a 13. sz-ból származó temploma is bizonyít, amely „Szent Anna” tiszteletére búcsújáró helyé vált, 42 falu tartozott hozzá. Magát a templomot és a rendházat a Pálos rend építette, feltehetően a rend jakabhegyi kolostorának filiája volt. A község több évszázadon át jobbágytelepülés volt. Az akkori családnevek egyértelművé teszik, hogy a környék

A Kán nemzetség címere

A KÁN NEMZETSÉG [KEÁN (1240), KÁN (1251), PROGENIES MAGNI JULE BANI (1303)] AZ ÁRPÁD-KORI MAGYAR NEMZETSÉGEK EGYIKE, MELYRŐL JELENTŐSÉGÉHEZ MÉRTEN A FORRÁSOKBAN, OKLEVELEKBEN NAGYON KEVÉS ADAT MARADT CSAK RÁNK. NEM ISMERT NEVÉNEK PONTOS KIEJTÉSE SEM, MERT HA A KEÁN KIÍRÁS A HELYES, AKKOR A MAI MAGYAR NYELV SZERINT KAJÁNNAK EJTENÉNK (V.Ö: KEANTÓ, MA KAJÁNTÓ.) ÉS 1281-BEN A NEMZETSÉG EGYIK TAGJÁT IS VALÓBAN KAJÁNNAK HÍVTÁK. A NEMZETSÉG NEVÉNEK MEGÁLLAPÍTÁSÁT AZ IS NEHEZÍTI, HOGY IV. BÉLA KIRÁLY URALKODÁSA UTÁNI IDŐKBEN A NEMZETSÉG TAGJAI MINDEN ESETBEN „AZ ÖREG GYULA BÁN IVADÉKAI”-NAK NEVEZTÉK MAGUKAT.

ÁRPÁD FEJEDELEM

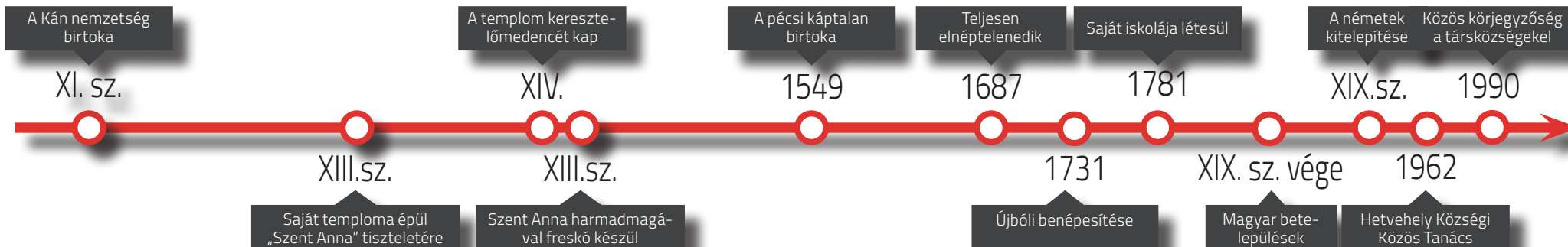
A TEMPLOMBELSŐ

[A KÖZSÉG BÜSZKESÉGES A RÓMAI KATOLIKUS, GÓTIKUS STÍLUSÚ, MŰEMLÉK TEMPLOMA A XIII. SZÁZAD VÉGÉN ÉPÜLT. ELŐSZÖR A XIV. SZÁZADBAN, MAJD A XVIII. SZÁZADBAN ÁTALAKÍTOTTA ÉS KIBŐVÍTTÉK. BELÜL A KÖZÉPKORI EREDETŰ FALKÉPEKEN KÍVÜL EGY XIV. SZÁZADI KERESZTELŐMEDENCE LÁTHATÓ. AZ ŐSI TEMPLOM MINDEN BIZONNYAL A PÉCSI PÁLOSOK JAKAB-HEGYI KOLOSTORÁHOZ TARTOZOTT A REMETEHÁZZAL EGYÜTT.]

A MŰEMLÉK TEMPLOM LÁTVÁNYA NAPJAINKBAN

M
AZONOSÍTÓ: 1417
TÖRZSSZÁM: 336

NEVE A KÖVETKEZŐ ALAKOKBAN FORDULT ELŐ: HETFEHEL (1543), HETFEHEL (1579), HETVEHELY (1799), HETVENHELY(1828), HETVEHELY (1833).

FALUSI ISKOLA

teljesen magyar lakosságú volt. A település Pécs eleste után a szigetvári, majd 1559-ben ismét a pécsi káptalan birtoka a források szerint. A török uralom idején a falu többször elnéptelenedett, a megmaradt lakosság áttelepült a „bakonyai rétre” egy Erszék nevű faluba. A kis hetvehelyi filiális szerzetesházat a török - a hagyomány szerint - 1550-ben lerombolta, a templomot pedig istállóként használta, majd felgyújtotta. 1686-87-ben a felszabadító háborúk során a terület teljesen elnéptelenedett.

Újbóli benépesítése 1731-ban kezdődött. Az első telepeseket a romosan álló templom készítette letelepedésre. Első lakói magyarok, horvátok és németek voltak (Erdéli, Pap, Csakl, Jankó, Funk, Karl). A Hetvehelyre a betelepülő német lakosság, az öregek visszaemlékezései szerint a Rajna bal partján fekvő Pfalz tartomány falvaiból érkezett és a magával hozott szokások szerint alakította a település arculatát. Az 1760-as évektől a német lakosság került túlsúlyba és a települést mint német falut említik meg az iratok. A község fejlődése a németek betelepítésével meggyorsult. A templom 1760-ban már újjáépítve állt a Szentháromság tiszteletére szentelték fel. 1781-től település saját iskolával rendelkezett.

A magyar lakosság részaránya csak a 19. sz. végétől kezdett növekedni, főleg az akkor alakuló kisebb külterületi lakott helyekre telepedtek le. A község házáinak jelentős része ebben a XX. sz. elején épült, főleg helyi anyagok felhasználásával.

[AZ ÍROTT DOKUMENTUMOK ALAPJÁN BIZONYOS HEICHL MAGNUS VOLT HETVEHELYI ISKOLA ELSŐ TANÍTÓJA.

AZ 1781-ES PLÉBÁNIA ÖSSZEÍRÁS A KÖVETKEZŐKET JEGYZI FEL: „ABALIGET FIÓKKÖZSÉGE. MÁS TANÍTÓ VAN ITT, ISKOLAÉPÜLET KÖZEPES ÁLLAPOTBAN VAN, ZSELLÉREK VISELIK GONDJÁT. TANÍTÓ ÉVI FIX JÖVEDELME 15,95 FRT. / 16,78 FRT. STÓLA – 83 FRT. A TANÍTÓ ELLÁTJA EGYBEN AZ EGYHÁZFI ÉS HARANGOZÓ FELADATOKAT IS”

AZ 1783-AS ESZTERHÁZY PÁL PÜSPÖK ÁLTALI „VISITATIO” SZERINT: „AZ ISKOLAMESTER HEICLMAGNUS, 28 ÉVES, APARRÓL SZÁRMÁZIK. CSAK NÉMÉTÜL TUD. MEGFELEL ÉNEKBEN, SZERTARTÁSOKBAN ÉS A GYEREKEK OKTATÁSÁBAN. HÁZÁT A NÉP ÉPÍTETTE JÓ ÁLLAPOTBAN VAN.”

1795-BEN TÁVOZOTT HETVEHELYRŐL.]

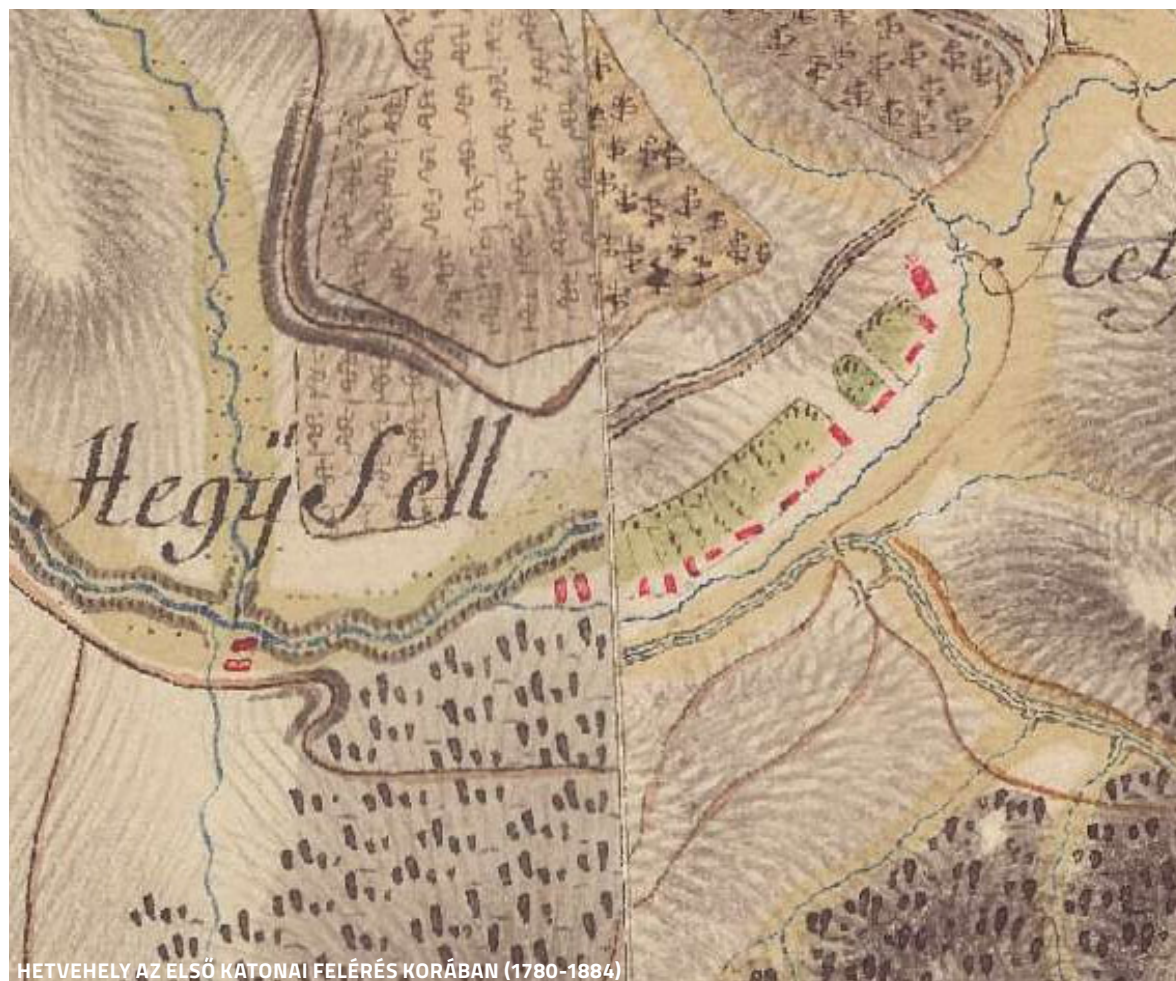

A TÖRÖK PUSZTÍTÁS MAGYARORSZÁGON

2. HETVEHELY BEMUTATÁSA

BETELEPÜLŐ NÉMETEK TELEPESÉK A 18. SZÁZADBAN

HETVEHELY AZ ELSŐ KATONAI FELÉRÉS KORÁBAN (1780-1884)

KÁN DÉLI MADÁRTÁVLATBÓL

DOMBOK ÉS ERDŐK ÖELETE VIDÉK

KÁN

A hagyomány szerint a községet az 1200-as években az ősi Kán nemzetség alapította. A völgyben született erdőktől ölelt zsákfalufalu a török hódoltság alatt elnéptelenedett és még a 18. század derekán is részben lakatlan volt. 1780 körül kezdték benépesíteni német telepesekkel akik a Felső-Duna vidékéről érkeztek, és a jobbágmunka fejében földet (szántót), erdőrészt és rétet kaptak. Ekkor nyerte el jellegzetes, sváb népi építészeti formáját. A falu virágzó mezőgazdasági településsé változott ahol fénykorában több min 60 vályogból épült háza mellett gazdasági épületek, gyümölcsösök, a környező hegyekben pedig kis présházak jelezték a fejlődést. Az 1800-as évek közepén néhány magyar család is megjelent. A két világháború közötti időkből 57 magyar és 316 német anyanyelvű élt a faluban (1930) és a külterületen 21 egyéb anyanyelvű irtak össze. A II. világháborút követően a sváb lakosságot kitelepítették ki, helyükre felvidéki magyarokat, később cigány családokat költöztettek. Az

A FŐUTCA FELÚJÍTOTT ÉPÜLETEINEK UTCAKÉPE NAPJAINKBAN

[ALAPÍTÁSA A XII. SZÁZAD ELEJÉRE TEHETŐ, EGY 1126-BAN KÉLT OKLEVÉLBE MÁR FELLEHETŐ A FALU NEVE, AMELY A KÁN NEMZETSÉGTŐL EREDEZTETHETŐ.]

FALAZOTT TORNÁCOS PARASZTHÁZ

HAGYOMÁNYOS HOMLOKZAT

2.HETVEHELY BEMUTATÁSA

KÁN DÉLI MADÁRTÁVLATBÓL

elkobzások, kitelepítések és a lakosságcsere következtében a homogén faluközösség etnikailag, kulturálisan, nyelvileg és vallásilag is megosztott lett, 1970-ben 176 magyar és 50 német anyanyelvű lakosa volt. A helytelen vidékpolitika, az egyenlőtlen esélyek következtében azonban sok más faluval egyetemben Kán fokozatos sorvadásnak indult. 1978-ban látszólag megpecsételődött és úgy tűnt a közeli Gyűrűfű sorsára jut és végleg elnéptelenedik. Bár felmerült üdülőfaluként történő hasznosítása, de konkrét lépések nem történtek.

Néhány lelkes rajongónak köszönhetően azonban megmenekült a település. Közülük kiemelendő Jean Tamás és építőipari cége mely a romos porták szakszerű felújításával lendületet adott a település rehabilitációnak. A beruházások eredményeképpen a település „visszakerült” Magyarország térképére. Az „üdülőfaló” koncepcióban az értékörzés mellett a többcélú hasznosítás (turisztikai-kulturális központ létrehozása) jelentette a kulcsot fennmaradáshoz. Az ma ide érkezött egységes arculatú, a századfordulót idéző, tipiku-

san sváb népi építészeti, fejlett közüzemű, autentikus falu fogadja. Jelenleg nyolc házban foglalkoznak falusi turizmussal és mintegy 60 fő elhelyezésére nyílik lehetőség. Kán az aktív turizmus híveinek, vadászoknak, lovasoknak, bakancsos turistáknak kínál programokat, de tréningek, szakmai összejövetelek megrendezésére is alkalmas. A látogatót szaunával, pezsgőfürdővel, szoláriummal modernizált ispotályos-ház, étterem, lovaglás, kocsikázás és egyéb sportlehetőségek várják.

[A KÁNI EMBEREK ÉLETÉBEN MINDIG FONTOS SZEREPET TÖLTÖTT BE A HIT. AZ EGYHÁZ, A VALLÁS JELENTETTE AZ EGYETLEN OLYAN INTÉZMÉNYT, AMELY A BETELEPÜLÉS ÓTA ÁLLANDÓNAK BIZONYULT. BÁR TEMPLOMUK NEM VOLT, DE AZ EGYHÁZI ÜNNEPEKET MINDIG MEGTARTOTTÁK A KOCSMA, ILLETVE AZ ISKOLA ÉPÜLETÉBEN. TÁRGYI KULTÚRÁJUKBAN FELLEMLHETŐK A KERESZTEK, ILLETVE A HETVEHELYRŐL ÁTVEZETŐ „MISEÚT” IS. AZ ISKOLA INTÉZMÉNYE VOLT A MÁSODIK LEGFONTOSABB A KÁNIÁK ÉLETÉBEN. BÉKEIDŐBEN ITT TARTOTTÁK A RENDEZVÉNYEKET, ILLETVE A CSOPORTOSULÁSOK, SZAKKÖRÖK HELYSZÍNÉUL SZOLGÁLT. SZÉLL ATTILA BÉLA ÉPÍTÉSZ]

[HETVEHELYEN AZ EGYIK LEGFONTOSABB KÉRDÉS MA A MEGMARADÁS. EGYIK ESÉLYÜK AZ ISKOLA MELY FOLYMATOSAN BIZONYÍTJA, ÉRDemes HOZZÁJUK ÍRATNI A GYEREKEKET A KÖRNYÉKBŐL.]

A TELEPÜLÉS NAPJAINKBAN

A település 1990-ben vette saját kezébe sorsának irányítását. Ekkor iskola és óvodafejlesztési program indult, új sportcsarnok létesült, a község útjai megújultak és a szőlőhegy is rákapcsolódott az elektromos hálózatra. Épült egy 600m² alapterületű Szolgáltatóház étteremmel, vendégszobákkal, Idősek klubjával, konferenciateremmel. Helytörténeti múzeum létesült és kialakításra került egy 2 hektáros halastó. A régi helyi romatelep életét megidéző bemutatóhely létesült. A település közművesítése is jelentős fejlesztésen ment át; kiépült a szennyvízcsatorna szennyvízteleppel, megvalósult az ivóvíz arzénmentesítése. Kánban a népi építészeti értékek védelem keretében történtek beruházások több százezeres fejlesztések történtek. Ezzel megteremtődött a helyi turizmus alapja.

Az általános iskolai, óvodai ellátást több településnek is biztosítja. Az egészségügyi ellátást helyben elérhető. Az alapszintet meghaladó intézményi ellátást többségében Pécssett, Szentlőrincen és Szigetváron veszik igénybe. A településen önkormányzati hivatal működik.

A község az átlagosnál nehezebb domborzati viszonyok ellenére is a gondozottság képét mutatja. A közterületek karbantartására, a házak csinosítására a helyi önkormányzat és a lakosság is nagy figyelmet fordít. Falu lakói összefogva létrehozták a „Faluszépítő Egyesület” nevű civilszervezetet. Munkájuknak köszönhető többek között a falut díszítő virágok, díszes utcatáblák, továbbá a környezet szépülése, mely rendszeres fáradozásuk gyümölcse. Az itt lakók történelmükre büszkék, hagyományukat rendszeresen ápolják. A faluban német nemzetiségi hagyományörző együttes, német nemzetiségű fúvószenekar ápolja a nemzetiségi hagyományokat sikerrel. Nemcsak a településen, hanem más városokban és külföldön is sikerrel szerepelnek.

CSALÁDI NAP RENDEZVÉNYE

A KÁNI FILMFESTIVÁL ÉS MEGÁLMOZÓJA ÁCS LUKÁCS

Hetvehelyen működik Roma Kisebbségi Önkormányzat és létrehoztak egy Cigány Egyesületet is. Külön egyesület született a lakatlanná vált, de újraéledő Hetvehelyhez tartozó Kán település fejlesztésére. Hozzáértő szakemberek segítségével újjátöltötték fel a romos épületeket, ma már üdülőfaluként működik étteremmel, szaunával, sportolási lehetőségekkel. A község lehetőségeihez képest folyamatosan fejlődik, ehhez nemcsak adottságai, hanem a helyiek széles körű összefogás is társul. A történeti korokban a legeltető állattartás és az erdőgaz-

2. HETVEHELY BEMUTATÁSA

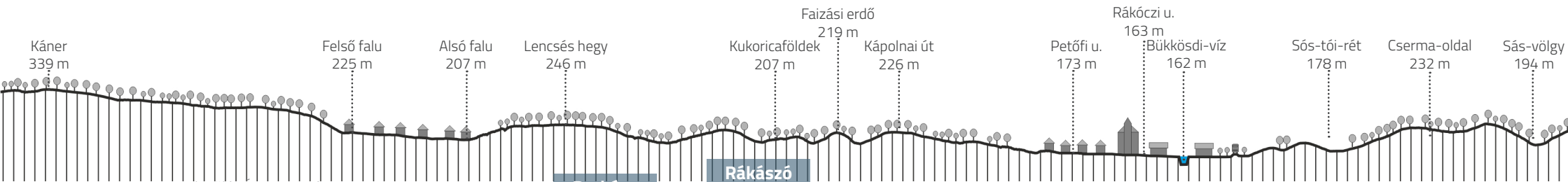
A SZOLGÁLTATÓ HÁZ ÉPÜLETE

A NÉMET DALKÖR FELLÉPÉSE

dálkodás jelentette a fő megélhetési forrást. A település népességmegtartó ereje fokozatosan megszűnt az 1980-as évekre, a lakosság fokozatosan elvándorolt és a negatív folyamatokat a felszámolt uránbányában dolgozók nyugdíjazása tovább erősítette.

Hetvehelyiek a jövő fő fejlesztési irányát a természeti környezetre és a falusi romantikára alapozott idegenforgalomban látja.

A település ÉK-DNY-i tájmetszete

TÁJHASZNÁLAT

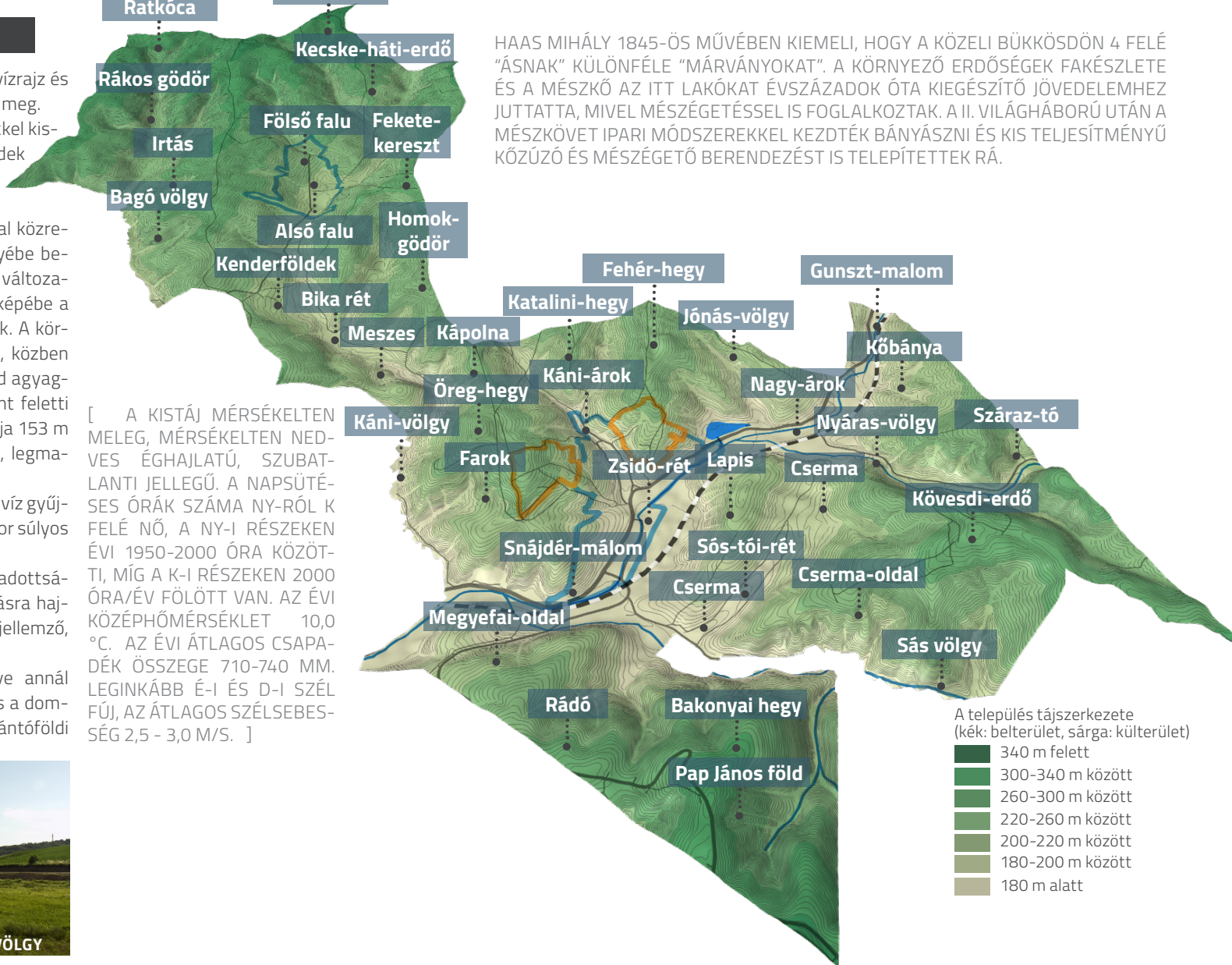
Hetvehely tájszerkezetét a domborzat, a vízrajz és a közlekedés hálózatos elemei határozzák meg. A dél-zselici kistájra a terjedelmes, völgyekkel kisé szabdalt D-i lejtők és a rövid, de meredek (és csuszamlásveszélyes) É-i lejtők változatos tájképe a jellemző.

A táj szépségét a lágy hajlatú dombok által közrefogott, a Bükkösdi-víz a szélestalpú völgyébe belesatlakozó, keskenytalpú völgyekből álló változatos völgyrendszer képezi, amelynek összképébe a Mecsek vonulatainak látványa is bejátszik. A környező táj hol szélesedik, hol keskenyedek, közben pedig az alacsonyabb- és magasabb szelíd agyaghátú dombok váltják egymást. Tengerszint feletti átlag magassága 235 m, legmélyebb pontja 153 m (Bükkösdi-víz D-i szakasza menti részek), legmagasabb pontja 350 m (Ratkóca környéke).

A völgyrendszerek érhálózatát a Bükkösdi-víz gyűjti össze, mely kiöntésével, árvizeivel sokszor súlyos károkat okozott a múltban.

A község területe geológiai és morfológiai adottságai miatt erózió érzékeny és felszínmozgásra hajlamos. Klímájára hűvös, kevés csapadék a jellemző, az erdősültség aránya magas.

Hetvehely termőterületei közepes, illetve annál valamivel gyengébb termőképességűek és a domborzati adottságok sem kedveznek a szántóföldi

HAAS MIHÁLY 1845-ÖS MŰVÉBEN KIEMELI, HOGY A KÖZELI BÜKKÖSDÖN 4 FELÉ "ÁSNAK" KÜLÖNFÉLE "MÁRVÁNYOKAT". A KÖRNYEZŐ ERDŐSÉGEK FAKÉSZLETE ÉS A MÉSzkŐ AZ ITT LAKÓKAT ÉVSZÁZADOK ÓTA KIEGÉSZÍTŐ JÖVEDELEMHEZ JUTTATTA, MIVEL MÉSzkÉGETÉSSEL IS FOGLALKOZTAK. A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN A MÉSzkÖVET IPARI MÓDSZEREKKEL KEZDTÉK BÁNYÁSZNI ÉS KIS TELJESÍTMÉNYŰ KÖZŰZŐ ÉS MÉSzkÉGETŐ BERENDEZÉST IS TELEPÍTETTEK RÁ.

[A KISTÁJ MÉRSÉKELTEN MELEG, MÉRSÉKELTEN NEDVES ÉGHAJLATÚ, SZUBATLANTI JELLEGŰ. A NAPSÚTÉSES ÓRÁK SZÁMA NY-RÓL K FELÉ NŐ, A NY-I RÉSZEKEN ÉVI 1950-2000 ÓRA KÖZÖTTI, MÍG A K-I RÉSZEKEN 2000 ÓRA/ÉV FÖLÖTT VAN. AZ ÉVI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLET 10,0 °C. AZ ÉVI ÁTLAGOS CSAPADÉK ÖSSZEGE 710-740 MM. LEGINKÁBB É-I ÉS D-I SZÉL FÚJ, AZ ÁTLAGOS SZÉLSEBESÉG 2,5 - 3,0 M/S.]

A település tájszerkezete (kék: belterület, sárga: külterület)

- 340 m felett
- 300-340 m között
- 260-300 m között
- 220-260 m között
- 200-220 m között
- 180-200 m között
- 180 m alatt

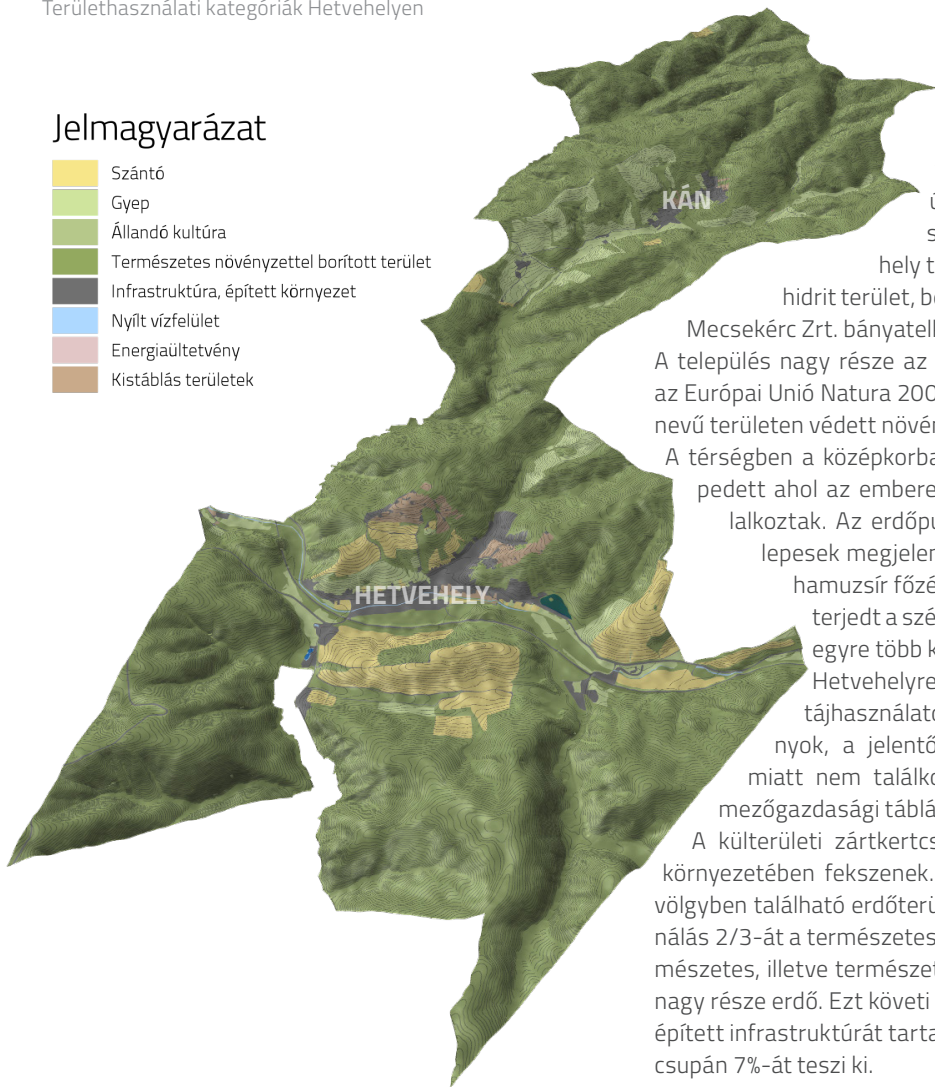
2. HETVEHELY BEMUTATÁSA

A BÜKKÖSDI-VÍZ MENTI SÍK, SZÉLESTALPÚ VÖLGY

Jelmagyarázat

- Szántó
- Gyep
- Állandó kultúra
- Természetes növényzettel borított terület
- Infrastruktúra, épített környezet
- Nyílt vízfelület
- Energiaültetvény
- Kistáblás területek

gazdálkodásnak. Ellenben a Zselic ezen részében jelentős paleo- és mezozoos képződmények találhatóak; Bükkösd és Hetvehely határában található triász, anisusi mészkövek igen jó minőségűek építőként, útburkolásra és vasúti töltések építésére már régóta használják. A Hetvehely területén megkutatott mészkő és anhidrit terület, bezárt építési agyag bánya, valamint a Mecsekérc Zrt. bányatelke található.

A település nagy része az országos ökológiai hálózat része és az Európai Unió Natura 2000 hálózata is érinti. A Fehérkúti oldal nevű területen védett növények találhatóak.

A térségben a középkorban több kisebb irtásfaló is megtelepedett ahol az emberek makkoltatással, méhészettel foglalkoztak. Az erdőpusztulás felgyorsulását a német telepek megjelenése okozta, akik magukkal hozták a hamuszír főzés tudományát, majd fokozatosan elterjedt a szénégetés és a gyorsfolyású patakokra egyre több kis fűrészüzem is települt.

Hetvehelyre a nagyobb, összefüggő homogén tájhasználatok a jellemzők. A domborzati viszonyok, a jelentős erdőfelületek és talajadottságok miatt nem találkozunk összefüggő nagy kiterjedésű mezőgazdasági táblákkal.

A külterületi zártkertcsoportok és a szántók a belterület környezetében fekszenek. Kán egy festői, észak-déli fekvésű völgyben található erdőterületekkel körülvéve. A területfelhasználás 2/3-át a természetes növényzettel borított területek (természetes, illetve természetközeli élőhelyek) képezik, melynek a nagy része erdő. Ezt követi a gyep (14%), és a szántó (10%). A beépített infrastruktúrát tartalmazó terület rész a teljes területnek csupán 7%-át teszi ki.

2. HETVEHELY BEMUTATÁSA

TELEPÜLÉSSZERKEZET

Hetvehely közigazgatási területének legnagyobb hosszúsága 9,9 km, legnagyobb szélessége 4,1 km. A jelenleg művelés alól kivett (beépített) területrészek a település teljes területének 8%-át teszik ki.

Változatos természeti adottságú területen a fő tájszervező elem a Bükkösi-víz völgye, melynek árvízmentes NY-i peremén alakult ki a településmag (lásd sötét barna terület egység a jobb oldali térképen, illetve az I. katonai felmérés térképén). Ha a település eredeti szerkezetét akarjuk tipizálni akkor Hetvehely több kategóriába is sorolható. A település ún. völgyi falvak típusán belül kialakult olyan egyoldalas utifalú, mely a patak vonalát követve (patakoldali falu) szerveződött.

A legősibb utcája a Rákóczi utca templomtól D-re eső szakasza. Az út NY-i oldalán egyoldalas beépítésű, keskenytelkes, fésűs, keskeny előkertes voltak a jellemzők. A telkek mélysége 100-250 méterig terjed. Az út árvíznek jobban kitett túoldalán a telkekkel megegyező méretű kertművelésű földrészletek voltak lealakítva (ún. párostelkek).

A falumag bővülése a 19. századi II. katonai felmérésen követhető. A beépülés a Kán-i völgy irányába a mai Ady és Petőfi utcában illetve a Rákóczi utca É-i folytatásában is elindult változó telekmélységekkel, de hasonló oldalhatáron álló beépítésekkel.

A település régi utcáira tehát a fésűs, előkert

nélküli vagy keskeny előkertes beépítések a jellemzők, ahol a kerttől önálló hrsz-al leválasztott utcai telkeken több épületet is megtalálható volt. A lakóépületen kívül gazdasági építmények is szép számmal készültek bizonyítva a falu gazdagságát. A gazdasági épületek telepítése kétsoros vagy keresztcsűrös jellegű a terepadottságokhoz igazodva.

A telkek szélessége 10-30 m között ingadozik, de a tipikus szélesség a 20 m volt. A módosabb gazdák portáin keresztcsűr/keresztistálló épült. A polgárosuló századforduló építészetét az utcára beforduló, nagyobb tömegű, magasabb lábazatos épületek jelzik. A terepadottságokból is fakadóan a beépítések a telkek utcai határvonalától (homlokvonala) számított 30 m-en belül történtek.

Az 1945-ig tartó szerves fejlődést követően a kommunizmus évtizedeiben a település főutcájától, a Rákóczi utcától délre található területek beépítése indult meg. Már a II. világháborút megelőzőleg elkezdődött a mai Kossuth utca kiépülése pár házzal, mely újabb lendületet vett és 1966-ban már 15 családi házat állt. A település É-i részén főleg a Rákóczi út K-i telke illetve a fokjtelkek sűrűsödtek be. Ekkoriban épült a mai iskola és a polgármesteri hivatal épülete is.

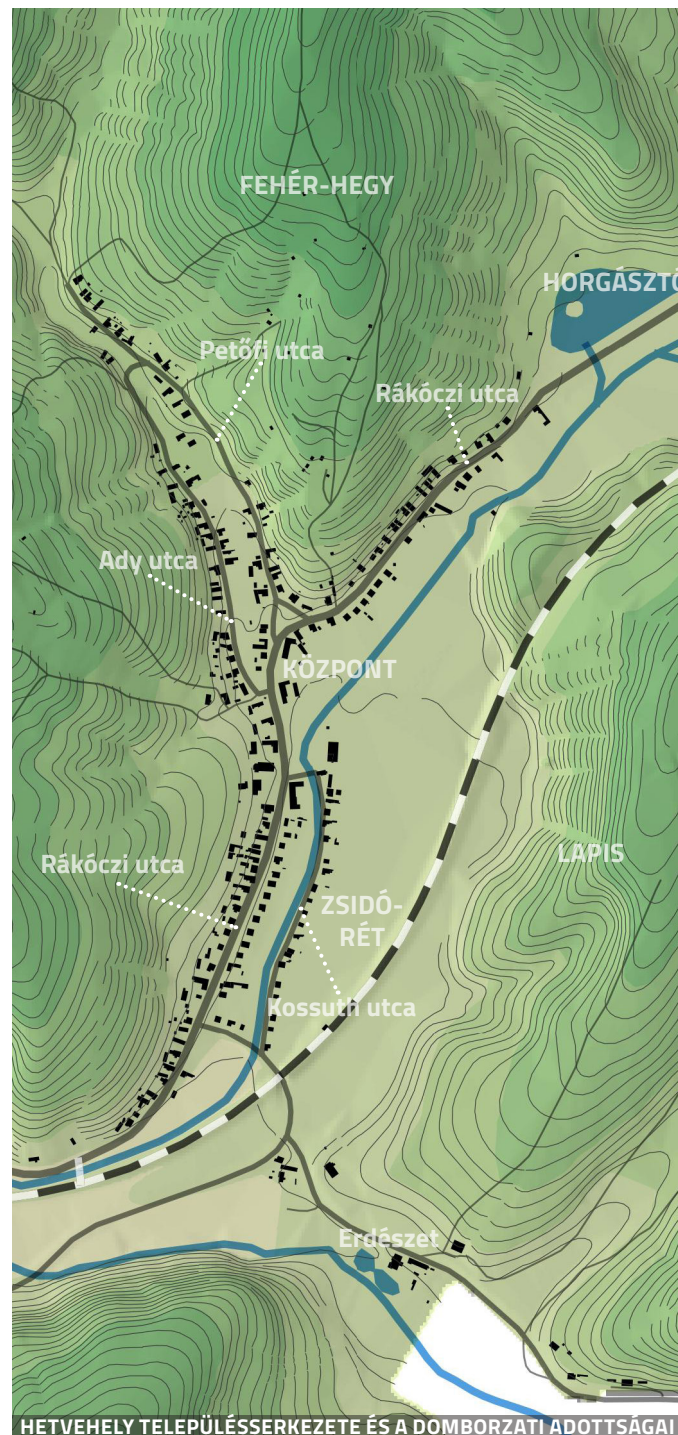
Az új épületek között egyre nagyobb számmal jelentek meg a hagyományos faluképtől eltérő, 60-as, 70-es évekre jellemző négyzetes alaprajzú, sätortetős, akkortájt korszerűnek számító ún. kockaházak lakóházak.

A 80-as évekre jellemző, nagyobb tömegű, tetőtér beépítéses épületek kisebb arányban vannak jelen a településen. Hetvehely fő közlekedési útvonalának - a Rákóczi utcának - a geometriája követi a Bükkösdi víz menti völgysegélyének vonalát. A Káni-árokba leágazó kettős párhuzamos utca a Petőfi és az Ady utcák a Hétmén-völgyi-patakot fogják közre.

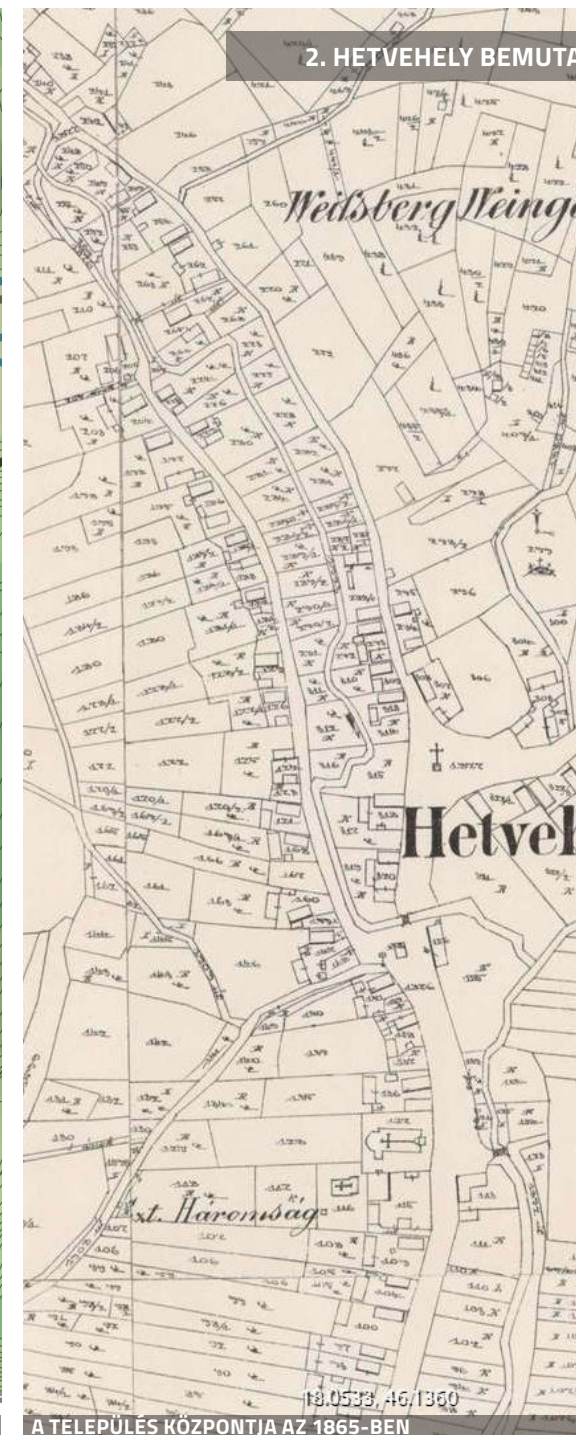
A utcák szélessége egységesen 9-15 méter közötti, a fő utca szélesebb, illetve a településközpontra eső szakaszán kiszélesül és a Petőfi utcánál egy háromszög formájú szigetszer közparkot folynak körül a közlekedési felületek. A közterület szélességek valamint a 4-5,5 méteres homlokzatmagasságok és a változatos 10-30 méteres épületközök közepesen feszített légtérarányt képeznek. Magyarán az utcák nem tűnnek „túlzsúfoltnak” az építmények telepítése által. A település központja a Polgármesteri Hivatal környezetében alakult ki, több központi és közösségi funkcióknak is otthont adva.

A gazdasági telephelyek a belterülettől DK-i irányban lévő erdészet és az ÉK-i részen található Mészégető területén működnek napjainkban.

A tradicionális kert- és szőlőtermeléssel összekapcsolható kiskertes (volt zártkertes) területek a települést NY-ról határoló domboldalalon találhatók.

HETVEHELY TELEPÜLÉSSZERKEZETE ÉS A DOMBORZATI ADOTTSÁGAI

A TELEPÜLÉS KÖZPONTJA AZ 1865-BEN

3

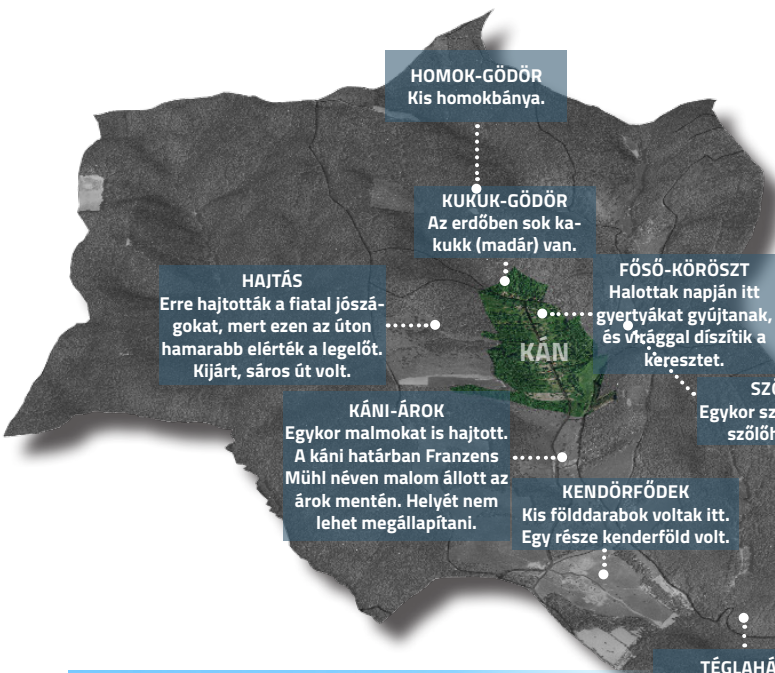
ÖRÖKSÉGÜNK

Egy szerencsés település öröksége többretegű, ahol beszélhetünk épített, természeti illetve kulturális rétegekről.

Hetvehely építészeti örökségét a műemlékek és a helyi védelem alatt álló épületek képezik. Kulturális emlékei a helyi hagyományok és a település története.

A kézikönyv Örökségünk fejezetében röviden számba vesszük ezen értékeket.

HOMOK-GÖDÖR
Kis homokbánya.

KUKUK-GÖDÖR
Az erdőben sok kakukk (madár) van.

HAJTÁS
Erre hajtották a fiatal jószágokat, mert ezen az úton hamarabb elérték a legelőt. Kijárt, sáros út volt.

FŐSZŐ-KÖRÖSZT
Halottak napján itt gyertyákat gyújtanak, és virággal díszítik a keresztet.

KÁNI-ÁROK
Egykor malmokat is hajtott. A káni határban Franzens Mühl néven malom állott az árok mentén. Helyét nem lehet megállapítani.

SZŐLŐK
Egykor szépen művelt szőlőhegy volt.

KENDŐRFŐDEK
Kis földdarabok voltak itt. Egy része kenderföld volt.

KERÉKPÁRTÚRA A SÁS-VÖLGYÉBEN

SÁS-VÖLGY: A VASÚTI MEGÁLLÓTÓL DK-RE VEZETŐ BEKÖTŐÚT ÉPÍTÉSEKOR (1953-54) AZ ÚT KÉT OLDALÁN, A VASÚTTÓL MINTEGY 2 KM TÁVOLSÁGBAN ELNYÚLVÁ VASKORI ÉS KÖZÉPKORI TELEPÜLÉSNYOMOK KERÜLTEK ELŐ. 1973-BAN A BEKÖTŐÚT MELLETTI FÜRÉSZTELEPEN ÉPÍTÉZÉS SORÁN ELŐKERÜLT EGY KÖZÉPKORI HÁZ, ÉS EGY SZEMESKÁLYHA MARADVÁNYA. A TELEPÜLÉS A KÖZÉPKORBAN ELPUZTULT ŐRSÖK (ERCÉK), VAGY EGYES KUTATÓK SZERINT NYÁRÁS FALU MARADVÁNYAI LEHETNEK. A VÖLGYTŐL ÉSZAKRA ELTERÜLŐ, JELENLEG ERDŐVEL FEDETT MAGASLATOK EGYIKÉN, JELENLEG AZONOSÍTHATATLAN HELYEN A TELEPÜLÉS TEMP-

[**SZENT ANTAL KÁPOLNA.** 1900 TÁJÁN ÉPÍTTETTE STALLENBERGER MÁTYÁS HÁLÁBÓL, SZENT ANTAL TISZTELETÉRE. KORÁBBAN KERESZT ÁLLT ITT. ÉPÍTŐINEK EREDETI CÉLJA SZERINT A KÁNI „MISEÚTON” A TEMPLOMBA VAGY ONNAN HAZAFELÉ IGYEKVŐK SZÁMÁRA NYÚJTOTT VÉDELMEZT AZ EŐ, VIHAR, SZÉL ÉS VILLÁMLÁS ELLEN ÚGY, HOGY KÖZBEN A VÉDELMEZRE SZORULÓK EGY IMÁT IS ELMONDHATTAK, DE BIZONYÁRA JÓ IDŐBEN IS SOKAN MEGÁLLTAK ITT, A

RUHÁJUKRÓL AZ ÚT PORÁT LEPOROLNI, AZ ISMERŐSÖKKEL NÉHÁNY SZÓT VÁLTANI, VAGY EGYSZERŰEN CSAK MEGPIHENNI. A KIS KÁPOLNA, MINT A BÉKESÉG ÁLLOMÁSA MENEDEK VOLT MINDENKI SZÁMÁRA, NEM VÁLOGATVA HITE VAGY SZÁRMAZÁSA SZERINT AZ EMBEREK KÖZÖTT. SZERETTÉK AZ EMBEREK EZT A HELYET, A KERESZT LÁBÁNÁL MINDIG FRISS VOLT A VIRÁG, KIFEJEZVE HÁLÁJUKAT EZZEL. 2002-BEN KERÜLT FELÚJÍTÁSRA.]

KÚBÁNYA, TÉESZ-KÚBÁNYA
Építőkövet bányásznak itt.

IRTÁS
Korábban erdő volt. A fák kérgének körülvágásával irtottak erdőt; a fákat így „állva” szárították ki.

HATÁR-DÜLŐ
Határos volt az uraság földjével és az okorvölgy i szántókkal.

SNÁJDÉR-MÁLOM
Vízimalom volt itt. Az 1967. júl. 10-i árvíz döntötte romba.

GEGENÜBERSTEHENDE GASSE
Az Ady utca régi német neve.

SZENT-ANTAL KÁPOLNA
A káni „miseúton” nyújtott védelmet az eő, vihar, szél és villámlás ellen.

FEÉR-HEGY/ ÖREG-HEGY
Fehér talajáról kapta a nevét

GUNSZT-MALOM
Vízimalom volt itt.

WEISS-MÜHLWIESE
Vízimalom volt itt.

HOFFER-MALOM
Vízimalom volt itt.

FRÖLICH-MALOM
Malom volt itt.

TÉGLAHÁZ
Téglaégető hely volt kemencékkel.

KENDŐNÁZTATÓ
Itt áztatták régen a kender.

OBERDORF
A Petőfi utca régi német neve.

KENDŐNÁZTATÓ
Itt áztatták régen a kender.

Ó-TEMETŐ
A rétnek régen zsidó tulajdonosa volt.

SÓS-TÓI-RÉT
A keskeny völgyben régen talán tó lehetett.

CSERMA HEGY
Régen sző volt a Cserma aljában.

KÖVESDIPUSZTA
Régen itt kis uradalmi majorság volt.

TÉGLAHÁZ
Régi téglaégető helye. A völgyben kenderáztatók is voltak.

KHOLDÁL
Régen itt faszenet égettek.

HORVÁT-RÉT
A faluban régen éltek horvát nyelvűek. Így lehetséges, hogy ez a hely a horvátok rétje volt; vagy Horváth nevűnek volt a birtoka.

ROMTEMPLOM
egy elpusztult középkori templom alapjai még láthatók. Talán Ercek falu temploma lehetett.

MAUK-MALOM
Vízimalom volt.

LOMÁNAK MARADVÁNYAI IS MEGTALÁLHATÓK. A LELŐHELY A KÖH ADATBÁZISÁBAN HÁROM KÜLÖNBÖZŐ, AZONOSÍTHATATLAN LELŐHELYKÉNT SZEREPEL. A LELŐHELY MÉG BAKONYAI-VÖLGY NÉVEN IS ISMERT. A TERÜLETEN FOLYT BERUHÁZÁSOK ÉS ÉPÍTÉZÉSEK (ÚTÉPÍTÉS, FÜRÉSZTELEP STB.) A LELŐHELY OBJEKTUMAINAK EGY RÉSZÉT MEGSEMMSÍTETTÉK, A LELŐHELY EGYES RÉSZEIT LEFEDTÉK. A LELŐHELY TEHÁT BOLYGATOTTNAK ÉS RÉSZBEN FEDETTNEK SZÁMÍT.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

3. ÖRÖKSÉGÜNK

ÁRPÁD KORI TEPLOM

A XIII. századi templom román stílusban épült, melyet a barokk korban átalakítottak. Az eredeti középkori épület egyetlen téglányalakú hajóból és négyzetes szentélyből állt, amelyet dongaboltozat fedett, ellentétben a síkmenyezettel fedett hajóval. A gótika idején a kis méretű templomhoz sekrestyét építettek. A templomban urasági karzat található, amely lehetett a kegyúr helye, de értékes kegytárgyak őrzőhelye is. Az ide telepített németek állították helyre és 1760-tól 1883-ig használták istentiszteleti célokra. Az 1973-as ásatások idején itt kriptá és sírfeltárás is történt, 1975-ben újították fel.

PLÉBÁNIAHÁZ

A 1798-ban barokk stílusban épült plébánia épület kétszintes tömegét keretezett ablakok tagolják. A széles fesztafból következően a magas tetőzetet csonkakontyos kivitelben készítették. A fröcskölt vakolat és a falak festése a kor hagyományainak megfelelő. A telket tömören falazott téglakerítés határolja. Az 1798-ban épült barokk plébánia épületet kőfal veszi körül, amelyet a barokk stílusú kapuval együtt 1868-ban építettek.

Műemléki védelem
AZONOSÍTÓ: 1417
TÖRZSSZÁM: 336

Műemléki védelem
AZONOSÍTÓ: 1418
TÖRZSSZÁM: 337

SZENTHÁROMSÁG TEPLOM

A község új temploma 1883-ban épült, amikor a régi román kori kis templom szűkössnek bizonyult. A harangtorony a főhajó tömegéből előreugrik, homlokzatát párkányok tagolják. A templomablakok lizénákkal keretezett mezőkben helyezkednek el. A sekrestye és a szentély tömege a templom tömegétől elválik, toldalékos jelleget mutat. Főoltára és a padok a pécsi székesegyházból valók.

Helyi védett épület

3. ÖRÖKSÉGÜNK

AZ UTCÁVAL PÁRHUZAMOS GERINCŰ LAKÓÉPÜLET UTCAI HOMLOKZATÁN NYÍLÁSOK NINCSENEK. MINDKÉT OROMFALÁN KÉT-KÉT ABLAK TALÁLHATÓ. ARÁNYAIVAL A HAGYOMÁNYOS ÉPÍTÉSKULTÚRÁT KÖVETI.

PETŐFI SÁNDOR UTCA 15.

A MEREDEK HAJLÁSSZÖGŰ TETŐVEL ÉPÜLT LAKÓHÁZ A NÉMET TELEPESEK ÉPÍTÉSKULTÚRÁJÁT IDÉZI. AZ UTCAI HOMLOKZATON KÉT-KÉT ABLAK ILLETVE PADLÁSKISZELLŐZŐ, VALAMINT A TORNÁC FALNYÍLÁSA LÁTHATÓ.

RÁKÓCZI FERENC UTCA 18.

A FAOSZLOPOKKAL GYÁMOLÍTOTT TORNÁCCAL ÉPÜLT LAKÓHÁZ UTCAI HOMLOKZATÁN KÉT TAGOZATOS ABLAK ÉS A TORNÁC FÉLKÖRÍVES FALNYÍLÁSA LÁTHATÓ.

RÁKÓCZI FERENC UTCA 24.

A NÉPI ÉPÍTÉSZET HELYI EMLÉKEI

E régi házaknak sokszor szakadt a viseletük, elvesztették pompájukat, ma már sajnos többnyire kopott „álruhában” kénytelenek járni. Mégis, ha szemünk nyílik rá, megláthatjuk: bűvópatakként föld alá bűjt történetek itt maradt mesehősei e régi épületek – nekünk szóló tanulságokkal és emlékeztetőkkel. Nagyon becsüljük meg, ne ítéljük feltétlenül bontásra e régi remekműveket, vagy ha mégis szükséges, a tervezett új épületek ne a múló divatot kövessék. Ne higgyünk azoknak, akik kalmárlélekkel állandóan a divattal, a „new”-val nyúznak bennünket, s azzal akarnak megvádolni, hogy a múltat másoljuk. A múltat nem lehet másolni, hiszen mások az igényeink és az életkörülményeink. Viszont a jövőbe lépni, s abban tartós nyomot hagyni, a távolgráshoz hasonlóan lehet csak. Ahhoz előbb a „múltba” kell hátrálni... Ezért a múlt megbecsülése, ha kapcsolódni tudunk hozzá, hosszú távon térül meg: nem esik szét a jövőnk. Tanuljunk a múltjukat megbecsülő településektől. Nem véletlen, hogy aki nyaralása

RÁKÓCZI FERENC UTCA 47.

RÁKÓCZI FERENC UTCA 44.

ADY ENDRE UTCA 8.

AZ UTCAFRONTRA ÉPÍTETT MELLÉKÉPÜLET, UTCÁRA MERŐLEGES GERINCŰ NYEREGTETŐVEL LÉTESÜLT. NYERS-TÉGLA FELÜLETŰ FALAIT DÍSZÍTÓ TÉGLASOROK TAGOLJÁK.

AZ UTCAFRONTI MELLÉKÉPÜLET MAGAS OROMZATÁT DÍSZÍTŐ TÉGLASOROK TAGOLJÁK. A MELLÉKÉPÜLETEK ILYEN MÓDON TÖRTÉNŐ ELHELYEZÉSE HETVEHELYI SAJÁTOSÁGNAK TEKINTHETŐ, MELYET A TEREPADOTTSÁGOKHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁS SZÜLT.

AZ UTCAFRONTRA TÁJOLT MELLÉKÉPÜLET EREDETILEG NYERS-TÉGLA FELÜLETKÉPZÉSŰ VOLT, MELYET KÉSŐBB LEFESTETTEK. SZEGMENSÍVES NYÍLÁSAI KÖRÜL TÉGLAKERETEZÉS FUT.

H E T V E H E L Y

3. ÖRÖKSÉGÜNK

HAGYOMÁNYOS TÖMEGŰ, NYEREGTETŐS, KERESZTBE FORDÍTOTT EMELETES GÓRÉ, AMELYNEK A FÖLD-SZINTJÉN TÁROLÓK KAPTAK HELYET.

ADY ENDRE UTCA 8.

A KERESZTCSŐRÖS FORMÁBAN ELHELYEZETT MELLÉKÉPÜLET NYERS TÉGLA-FELÜLETÉT A HAGYOMÁNYOS ÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSBAN KERETEZETT ABLAKOKKAL, A FALSÍKBÓL KIUGRÓ DÍSZÍTŐSOROKKAL TAGOLTÁK. A NYÍLÁSOKAT SZEGMENSÍVVEL ZÁRTÁK LE.

ADY ENDRE UTCA 1.

A KERESZTCSŐRÖS FORMÁBAN ELHELYEZETT MELLÉKÉPÜLET NYERS TÉGLA-FELÜLETÉT A HAGYOMÁNYOS ÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSBAN KERETEZETT ABLAKOKKAL, A FALSÍKBÓL KIUGRÓ DÍSZÍTŐSOROKKAL TAGOLTÁK. A NYÍLÁSOKAT SZEGMENSÍVVEL ZÁRTÁK LE.

ADY ENDRE UTCA 18.

céljának nem természeti, hanem épített környezetet választ, az a patinás, régi városokat és falvakat látogatja. A népi építészet még megmaradt tanúépületei szerethetően, szinte emberi arccal tekintenek az utca felé két ablakszemükkel, emberléptékű, jó homlokzati arányaikkal. A tornácok „is-is” tere barátságossá, szinte hívogatóvá teszi e házakat, a tornác nélküli, zárt, begubózó épületekhez képest. Viseletük felújítható, a szigetetlen nedves falak alszigetelhetők, s korunk igényeinek megfelelő szerethető lakóházakká varázsolhatók. A lehetséges, hagyományhoz illeszkedő homlokzati felújításokról és a mai igényekhez illő belső átalakításokról később ejtünk szót.

E település(eke)t egykor benépesítők között németek is voltak. Aki járt már német vagy osztrák skanzenekben, az tapasztalhatta, hogy ott egészen másfélék a parasztházak. Hosszú szálfenyőkből készülnek, a falak is, egyetlen hatalmas tető alá hozva a lakószobákat és a gazdaságot. A magyarországi hosszú parasztházak keskenyebb szélességét a fenyőnél rövidebb, kevésbé szálás tölgyfagerenda, mint helyi építőanyag szabta meg. A tornác is jellegzetesen magyar

MAKOVECZ KILÁTÓ

A FALU MELLETTI DOMBTETŐRE HELYEZETT KILÁTÓT MAKOVECZ IMRE TERVEZTE 2000-BEN. ORGANIKUS FORMÁIVAL JÓL ILLESZKEDIK A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZETBE.

A TELEPÜLÉSEN TÖBB HELYÜTT TALÁLKOZUNK KERESZTEKKEL, HARANGLÁBBAL VAGY ÉPPEN KISMÉRETŰ BOLTOZATBAN ELHELYEZETT SZENT SZOBROKKAL.

ROMA SZABADTÉRI BEMUTATÓHELY

A HAGYOMÁNYOS ROMA ÉPÍTMÉNYEKET ÉS ÉLETFORMÁT SZEMLÉLTETŐT BEMUTATÓHELY.

AZ UTCÁRA MERŐLEGES, MAGAS HAJLÁSSZÖGŰ, ESŐCSENDESÍTŐS, NYEREGTETŐS, PÁRHUZAMOS GERINCŰ HÁROMSZTATÚ LAKÓÉPÜLET UTCAI HOMLOKZATÁN TÜKRÖS OROMZATTAL EREDETI NYÍLÁSRENDDDEL. 1890-ES ÉVEK UTÁN ÉPÜLHETETT ERRE UTAL A RENDKÍVÜL MEREDEK TETŐ.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 49.

A MEREDEK HAJLÁSSZÖGŰ TETŐVEL ÉPÜLT LAKÓHÁZ A NÉMET TELEPESEK ÉPÍTÉSKULTÚRÁJÁT IDÉZI. AZ UTCAI ASZIMMETRIKUS HOMLOKZATÁN HÁROM ABLAK+TORNÁCNÍYLÁS ILLETVE HÁRMAS, TÉGLAKERETES PADLÁSKISZELLŐZŐ LÁTHATÓ.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 37.

A LAKÓÉPÜLET ALAPRAJZI ELRENDEZÉSE HÁROMHELYISÉGES. A VÁLYOG FALAZATOS, KŐ LÁBAZATÚ ÉPÜLET ELÉ VÁLYOG SZERKEZETES MELLVÉDES, FA GERENDÁVAL ZÁRULÓ, VASKOS PILLÉREKEN NYUGVÓ TORNÁCOT ÉPÍTETEK. KB. 1890-ES ÉVEK UTÁN ÉPÜLHETETT, AZÓTA TÖBBSZÖR KERÜLT ÁTALAKÍTÁSRA.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 35.

sajátosság. A németek építészete itt a magyar népi építészethez hasonult. Ami viszont német sajátosság, az a homlokzati díszítés, mely városi mintákat követve klasszikus épületelemekkel dolgozik. (féloszlopok, timpanonok, előregyártott tagozatok). Ezzel ellentétben a magyar népi építészet eredetileg a maga homlokzatait képirással formálja, és vakolathímeit az aszszonyok hímzéseire hasonló elvek szerint képezi. E szerves, egységes szemlélet jellegzetesen magyar sajátosság. Alig volt régen lakóház, amit valamilyen módon ne „írtak” volna meg, ne lett volna jeles ház. A mára levert, síkra csupaszított homlokzatokat éppen ezért ne az elmaradottsággal társítsuk és főleg először ne a bulldózer jusson eszünkbe róluk. Vegyük észre a jó arányokban rejlő lehetőségeket. A polgáris jellegű házak lebutított homlokzatai is újra visszanyerhetik az élet részletgazdagságát megidéző és ugyanakkor nemes arcukat, de csak akkor, ha nem a gicscsből, hanem a népművészet tiszta forrásából merítünk, hozzáértő szemlélet és kezek által.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 41.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 36.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 26.

1928-RA KELEZETT, KÉTSZOBÁS KÉSŐI NAGYGAZDA HÁZ, AZ UTCÁVAL PÁRHUZAMOS TETŐ GERINCŰ VÁROSIAI LAKÓÉPÜLET, SZIMMETRIKUS, SZECESSZIÓS UTCAI HOMLOKZATTAL, TERMÉSKŐ LÁBAZATTAL.

VÁROSIAI ÁTALAKÍTOTT POLGÁRHÁZ AZ ÉPÜLET JELLEGÉHEZ ILLESZKEDŐ ÖKÖRSZEMABLAKOKKAL A SZIMMETRIKUS TETŐFELÜLETEN.

LOPOTT TORNÁCOS, EGYSZERŰ LAKÓÉPÜLET EREDETI KISMÉRETŰ NYÍLÁSZÁRÓKKAL, HOMLOKZATI TAGOZATOK NÉLKÜL.

K Á N

3. ÖRÖKSÉGÜNK

KÁNNAK NEM VOLT SAJÁT TEMPLOMA. LAKOSAI A KÖZELI HETVEHELYRE JÁRTAK ÁT MISÉZNI. HA SAJÁT IMAHELYÜK NEM IS VOLT, EGY JÓ ÁLLAPOTBAN FENNMARADT HARANGLÁB MA IS LÁTHATÓ A TELEPÜLÉSEN.

KÁN, 506 HRSZ.

A két világháború közötti időszakban az istállózó állattartás megerősödésének eredményeként a sváb téglapépítészeti, gazdagon díszített, nyers téglapépítészeti remekei születtek meg a településen a gazdasági épületek körében. Érdekesség, hogy lényegesen jobb anyagból, erősebbre és szebbre épültek, mint maguk a lakóházak.

Nem véletlen, hogy a helyi védelemre érdemes épületek egy jelentős részét Hetvehelyen inkább ezek az építmények teszik ki. Ezek a régi gazdasági épületek részben a lakóépületek folytatásaként egysoros telepítéssel szintén az oldalhatárra, illetve keresztbe fordítva keresztcsűrös beépítéssel kerültek kialakításra. Utóbbi elrendezésénél a lakó és a gazdasági udvart a keresztben álló pajta vagy csűr határolja le, mely mögött már a kert következik. A közterület felől is jól érvényesülnek ezért megőrzésük fontos feladat a jövőben is.

GYÖNYÖRŰEN KARBANTARTOTT, ZÁRT TORNÁCOS, EGYSZERŰ NYEREGTETŐS PARASZTHÁZ. AZ ÉPÜLET ÉS KÖRNYEZETE MINDEN RÉSZLETÉBEN HŰEN ŐRZI ÉPÍTÉSKORI ÁLLAPOTÁT.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 13.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 3.

KÁNI UTCAKÉP

AZ EREDETELEG SZÉLES ERESZES ÉPÜLETET UTÓLAG FA TORNÁCCAL BŐVÍTETTÉK. UTCAI HOMLOKZATAVAKOLATKERETES TÜKRÖS KIALAKÍTÁSÚ. ALAPRAJZA HÁROMOSZTATÚ, KÖZÉPBEJÁRATOS JELENLEG A KÁNI VENDÉGLŐ KAP BENEHELYET. AZ UTCAI SZOBA ALATT DONGABOLTOZATOS PINCE HELYEZKEDIK EL. 1890 KÖRÜL ÉPÜLHETETT.

A TELEPÜLÉS KESKENY ELŐKERTES, EGYUTCÁS, FÉSŰS, OLDALHATÁRON ÁLLÓ EGYÉSES JELLEGŰ HOSSZÚHÁZAS BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSSZERKEZETE SZINTÉN AZ ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG RÉSZÉT KÉPEZI.

KÁN, ARANY JÁNOS UTCA 15.

HAGYOMÁNYOS LAKÓÉPÜLET, KIEGÉSZÍTÉSE A TÖMEGHEZ ILLŐ GARÁZSÉPÜLETTEL MELLY HÁTRAUGRATOTT TÖMEGÉVEL AZ EREDETI ÉPÜLET MEGJELENÉSÉT NEM BEFOLYÁSOLJA KÁROSAN.

TÁJ- ÉS TERMÉSZETVÉDELLEM

Hetvehely közigazgatási területén többi táj- és természetvédelmi szempontból kiemelt terület is található.

NYUGAT-MECSEK TÁJVÉDELMI KÖRZET

A 2009-ben kihirdetett országos jelentőségű védett természeti terület az Pécs-Abaliget-Bükkösd-Cserkút által határolt térségben fekszik több mint 10 ezer ha kiterjedésben. Több korábban létrehozott természetvédelmi területet is magába foglal. A geológiai értékek közül kiemelendő a Jakab-hegy és környéke, valamint a területen található több mint száz barlang. A terület flórája szubmediterrán hatás nyomait viseli magán, erre utalnak azok az elterjedt védett növényfajok (pl. piritógyökér, szúrós csodabogyó). A déli meredek, száraz oldalakon a virágos kőrises-molyhos tölgyes bokorerdők, a tetőkön illír gyertyános tölgyesek, az északi oldalakon és a hűvös völgyekben bükkösök képezik a jellegzetes erdőtípusokat. Az élőhelyek változatosságát a déli oldalakon kisebb sziklagyepfoltok, az északi hegylábánál pedig nedves kaszálók fokozzák. Növényzeti értékek közül kiemelhető több hazai orchideafajt (pl. majomkosbor, szarvasbangó, méhbangó, bíboros sallangvirág), a pécsi zergevirág vagy a havasi tisztessű.

Az állatvilágát számos védett fajjal színesíti. Az ízeltlábúak közül meg kell említeni a gyepterületekre jellemző magyar tarszát és a karsztvidék völgyeiben előforduló mecseki tegzest és sárgafoltos hegyiszitakötőt. A madárvilágra alapvetően a lomberdei fajok a jellemzőek, ritka és értékes képviselője a hegyi billegető és a kis légykapó, de a hegylábi kaszálókon erős populációja van a fokozottan védett harisnak is. Emlősfajok közül a számos barlangnak, üregnek köszönhetően kiemelkedően sok denevérfajjal találkozhatnak a turisták.

KŐRISÉS-MOLYHOS TÖLGYES BOKORERDŐ

PIRITÓGYÖKÉR

SZÚRÓS CSODABOGYÓ

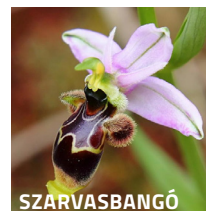
MAJOMKOSBOR

MÉHBANGÓ

BÍBOROS SALLANGVIRÁG

SZARVASBANGÓ

MAGYAR TARSZÁT

HEGYI BILLEGETŐ

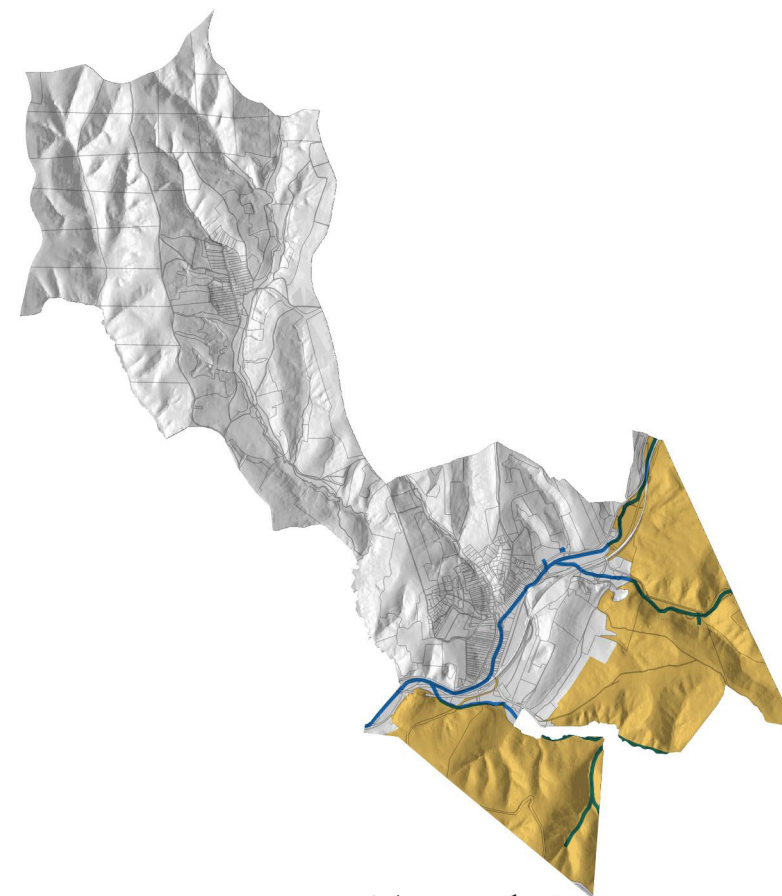
HOOSZUFÜLŰ DENEVÉR

GYERTYÁNÓS TÖLGYES

BÜKKÖS

Jelmagyarázat

■ Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet

BŐVEBB INFORMÁCIÓ A
NATURA 2000 HÁLÓZATRÓL:
WWW.NATURA.2000.HU

NATURA 2000

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

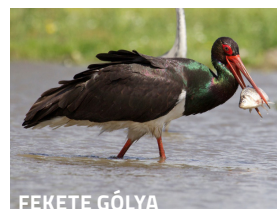
Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területeken belül a Mecsek elnevezésű, HUDD 20030 jelű, valamint a Dél-Zselic elnevezésű, HUDD 20004 jelű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési, továbbá a Mecsek elnevezésű, HUDI 10007 jelű és a Zselic elnevezésű HUDD 10013 jelű különleges madárvédelmi területek kerültek lehatárolásra.

CIGÁNYRÉCE

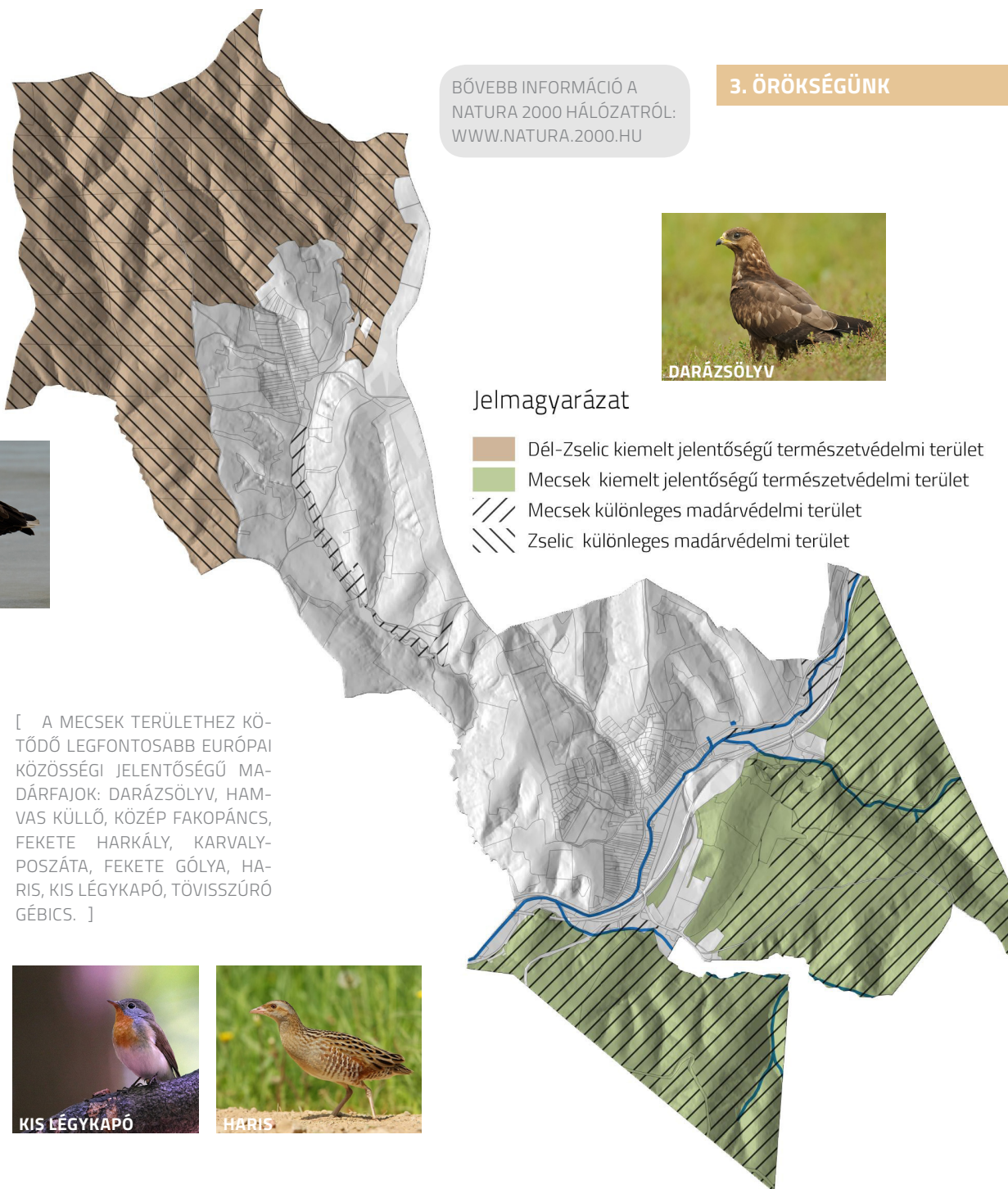

RÉTISAS

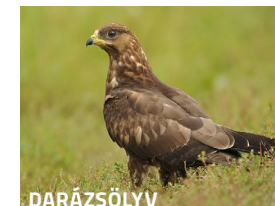
FEKETE GÓLYA

[A ZSELIC TERÜLETÉHEZ KÖTŐDŐ LEGFONTOSABB EURÓPAI KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ MADÁRFAJOK: RÉTISAS, FEKETE GÓLYA, DARÁZSÖLYV, KÖZÉP FAKOPÁNC, FEKETE HARKÁLY, TÖRPEGÉM, CIGÁNYRÉCE, HAMVAS KÜLLŐ, KARVALYPOSZÁTA.]

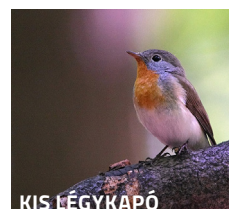
Jelmagyarázat

- Dél-Zselic kiemelt jelentőségű természetvédelmi terület
- Mecsek kiemelt jelentőségű természetvédelmi terület
- Mecsek különleges madárvédelmi terület
- Zselic különleges madárvédelmi terület

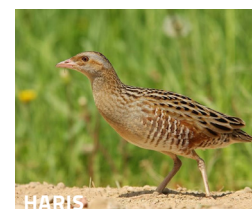

DARÁZSÖLYV

[A MECSEK TERÜLETÉHEZ KÖTŐDŐ LEGFONTOSABB EURÓPAI KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ MADÁRFAJOK: DARÁZSÖLYV, HAMVAS KÜLLŐ, KÖZÉP FAKOPÁNC, FEKETE HARKÁLY, KARVALYPOSZÁTA, FEKETE GÓLYA, HARRIS, KIS LÉGYKAPÓ, TÖVISSZÜRŐ GÉBICS.]

KIS LÉGYKAPÓ

HARRIS

3. ÖRÖKSÉGÜNK

ORSZÁGOS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT ÖVEZETE

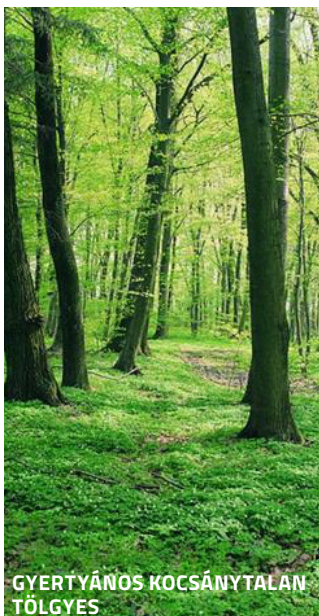
Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényben (OTrT) került megállapításra az országos ökológiai hálózat övezete, melynek részei az országos jelentőségű természetes és természetközeli területek, valamint az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere. Ezek alkotóelemei a magterületek, az ökológiai folyosók és a pufferterületek.

A magterület a megyei területrendezési tervekben megállapított olyan övezet, melybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.

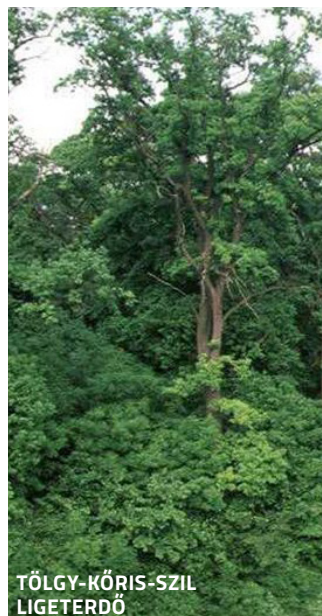
Hetvehely estében a központi beépített terület kivételével a teljes terület az ökológiai hálózat magterületébe tartozik.

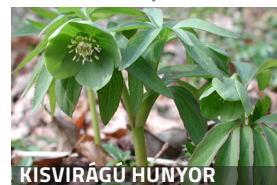
BÜKKÖS

GYERTYÁNOS KOCSÁNYTALAN TÖLGYES

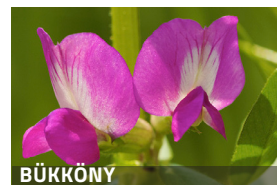
TÖLGY-KÖRIS-SZIL LIGETERDŐ

KISVIRÁGÚ HUNYOR

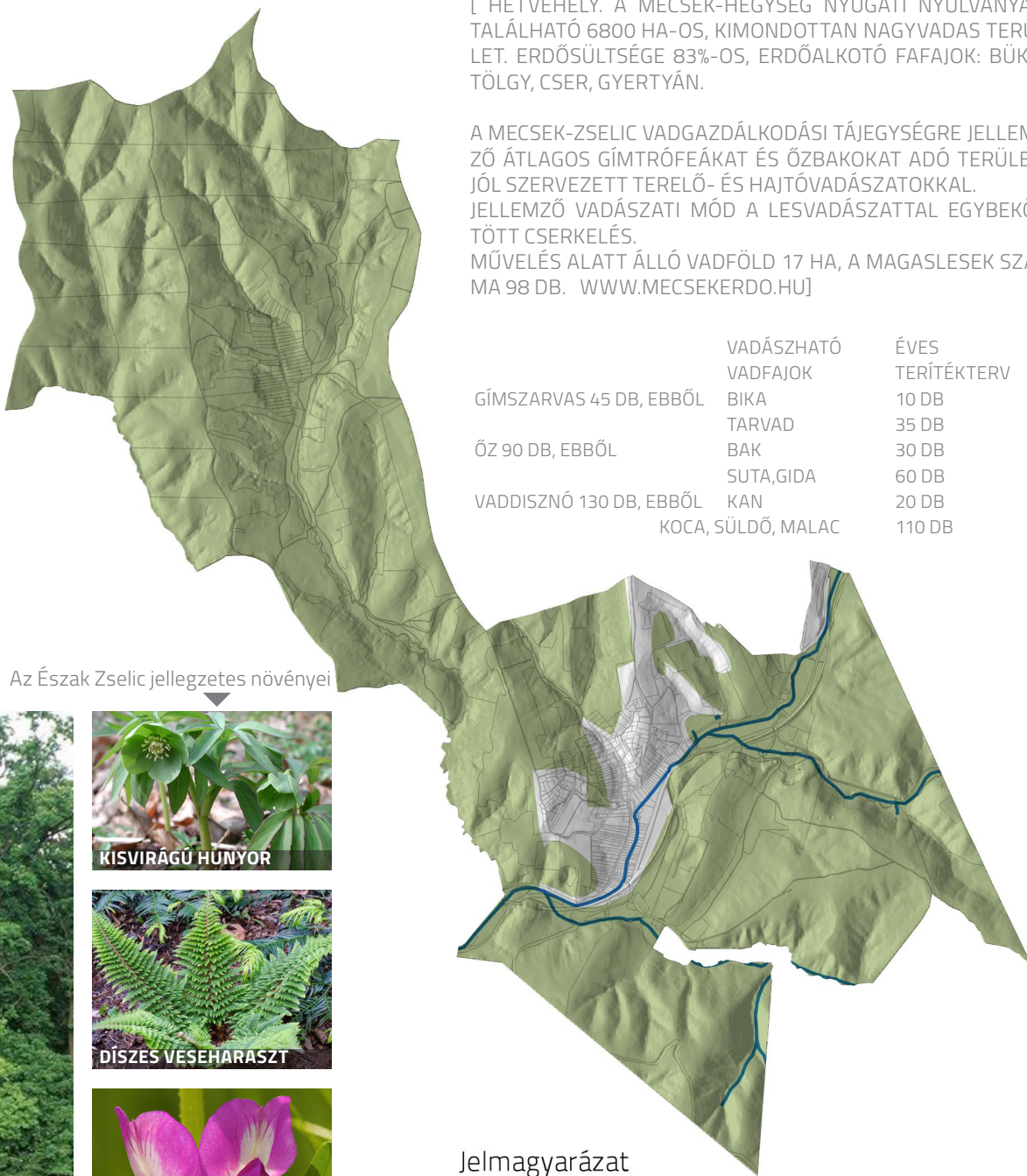

DÍSZES VESEHARASZT

BÜKKÖNY

Az Észak Zselic jellegzetes növényei

[HETVEHELY. A MECSEK-HEGYSÉG NYUGATI NYÚLVÁNYÁN TALÁLHATÓ 6800 HA-OS, KIMONDOTTAN NAGYVADAS TERÜLET. ERDŐSÜLTÉSÉGE 83%-OS, ERDŐALKOTÓ FAFAJOK: BÜKK, TÖLGY, CSER, GYERTYÁN.

A MECSEK-ZSELIC VADGAZDÁLKODÁSI TÁJEGYSÉGRE JELLEMZŐ ÁTLAGOS GÍMTRÓFEÁKAT ÉS ŐZBAKOKAT ADÓ TERÜLET, JÓL SZERVEZETT TERELŐ- ÉS HAJTÓVADÁSZATOKKAL. JELLEMZŐ VADÁSZATI MÓD A LESVADÁSZATTAL EGYBEKÖTÖTT CSERKELÉS. MŰVELÉS ALATT ÁLLÓ VADFÖLD 17 HA, A MAGASLESEK SZÁMA 98 DB. WWW.MECSEKERDO.HU]

	VADÁSZHATÓ VADFAJOK	ÉVES TERÍTÉKTERV
GÍMSZARVAS 45 DB, EBBŐL	BIKA	10 DB
	TARVAD	35 DB
ŐZ 90 DB, EBBŐL	BAK	30 DB
	SUTA, GIDA	60 DB
VADDISZNÓ 130 DB, EBBŐL	KAN	20 DB
	KOCA, SÜLDŐ, MALAC	110 DB

Jelmagyarázat

 Nemzeti Ökológiai Hálózat

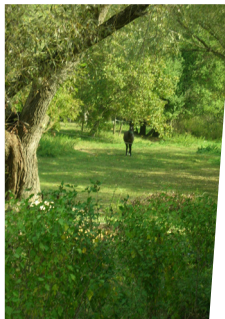

A KÁN KÖRNYÉKI DOMBOS, ERDŐS-MEZŐS TÉRSÉG

TÁJKÉPVÉDELMI SZEMPONTBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLET ÖVEZETE

Szintén az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezeti kategória, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak.

A KÁNI ÁROK, Ahol egykor vízimalmok dolgoztak

Jelmagyarázat

 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület

4 ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Jelmagyarázat

- Településközpont
- Ófalu
- Kossuth Lajos utca
- Újfalu
- Temetők
- Kiskertes területek
- Horgásztó
- Gazdasági területek
- Természetközeli területek

Jelmagyarázat

- Településközpont
- Ófalu
- Kossuth Lajos utca
- Újfalu
- Temetők
- Kiskertes területek
- Horgásztó
- Gazdasági területek
- Természetközeli területek

4. TELEPÜLÉSRESZEK

TELEPÜLÉSKÖZPONT

Hetvehely központja az úthálózata által 'Y' alakúra formálódott lakott terület mértani közép-pontjában helyezkedik el, a Petőfi és a Rákóczi utcák által alkotott háromszög alakú zöld teresedés (emlékpark) köré szerveződve. Nemcsak a település közlekedési vonalai futnak itt össze, hanem a Káni-árokból lefutó Hétmén-völgyi-patak is itt ömlik be a Bükkösdí-vízfolyásba. A korábbi időben itt ért véget a lakott falu a középkori templommal lezárva annak É-i végét. A település É-i irányú terjeszkedésének eredményeképpen mára a 19. századi új templomon kívül szociális, közösségi és igazgatási épületeket magába foglaló, építészetileg is jól elkülöníthető, még formálódó magterület jött létre a község szívében.

A szellősebb beépítésű területen a patak mellett kanyargó nagyobb szélességű közterületeket kétoldali járda és nyílt árok követi. Jelentősebb gondozott zöldfelülettel az emlékparkban valamint a sportcsarnok és a templom közötti térségben találkozunk.

Miért lett ez önálló területegység ez a terület a kézikönyvben? Középületeinek utcával párhuzamos, hosszanti telepítése, nagyobb tömege és sűrűbb beépítése miatt kapott önálló kategóriát, mivel ezt eltérő utcaképet eredményez a település többi lakóterülethez képest. Itt kapott helyet a polgármesteri hivatal, a gyógyszertár, a posta, az iskola és sportcsarnoka, a nemzetiségi múzeum és tájház, szolgáltató ház, vegyesbolt és az

SZENTHÁROMSÁG TEMPLOMA A BÜKKÖSDI-VÍZ IRÁNYÁBÓL

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉPÜLETE

NEMZETISÉGI MÚZEUM ÉS TÁJHÁZ

A POLGÁRMESTERI HIVATAL ÉS A GYÓGYSZERTÁR ÉPÜLETE

orvosi rendelő épülete is. Említést kell tennünk a táj és faluképet is meghatározó, építészeti is markáns, vertikális (függőleges) jellegű építményekről az egymás mellett található műemlék árpádkori öregtemplomról, plébániaházról valamint a Szentháromság-templomról.

A településrész közterületeinek szélessége jellemzően 18 m körül alakul. Az utcával párhuzamos telepítésű, egyszintes, utcával párhuzamos nyeregtetős épületek oldalhatáron, illetve szabadon-álló együttese laza légtérarányokat eredményez (1:6). A beépítések utcavonalasak, illetve keskeny előkertsek.

A fentiekben leírt középületeken kívül találunk természetesen lakóépületekkel is, melyekre az utcára merőleges tájolás és mélységi beépítés jellemző, jelezve, hogy a terület építészeti arculata még átalakulás alatt áll, nem egységes.

A telkek a terepadottságokhoz igazodó törtvonalú közlekedési hálózat, és a történelmi előzmények miatt is szabálytalanok, ugyanakkor szélesebbek és kisebb mélységűek mint a falu egyéb részein.

Ez a faluközpontban tapasztalható városiasabb karakterű átépülés, hívjuk „modernizáció”-nak, nem egyedi jelenség. A települések fejlődésével mindenhol megjelennek települési/kistérségi szintű intézményépületek. A jövő egyik feladatát a hagyományokon nyugvó, de markánsabb, egyedi építészeti karakter kialakítása képezheti.

A TELEPÜLÉS SPORTCSARNOKA HÁTTÉRBE A SPORTPÁLYÁVAL

GULÁGRA ELHURCOLTAK EMLÉKMŰVE

II. VILÁGHÁBORÚBAN MÁRTÍRHALÁLT HALTAK EMLÉKMŰVE

ORVOSI RENDELŐ A TELEPÜLÉS KÖZPONTJÁBAN

A HÉTMÉN-VÖLGYI-PATAK MENTI EGYOLDALI BEÉPÍTÉSEK A PETŐFI UTCÁBAN

ÓFALU

A település több mint 2137 hektáros területéből 66 hektárt (3%) tesz ki a településközponttól É-ra és D-re elhelyezkedő hagyományos falusias lakóterület, mely kézikönyvünkben az Ófalu nevet kapta. Elnevezését az indokolja, hogy ezeknek a területeknek a nagy része - több fejlődési szakasz eredményeképpen -, már a 20. századot megelőzően lényegében kialakult. Ezekben az utcákban a falu történeti, településszerkezeti jellemzői, hagyományos beépítési módjai jelentős részben megőrződtek, ezért Ófalu településrészt kicsit részletesebben mutatjuk be a Kedves Olvasónak.

A fő vonalás közlekedési elemei, melyek mellé a maga a falu is szerveződött az „Y” vagy „csúzli” formát felrajzoló Rákóczi, Ady és a vele párhuzamos Petőfi utcák.

AZ ADY UTCA EGYOLDALI BEÉPÍTÉSŰ RÉSZE A PATAK DÉLI OLDALÁN

UTCÁVAL PÁRHUZAMOS RÉGI LAKÓHÁZ

A RÁKÓCZI UTCA ÉSZAKI SŰRŰBB BEÉPÍTÉSŰ, ÁTALAKULÓ UTCARÉSZLETE

HAGYOMÁNYOS LAKÓÉPÜLET

A SZOLGÁLTATÓHÁZ ÚJ ÉPÜLETE

A RÁKÓCZI UTCA KÖZPONTBÓL DÉLRE ESŐ UTCASZAKASZA

Hetvehely szerkezete - mint már korábban szó volt róla -, a völgyi falvak típusán belül olyan egyoldalas utifalú, mely a patak vonalát követve fejlődött a természeti adottságok által diktált kereteket követve.

Ennél a falu kialakulása, majd terjeszkedése a Bükkösdi-víz, Hétmén-völgyi patak és a Nyíres dombja közti, beépítésre alkalmas, árvízmentes, a 162 és 170 m tszf-i magasság közötti területen ment végbe az évszázadok során. A Bükkösdi-vízfolyásokon túli beépítések későbbi eredetűek. A Ny-i domboldalak nemcsak lehatárolták a beépíthető részeket és az úthálózat vezetését, hanem a hátsóterületek irányából védtek is a lakóépületeket.

A közterületek szélessége egységes; a falu főutcáját képező Rákóczi utcában 15 m, a mellékutcákban keskenyebb, 10 m körüli. A településrész utcáit nyílt csapadékvíz elvezetés, a burkolt járdák és közöttük keskeny zöldfelületek jellemzik. Ófaluban jelentősebb, összefüggő közhasználatú zöldterülettel nem találkozunk.

Az utcák karakterét két csoportra bonthatjuk. A szélesebb Rákóczi utcát kétoldalas, összefüggő, sűrűbb beépítés jellemzi. Az itteni épületek között

A 80-AS ÉVEKBEN ÉPÜLT NAGYTÖMEGŰ, TETŐTÉRBEÉPÍTÉSES CSALÁDI HÁZAK A RÁKÓCZI UTCA DÉLI OLDALÁN

TELEPÜLÉSRESZEK 4.

KONZERVÁLÓDOTT UTKAKÉP KÁNBÓL

NYEREGTETŐS PARASZTHÁZAK

KÁNI UTCÁVAL PÁRHUZAMOS POLGÁRHÁZAK

találkozunk a legtöbb új építésű lakóházzal is. A Káni-árok menti területen (Ady és Petőfi utcák) viszont több beépítetlen területtel találkozunk a keskenyebb közterületek mentén.

A területen nagyrészt megmaradt a hagyományos telekstruktúra, a régi idők gazdálkodási módjához idomuló, hosszan elnyúló szalagtelkes telekalakulatok a jellemzőek. A telkek szélességeinek nagy a szórása, de a jelentősebb hányaduk 15-20 méter között áll meg. A régebbi telekalakulatok között találunk keskenyebbeket is (10 m) melyek beépítése szűkös keretekkel szolgál. A telekmélységek 100-150 m között mozognak. A Rákóczi út D-i oldalán az újabb parcellázásnak köszönhetően kisebb, szélesebb és szabályosabb földrészleteket alakítottak ki az 1960-1990 között épült lakóházak számára. Ófalura az előkert nélküli utcavonalas és a keskeny (2-4 m) előkertes fésűs jellegű, oldalhatáron álló beépítések jellemzőek.

A beépítés sűrűsége egyenletes és jellemzően alacsony a régi telkeknél a nagyméretű földrészleteknek köszönhetően.

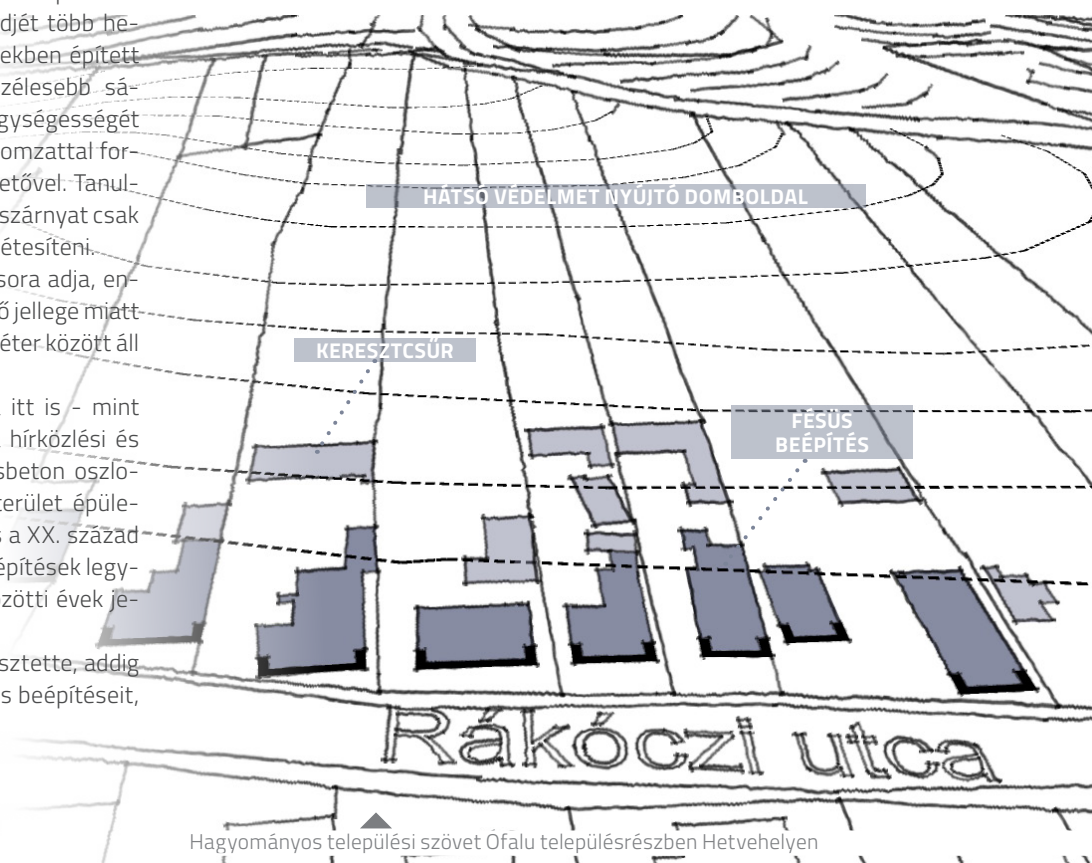
A hagyományos telepítési mód a nyeregvetős, utcára merőleges építés, mely több esetben befordul

az utcai telekhatárra (hajlított ház). Az alapvetően mélyszelvényű régi beépítések rendjét több helyütt fellazították a 60-as, 70-es években épített kockaházak négyzetes alaprajzú, szélesebb sántortetős tömegei. A településkép egységességét segítené ha a jövőben épülő a ház oromzattal fordulna az utca felé, és nem kontyolt tetővel. Tanulság, hogy keresztbe beforduló épületszárnyat csak kellően széles telek esetén érdemes létesíteni.

Az utcakép ritmusát a lakóépületek sora adja, ennek mértéke a telekszélességek eltérő jellege miatt változatos, átlagos mértéke 15-20 méter között áll meg.

A közterületek sajnálatos tartozéka itt is - mint a legtöbb vidéki településünkön -, a hírközlési és elektromos légkábelek és áttört vasbeton oszlopok „pókhálószerű” kavalkádja. A terület épületállománya a XIX. század második és a XX. század utolsó évtizedei között épült. A lakásépítések leggyakoribb időszakát a 1971-1980 közötti évek jelentik a statisztikák szerint.

Míg Hetvehely több helyütt már elvesztette, addig Kán skanzenként őrzi a hagyományos beépítéseit, épületállományát és faluképet.

Hagyományos települési szövet Ófalu településrészben Hetvehelyen

1848-as szabadságharc

I. világháború

Rákosi-korszak

Gulyáskommunizmus

Kiegészítés

XIX. sz. közepe, vége

XIX. sz. vége

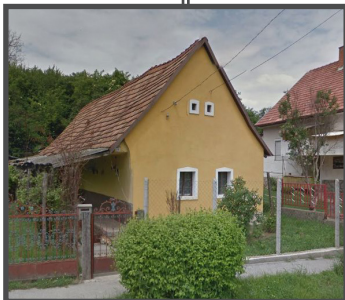
XX. sz. eleje

II. világháború

1950-1970-es évek

Rendszerváltás

1980-tól

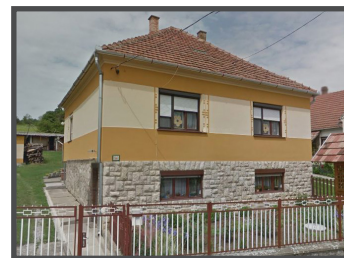
A lakóépületeknek alapvetően öt csoportját tudjuk elkülöníteni a településrészen. A legrégebbi típus az egyszerű, keskeny, elnyúló alaprajzú, 7-8 m szélességű egyhelyiség-soros, alacsony magasságú, földszintes épületek, két (utólag sokszor egyre csökkentett) szimmetrikusan elhelyezett utcafronti ablakkal. A tetőzet kialakítására az egyszerű oromfallal az utcára kifutó szimmetrikus (esetenként konttlyal lezárt cserépfedésű nyeregtető a jellemző). Hetvehelyen kevés ilyen épülettel találkozhatunk.

A második típusú későbbi keletkezésű épületei hasonlójellegűek mint az előbbi, de ezekre a magasabb és szélesebb tömeg a jellemző, nagyobb nyílászárókkal, díszesebb homlokzat és tornác kialakítással és jelentősebb gazdasági épületekkel. A legszébb példáit Kánban láthatjuk.

A harmadik típust a századforduló polgárisuló életmódjának falusi megjelenésére utaló utcával párhuzamos telepítés és tetőgerinc, magas párkány-magasság, nagyobb lábzeti fal jellemzi, sokszor befordított hátsószárnyal („L” forma). A lakóépületek utcai vakolt homlokzatai eredeti homlokzatdíszítés sajnos csak kevés helyen és részletekben maradtak fent.

A negyedik típus a 60-as évektől elterjedő négyzetes alaprajzú sátortetős, kockaházak jelentik, melyek a hagyományos épületekhez képest szélesebb és rövidebb alaprajzot jelentettek. Bár építésükkor egy modern, nagyobb komfortfokozatú lakóépületet jelentettek, megjelenésükkel felborították az addigra kialakult hagyományos utcaképet. A terepadottságok miatt többük alagsoros kialakítással készült.

Az ötödik épülettípus a 70-es, 80-as évektől jelentkező nagyobb méretű, alagsoros, tetőtér-beépítéses városias jellegű, a hagyományos falusi épülettel minden kapcsolatot megszakító típus képezi, mely már kertvárosias jellegű környezetben jelennek meg.

[AZ ÉPÜLETTÍPUSOK HOZZÁVETŐLEGES KELETKEZÉSÉNEK IDŐRENDJÉT LÁSD A LAP TETEJÉN!]

HAGYOMÁNYOS SZELLEMENBEN ÉPÜLET MODERN VENDÉGHÁZ KÁNBAN

A még megmaradt régi épületek a kor igény szintjének megfelelően hol jól, hol rosszabbul átalakításra kerültek, de sok helyütt tömegükben (szélesség, tetőidom és tetőhajlásszög) még őrzik eredeti jellegüket Hetvehelyen és különösen Kánban.

A két világháború közötti időszakban az istállózó állattartás megerősödésének eredményeként a sváb téglalapépítészeti, gazdagon díszített, nyers téglalap architektúrájú remekeire is találunk megmaradt példákat Ófaluban a gazdasági épületek körében. Ezek a régi gazdasági épületek a lakóépülettel párhuzamosan vagy azok folytatásaként egysoros telepítéssel az oldalhatárra, illetve keresztbe fordítva keresztcsűr-

rös beépítéssel kerültek kialakításra. Utóbbi elrendezésénél a lakó és a gazdasági udvart a keresztben álló pajta vagy csűr határolja le, mögötte már a kert következik. A keresztcsűrök a közterület felől is jól érvényesülnek, ezért megőrzésük, eredeti állapotuk visszaállítása – akár új funkcióval –, különösen fontos. A szebb példányok helyi védelemre is érdemesek. A kisebb nyári konyhák emberléptékű tömegükkel szintén meghatározóak lehetnek a településképpen.

Ahol az épület átalakítása kevésbé sikerült ott a hagyományos karakter sérült: tornácok beépítése, nyílászárók cseréje, nyílásrend megváltoztatása, műanyag árnyékoló szerkezet beépítése, rikító épület

JELLEGZETES ZART, FALAZOTT TORNÁC

REGI IDŐK TANÚJA, A KERESKESKŰT

EREDETI KIALAKÍTÁSÚ, JÓL KARBANTARTOTT KERESZTCSŰR AZ ADY UTCÁBÓL

EGYSZERŰ LÉCKERÍTÉS

MÍVES, FŰRÉSZELT LÉCKERÍTÉS

UTCAFRONTI LÁBAZATOS, ÁTTÖRT KERÍTÉS A RÁKÓCZI UTCÁBAN

KOVÁCSOLTVAS KERÍTÉS

KŐLÁBAZATOS LÉCKERÍTÉS

HOMLOKZATI DÍSZÍTŐELEM KÁNBÓL

4. TELEPÜLÉSRÉSZEK

színezés, cserpeslemez vagy zsindely tetőfedések, stb.).

A kerítések körében a közepes magasságú, áttört típusokkal találkozunk. A leginkább jellemzőek a falazott lábazatos vagy a nélküli lakatosszerkezetek, illetve szélezett deszkakerítések, de elvétve találkozhatunk egyszerű léckerítéssel (főleg Kánban!), kovácsoltvas kapuzattal vagy sövénykerítéssel is.

Összességében Hetvehely Ófalu településrészébe sorolt területének építészeti arculatában még meghatározó értéket képvisel a régi épületek tömege, homlokzati megjelenése, de jelentőségük fokozatosan a nem kellőképpen átgondolt átalakítások, illetve elbontások következtében csökken. A kézikönyv elsősorban ennek az arculatnak a korszerű keretek között történő megőrzését hivatott elősegíteni. A jó példákért nem kell messzire tekinteni, hiszen Kánban országos szinten is elismert, példamutató, sikeres falumegújítási program zajlott le.

KOSSUTH LAJOS UTCA

Az Ófalunál lényegesen kisebb területű, új osztású, eltérő karakterű családi házas terület alakult ki a 60-as évek végétől a település DK-i részén a Bükkösi-víz-folyás Rákóczi úttal párhuzamos, átellenes oldalán. Az 1940-es évektől beépülő Kossuth Lajos utca a 80-as évekre épült be és nyerte el mai képét. A kis településrészt lényegében egy lakóutca képezi, közintézmény nem található benne.

Az egyoldalas beépítésű, a patak vonalát követő utcát nyílt vizes csapadékvíz elvezető árkok, egyoldali járda határolja. A patak menti beépítetlen sáv lehetőséget nyújt az árok vonalát követő alacsony fasor telepítésére, mely hangulatosabbá teheti a jelenleg még szegényes utcaképet.

A szellős légtérarányú, domboldalra néző, 9-11 méter szélességű utcában a 20-25 m széles építési szabályos telkeken mélysége kb. 50 m, ami jól tükrözi a falusi életmód átalakulását a múlt század második felében; ezek a parcellák már nem a hagyományos falusi gazdálkodási életformára, hanem inkább kertvárosias igények kielégítésére kerültek lealakításra.

A beépítéseket 1-2 méteres keskeny előkertes telepítések jellemzik. Épületállománya értelem szerűen fiatalabb, mint Ófalu hagyományos falusias területéé, túlnyomórészt a 60-as, 70-es évekre datálható.

A Kossuth utcában négyzetes alaprajzú sátor-

A KOSSUTH UTCA EGYOLDALAS KOCKAJELLEGŰ ÉPÜLETSORA A BÜKKÖSDI-VÍZ MELLETT

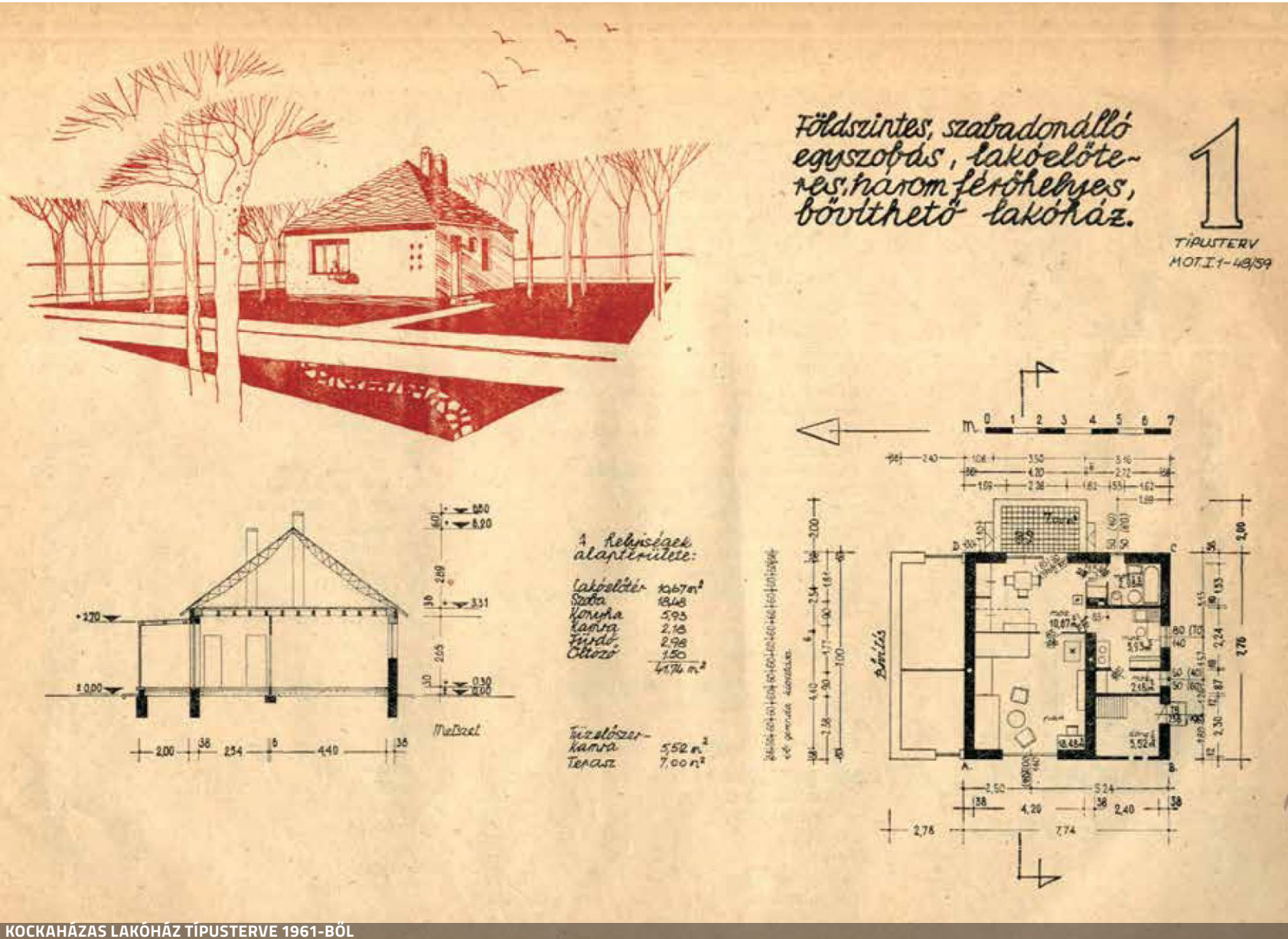
tetős, illetve az utcavonallal párhuzamos épületek láthatók. Az épületeket esetenként kisebb-nagyobb gazdasági épülettel is kiegészítették a főépület mögött.

A területet alacsony magasságú, áttört, lábazatos többnyire lakatosszerkezetű kerítések jellemzik. A telkeken hátsó részein jellemzően háztáji kertművelést folytatnak a tulajdonosok, vagy pihenőkertként kerülnek hasznosításra.

UTCÁVAL PÁRHUZAMOS, VÁROSIS BEÉPÍTÉS A MÚLT SZÁZAD KÖZEPÉRŐL

[A TELEPÜLÉSRÉSZ JELLEMZŐ ÉPÜLETE AZ ÚGY NEVEZETT KÁDÁR-KOCKA.

KOCKAHÁZAS LAKÓHÁZ TÍPUSTERVE 1961-BŐL

EZ EGY NÉGYZETES ALAPRAJZÚ, ÁLTALÁNOSÁGBAN 100 NÉGYZETMÉTER KÖRÜLI ALAPTERÜLETTEL BÍRÓ, SÁTORTETŐS CSALÁDI HÁZ-TÍPUS, AMELYNEK MAGYARORSZÁGON A HATVANAS ÉVEK ELEJÉTŐL, EGÉSZEN A NYOLCVANAS ÉVEK VÉGÉIG TERJED AZ IDŐSZAKA. A NYOLCVANAS ÉVEK SORÁN ÉPÜLT CSALÁDI HÁZAKNÁL KÜLÖNBÖZŐ HOZZÁÉPÍTÉSEK, MELLÉKÉPÜLETEK SZÍNESÍTIK EZEN ÉPÜLETTÍPUS KÉPÉT.

ILYEN TÍPUSÚ LAKÓÉPÜLETBŐL, MINTEGY 800 000 DARAB ÁLLHAT AZ ORSZÁGBAN. E TÖBBNYIRE KORSZERŰ HŐSZIGETELÉS ÉS FŰTÉSI RENDSZER NÉLKÜLI HÁZAKNAK HÁROMSZOR AKKORA AZ ENERGIA-FELHASZNÁLÁSA, MINT EGY ÁTLAGOS LAKÓTELEPEN LÉVŐ LAKÁSÉ. EZEKNEK AZ ÉPÜLETEKNEK A SÁTORTETŐS KIALAKÍTÁSA AZÉRT ALAKULT KI ÍGY, MERT A SÁTORTETŐ A LEGGAZDASÁGOSABB MEGOLDÁS EGY NÉGYZET ALAPRAJZÚ ÉPÜLETEN, ELLENBEN EGY TÉGLALAP ALAPRAJZÚ ÉPÜLETTEL, MINT, AMILYENEK

A RÉGI PARASZTHÁZAK VOLTAK, AHOL AZ ÉRSZERŰSÉG A NYERGETTŐS MEGOLDÁST DIKTÁLTA. UGYANAKKOR RÉSZBEN A TELKEKRE VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ELŐÍRÁSOK, RÉSZBEN A KÖNNYŰ ENGEDÉLYEZTETÉSI ELJÁRÁS, VALAMINT A KORABELI TERVEZÉS KEZDETELEGESSÉGE MIATT TERJEDTEK EL A KOCKAHÁZAK HAZÁNKBAN. NÉGYZETES ALAPRAJZÚ VÁLTOZATÓL ELTÉRŐ MÓDON KIALAKULT L-ALAPRAJZÚ VÁLTOZATA IS.

WWW.WIKIPEDIA.HU]

ÚJFALU

Hetvehely új beépítésre szánt területe a Farok dűlő és a Kis-nyerges dűlők között a Rákóczi úttól északra lévő K-i tájolású domboldalon található. A terület kb. 25-30 db építési telek kialakítására biztosít lehetőséget.

A szőlőhegy felé kanyargó út mentti, jó fekvésű terület lehetőséget nyújt a jövőben arra, hogy a község fiatalos megjelenésű, de a helyi hagyományokat is továbbvivő utcája alakuljon itt ki. Beépülése során törekedni kell arra, hogy a régi falu nem kellőképpen átgondolt beépítései, illetve esetleges utólagos átépítései elkerülhetőek lennének a harmonikus és vonzó utcakép érdekében.

A megszülető épületeknek mind tömegformálásukban, mind anyaghasználatukban célszerű lenne egy egységes képet mutatniuk. Ha az hagyományokból indulunk ki, akkor az utcára merőleges fő-tetőgerincű, 30-40 fok közötti tető hajlásszögű lakóházak megjelenése lenne előnyös. A részletesebb ajánlásokat a következő fejezet építészeti útmutatója ismerteti! A mellékelt képek a terület lehetséges jellegét hivatottak megidézni a példaépületek által.

JÓ PÉLDA A HAGYOMÁNYOS SZELLEMŰ, EMBERLÉPTÉKŰ DE KORTÁRS BEÉPÍTÉSRE

A NÉPI ÉPÍTÉSZET ELEMÉIT FELHASZNÁLÓ KORTÁRS LAKÓHÁZ

LETISZTULT HOMLOKZATÚ ÉPÜLET

MODERN CSALÁDI HÁZ
A 2010-ES ÉVEKBŐL

UDVARRA BEFORDULÓ LAKÓHÁZ

ALÁPINCÉZETT LAKÓ-ÉPÜLET

PÉLDA A HAGYOMÁNYOS NÉPI ÉPÍTÉSZET MINDEN JELLEGZETESSÉGÉT FELVONULTATÓ CSALÁDI HÁZRA

GAZDASÁGI TERÜLETEK

A településen két jelentősebb gazdasági telephely működik. Mindkét telephely az erőgazdasággal kapcsolatos tevékenységet végez. Mind az D-i erdőszet mind az É-i fűrésztelep szabadonálló, földszintes épületek csoportjából tevődik össze, hosszabb épületeket csak a tárolás építményei képeznek. Szerencsére ezeknek a gazdasági épületeknek kialakítása és környezetük - sok más faluval ellentétben -, megfelelő. Nem mindegy, hogy ezeknek a mezőgazdasági területeknek a megjelenése hogyan illeszkedik természeti és épített környezetükhöz, mivel ezeknek a településrészeknek is van településképi és tájképi jelentősége. Nagyobb figyelmet kell fordítani a gondos, illeszkedő tervezésükre. Általánosságban megfogalmazható, hogy új nagy fesztávú, előregyártott, uniformizált csarnoképületek telepítése lehetőség szerint kerülendő.

A FÜRÉSZTELEP LÁTKÉPE A BEKÖTŐÚTRÓL

AZ ERDÉSZET TÁJBA ILLESZKEDŐ ÉPÜLETE

FEDETT TÉRASZ AZ ERDÉSZETBEN

MAJOR ÉPÜLETEGYÜTTES AZ APATINI-RÉTEN A BÜKKÖSDI VÍZ MENTÉN

TEMETŐ

A település régi temetője az Öregtemplom mellett, illetve a Fehér-hegy oldalában működött.

A mai temető Rákóczi utca végében a horgásztó mellett található. Az enyhén emelkedő domboldalon fekvő síremlékei K-i tájolásúak. Ravatalozója építészetileg nem képez értéket.

A DOMBOLDALRA FELKÚSZÓ TEMETŐ

A RÉGI TEMETŐ SÍRJAI A FEHÉR-HEGYEN

A TEMETŐ BEJÁRATA A RAVATALOZÓVAL

FARAGOTT HARANGLÁB

ELSŐ VILÁGHÁBORÚS TEMETŐ

KISKERTES TERÜLETEK

A Rákóczi út vonalától NY-ra található domboldalokon két nagyobb kiterjedésű kiskertes területet is felfedezhetünk, melyek sajátos építészeti karakterükkel érdemelték ki az önálló területegység lehatárolást. A környék szőlőtermő vidék volt valaha, különösen Kán, ahol a falu elnéptelenedésével ez a hagyomány megszakadt, a régi pincéi beomoltak. Szőlőhegy - mint szinte minden magyar faluban ahol „hegy” is emelkedik -, itt is megtalálható. Ez rendszerint domboldalon, dombtetőn fekszik többek között a fagy elleni védelem miatt is. Napjainkra módosult ennek évszázados művelése, hiszen a területek művelési ága mozaikossá vált, vegyes; szőlő, kert, gyümölcsös, szántó és egy két művelésből kivett parcellával is találkozunk.

A megyében az ilyen típusú zártkertes területein a legszebb épületeket a megmaradt, régi présházak képviselik. Földszintes, cserépfedéses, nyeregtetős kialakításukkal, íves záródású utcafronti tornácukkal emberi léptékű épületként jelentek meg. Hetvehelyen sajnos csak részletekben láthatjuk a régi ember természetbe illeszkedő épített kultúrájának ezen elemeit, ezért törekedni kell arra, hogy a jövőben építendő présházak, gazdasági épületek telepítésükkel, tömegükkel és részleteikben harmonikusan illeszkedjenek környezetükhöz és a fent körvonalazott épített kultúrához, illetve hozzájáruljon a meglévő tradicionális művelési mód rögzítéséhez.

A település szinte egész területe tájképvédelmi szempontból védett terület ezért e szempontból is vigyáznunk kell a „hegygerincek” vizuális megjelenésére, a rétegvonalakhoz illeszkedő épületek telepítésekre, az utak vonalvezetésére, az erdősávok (szegélyhatás) és a merőleges vonalas táji elemek (ültetvények, hosszú parcellák) kialakítására, hogy a látványos domborzati viszonyok részleteikben is jól érzékelhetők maradjanak.

AZ ÖREGHEGY LÁTKÉPE A „FAROKBÓL” (NEVÉNEK EREDETE: FAROKSZERÜEN NYÚLIK ITT BE A HATÁR A SZŐLŐK KÖZÉ.)

MÉHÉSZTELEP

SZŐLŐÜLTETVÉNY NAPJAINKBAN

A MECSEK VONULATÁNAK KÉPE A KISKERTES TERÜLETEK IRÁNYÁBÓL A FALU FELETT

KEMENCE ÉS FILAGÓRIA A SZŐLŐHEGYRŐL

A SZŐLŐHEGY A 19. SZÁZADI RÉGI TÉRKÉPEN

SZŐLŐHEGYI KERESZT

NAGYOBB MÉRETŰ, AZ ÚTTAL PÁRHUZAMOS PRÉSHÁZ

HANGULATOS UDVAR A SZŐLŐTÖKÉK KÖZÖTT

HORGÁSZTÓ

A Hetvehelyi horgásztó a 2000-es évek elején került kialakításra. Gyönyörű, rendezett parti sávjával, a kialakított mesterséges szigettel és az arra átvezető híddal kellemes színtöltja a községnek, mely nemcsak a horgászok számára hívogató.

A tó területe 1,6 ha, vízmélysége átlagosan 1,7 m. A vízpart környezete szépen parkosított (padokat, asztalokat, hulladékgyűjtő edényeket helyeztek ki), ahol a főzési-sütési lehetőség is adott. A vízpart mellett halórház is található.

[A VÍZTERÜLET BŐVELKEDIK A GYÖNYÖRŰ PONTYOKBAN, AMELYEK SIKERESEN LE IS ÍVNAK A KÍMÉLETI TERÜLETEN, RENGETEG IVADÉKOT ADVA. A VÍZI-NÖVÉNYZET KORDÁBAN TARTÁSÁT AZ AMUROK VÉGZIK, AMELYEK ÍGY A VÍZNEK JÓ MINŐSÉGET BIZTOSÍTANAK ÉS KITŰNŐ HORGÁSZHAL IS EGYBEN. RAGADOZÓ HALAK KÖZÜL A CSUKA TALÁLTA MEG ÉLETFELTÉTELEIT A VÍZBEN. A LEGNAGYOBB FOGOTT HAL 7,15 KG-OS PONTY, ILLETVE 6,5 KG-OS AMUR.]

A HETVEHELYI HORGÁSZTÓ A TELEPÜLÉS ÉSZAKI VÉGÉBEN TALÁLHATÓ

AMŰR

CSUKA

PONTY

SIKERES FOGÁS A TAVON

A HETVEHELYI HORGÁSZTÓ A 2000-ES ÉVEK ELEJÉN KERÜLT KIALAKÍTÁSRA

A TÓ LÁTKÉPE A SZOMSZÉDOS TEMETŐ IRÁNYÁBÓL

EGY MESTERSÉGES SZIGET IS KIALAKÍTÁSRA KERÜLT

PAD A TÓ MELLŐL

A SZIGETRE ÁTVEZETŐ HÍD

TERMÉSZETKÖZELI TERÜLETEK

Hetvehely külterületét izgalmas tájképi változatosság jellemzi. A beépítetlen területek nagy részét (a teljes közigazgatási terület 85%-át!) olyan, a helyi építési szabályzatban egészségügyi, szociális, turisztikai (közjóléti) erdőbe sorolt, természetes növényzettel borított területek, természetes, illetve természetközeli élőhelyek képezik, melyeken a korábbi fejezetekben részletesen bemutatott Natura 2000, az országos ökológiai hálózat és a Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet területei találhatóak. Ezek kézikönyvünkben a természetközeli terület kategóriába kerültek besorolásra. A település jelentős hányadát képező, völgyekkel, dombokkal szabdaltnak, tagolt felszínű, magas tájpotenciállal bíró térségek egyik feladata a védett és ritka fajok valamint társulások megőrzése és a természetkímélő gazdálkodás kiterjesztése.

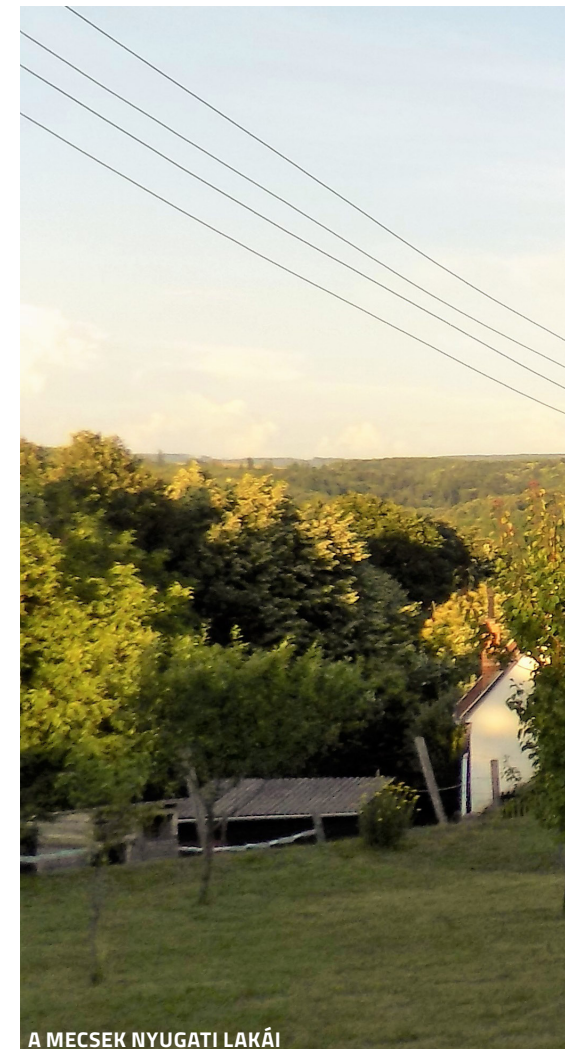
A település környékét a középkortól kezdve a hatalmas erdőségek vették körül. Napjainkban a teljes terület 72%-a erdő művelési ág alá tartozik. Ezek védelme, és erősítése érdekében prioritást kell élvezzenek a vágásos erdőgazdálkodással szemben az állandó erdőborítást biztosító módszerek, vagy éppen a gyepek kaszálásának a költségi időhöz való igazítása. Azt is figyelembe kell venni hogy napjainkban egyre nagyobb igény mutatkozik a szabadidő természetben történő elköltése iránt, mely egyben összekapcsolható a terület értékeinek természetkímélő bemutatásával is.

A fenti kategóriába nem tartozó (pl. szántó (7%), gyepek(5%)) részeket is a természetközeli területek kategóriába soroltuk, mivel - egyedülálló módon -, az egész település területe tájképvédelmi szempontból kiemelt övezetbe tartozik az országos területrendezési terv szerint.

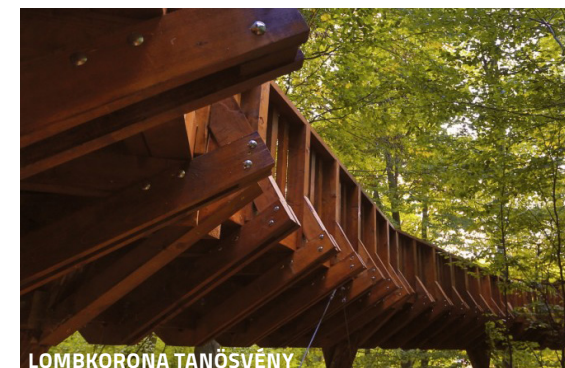
Bár nem a településhez tartozik, de onnan közelíthető meg a Sás-völgyben 2010-ben megnyitott Erdő Háza, melyet 2014-ben avatták fel mint ököközpont. Energiaellátását és szennyvízelvezetését környezetbarát módon biztosítják. A szabadban 40 férőhelyes szabadtéri foglalkoztató, kemence, szalonnasütő, 10 négyzetméteres homokozó, füves focipálya, röplabdapálya, madármegfigyelő torony, erdei tornapálya található. A terepi programhoz 37 db kerékpár áll rendelkezésre, a ház környékén pedig 4 db felfestett túraútvonalat alakítottak ki. Erdei iskolai programjainkon kívül osztálykirándulásokhoz, családi és baráti találkozókhoz is jó szívvel ajánljuk a helyszínt.

JELLEGZETES ZSELICI TÁJ

A MECSEK NYUGATI LAKÁI

LOMBKORONA TANÖSVÉNY

ERDEI ISKOLA A SÁS-VÖLGYÉBEN

A MEGÚJULÓ ENERGIÁT HASZNOSÍTÓ ÖKOKÖZPONT ÉPÜLETEGYÜTTÉSE

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5

A fejezetben a településképi szempontból meghatározó területekre vonatkozó, településképi illeszkedést biztosító javaslatokat gyűjtöttük össze, kiegészítve a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlásokkal. Az előző fejezetekben meghatározott területi lehatárolások szerint, útmutatók formájában „bontjuk ki” a településképi és arculati jellemzőket. A példaértékű, pozitív megoldásokat ábrákkal és a faluból, illetve egyéb hasonló karakterű településről származó fotókkal egyaránt szemléltetjük, de ezek mellett negatív példákat is rögzítünk a különböző sematikus rajzok segítségével.

JELMAGYARÁZAT:

- Javasolt megoldás
- Nem javasolt megoldás

TELEPÜLÉS-KÖZPONT

TELEPÍTÉS

A település központi részén az utcával a meghatározó középületek az utcával párhuzamosan kerültek telepítésre, melyek egyfajta térfalat képeznek a falu szívében. Új beépítések során ez a kialakulóban lévő hézagosan zárt sorú, beépítés javasolt. Előkert abban az esetben kívánatos ha az megnyitott „közterületként” kerül kialakításra. Nagyobb építési program esetében az épület oldalhatár melletti befordítása, oldalszárny vagy akár félkeretes beépítés egyaránt illeszkedhet a kialakuló településközponti karakterhez.

A hátraugratott, zárt előkertes épület könnyen megbontja az utcai homlokzatok által alkotott egységes térfalat.

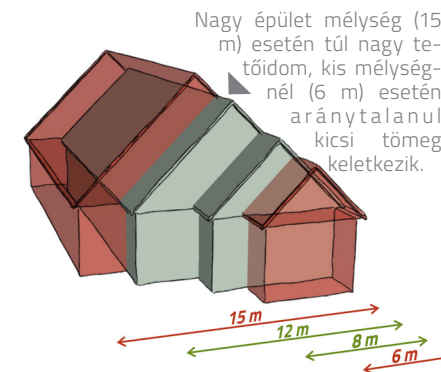
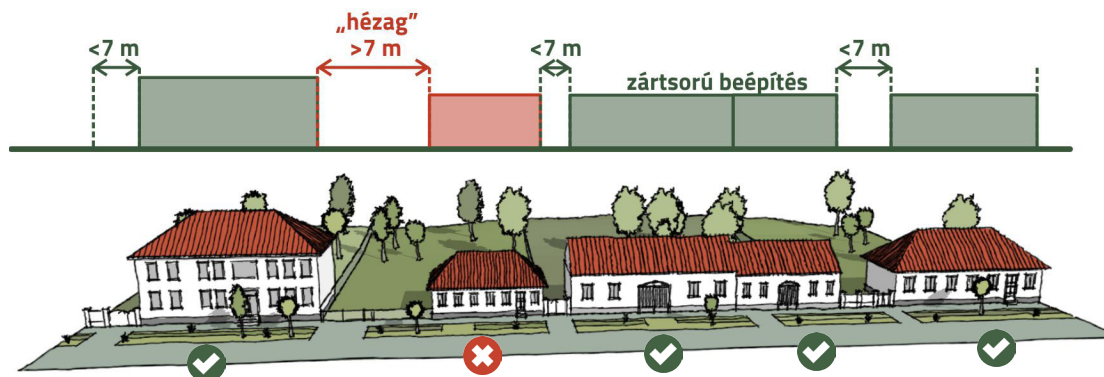
A hátraugratott jelentősebb közösségi funkciót betöltő épület/épületszárny előtt közösségi térként működő teresedés is kialakításra kerülhet.

Előkertes beépítés esetében a szomszédos épület feltáruuló oldalsó oromfala kedvezőtlen utcaképet eredményez

TÖMEGARÁNY

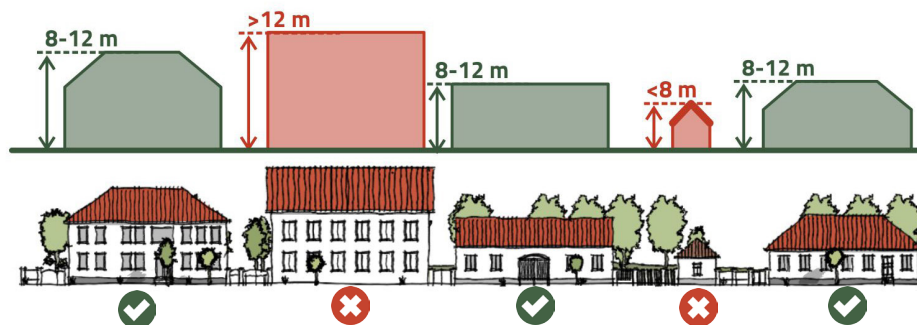
Az utcával párhuzamos telepítésű utcai épületszárny/épület zárt sorú vagy hézagosan zárt sorú beépítéssel javasolt kialakítani. Utóbbi esetében a be nem épített „utcai hézag” 7 méternél nagyobb ne legyen. Az utcával párhuzamos főépület mélységének mértéke 8-12 méter mérték között álljon meg.

MAGASSÁG

A falu központjának egységes megjelenését szolgálja az épületek közel azonos magassága is. A meglévő egyszintes (esetenként alagsor + földszint + tetőtér beépítés) épületek közé épülő új házak magassága jelentős mértékben ne térjen el a környezetükben jellemző épületekétől. A túl magas vagy alacsony házak eltérnek a településrész karakterétől.

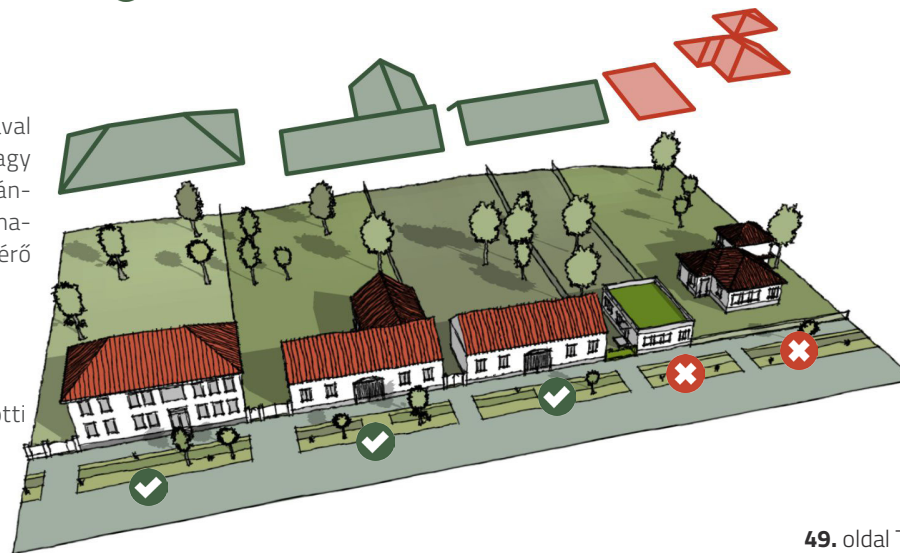
Az utcafronti épület legmagasabb pontja ne legyen 12 m-nél magasabb, illetve 8 m-nél kisebb.

TETŐFORMA

A településközpontban új építés esetén az utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetős tűzfal, vagy a házagnál konttlyal lezárt épületek kialakítása ajánlott. A környező beépítésektől a kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő tetőzetű épület építése nem javasolt.

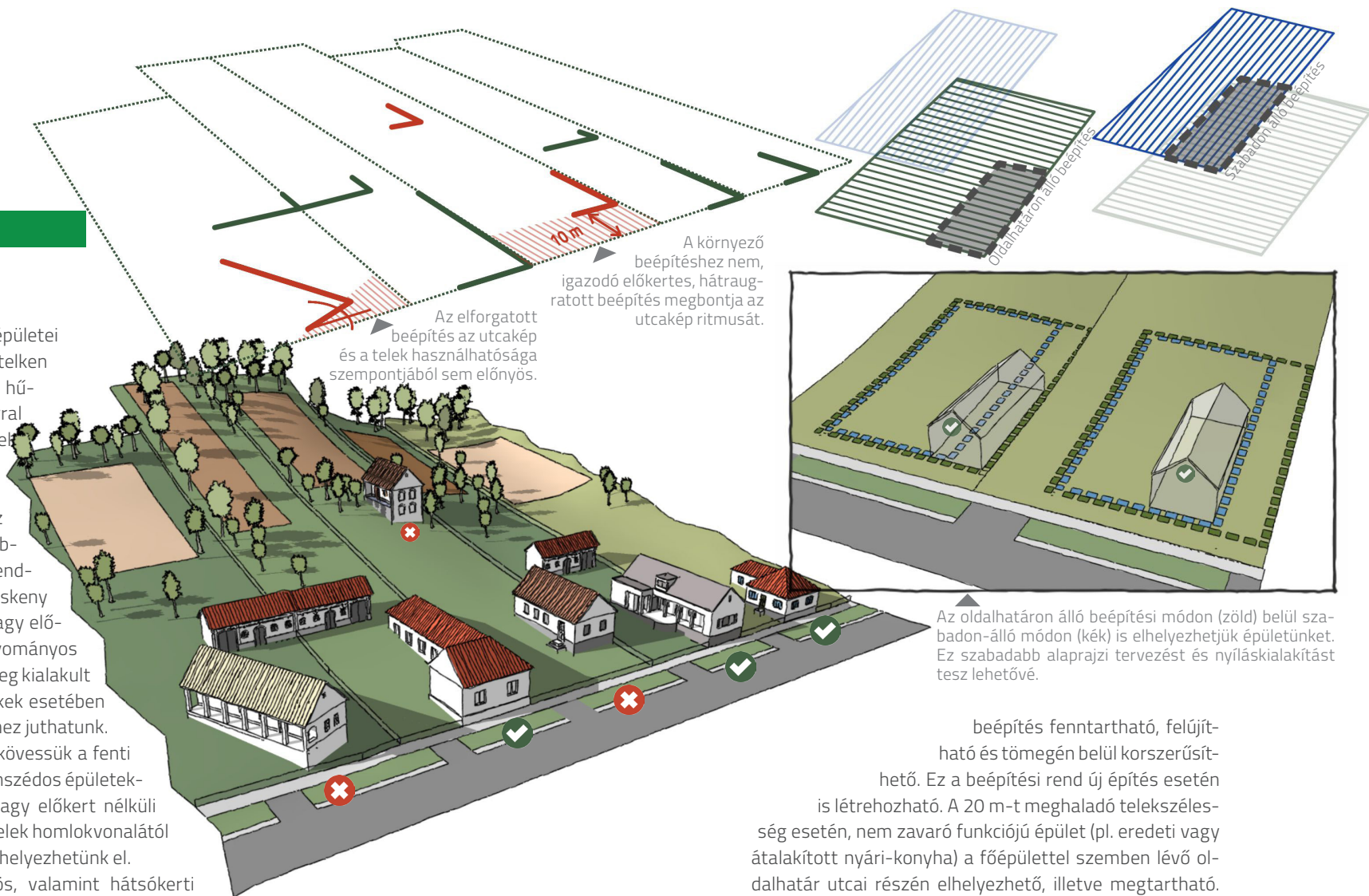
A mediterrán jellegű, vagy teljes mértékben lapostetős tetőidom az utcafronton idegenül hat ebben a környezetben. A javasolt tetőhajlásszög 30-40 fok közötti mértéket vegyen fel.

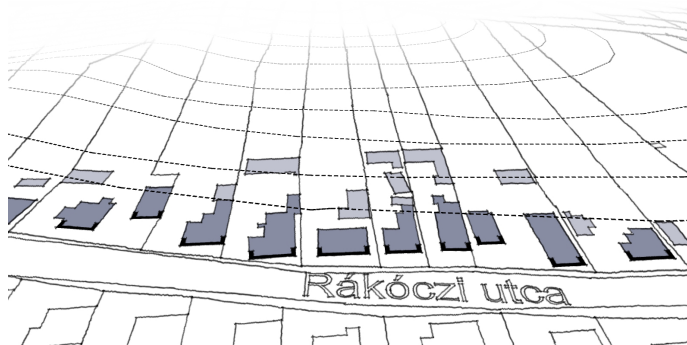

ÓFALU

TELEPÍTÉS

Ófalu településrész épületei döntő többségének telken belüli elhelyezkedése a hűvösebb É-i oldalhatárral párhuzamos telepítéssel jellemezhető (oldalhatáron álló beépítés). A beépítések többsége az utcára merőleges ritkábban utcára beforduló rendszerű (hajlított ház), keskeny előkert (max 3-5 m) vagy előkert nélküli. Ezzel a hagyományos a telepítéssel a történetileg kialakult meglévő keskenyebb telkek esetében is jó beépítési lehetőséghez juthatunk. Új lakóház építésénél is kövessük a fenti utcára merőleges, a szomszédos épületekhez igazodó előkert vagy előkert nélküli telepítést. Új épületet a telek homlokvonalától számított 50 m-en belül helyezhetünk el. A kialakult keresztcsűrös, valamint hátsóker

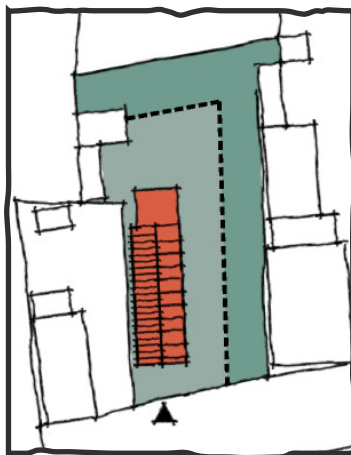
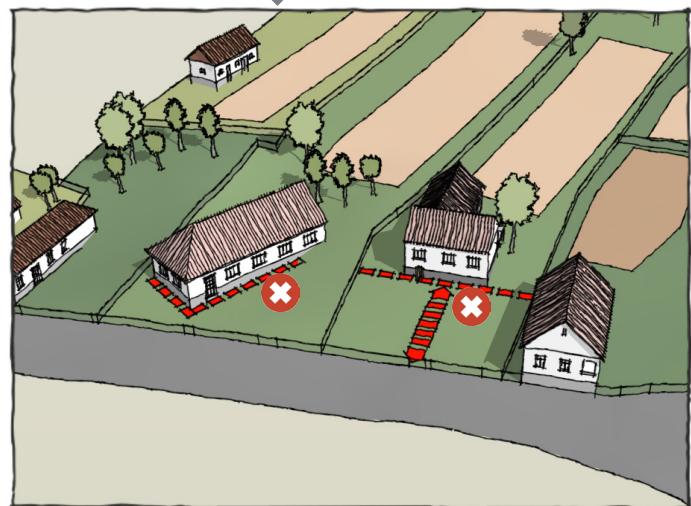
A oldalhatáron álló, keresztcsűrös beépítés Hetvehelyen. A lakóépület sötét a gazdasági épületek világos színnel kiemelve.

A hagyományos falusi gazdálkodó életforma tapasztalatai és fejlődése formálta Hetvehely és Kán településszerkezetét és jelölte ki a telken belüli építmények helyét. A népi építészet ökológikus építészet volt, mert az energia-, anyag-, víz, és levegőgazdálkodás tudatos elemei ott vannak az épületek telepítésében is. A tájolt elhelyezéssel a melegeket igénylő épületek a kedvezőtlenebb égtájú oldalra kerültek. A tájolt telepítés eredménye az is, hogy a porta és az épületegyüttes közepe maga a védett udvar lett.

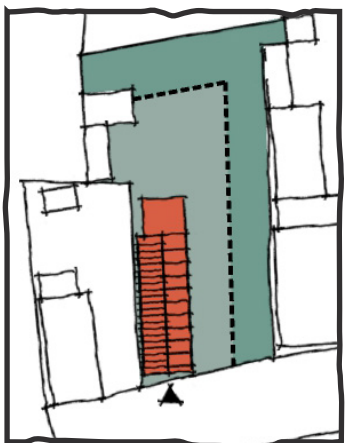
A keskeny telkekre jellemző oldalhatáron álló telepítésnél egysoros épületegyüttesünk (lakóház, istálló, ólak, szén) határolja el a szomszédtól a kedvező éghajlat felé tájolt udvarunkat.

Figyeljük meg, hogy a nagyobb méretű, szélesebb telkeknél több funkcióval bíró udvarok is kialakulnak, melyeket a gazdagabb portáknál keresztcsűr választ el egymástól.

Példák a kerülendő, nem hagyományos beépítésekre

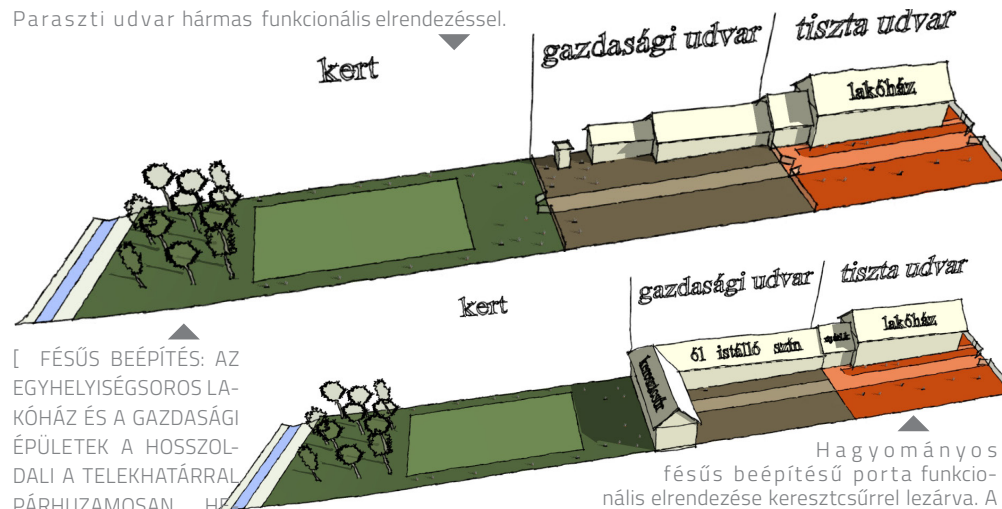
✓ Használható előkert a fűrészfogas beépítésnél. A homlokzat előtti pompás virágoskert alakítható ki.

✗ A fűrészfogas beépítésnél a túl keskeny előkertnél közel kerül a ház „éles” sarka az utcához.

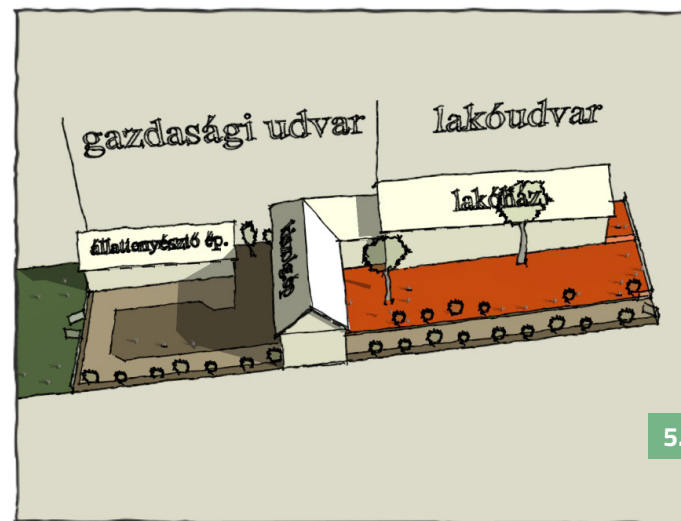
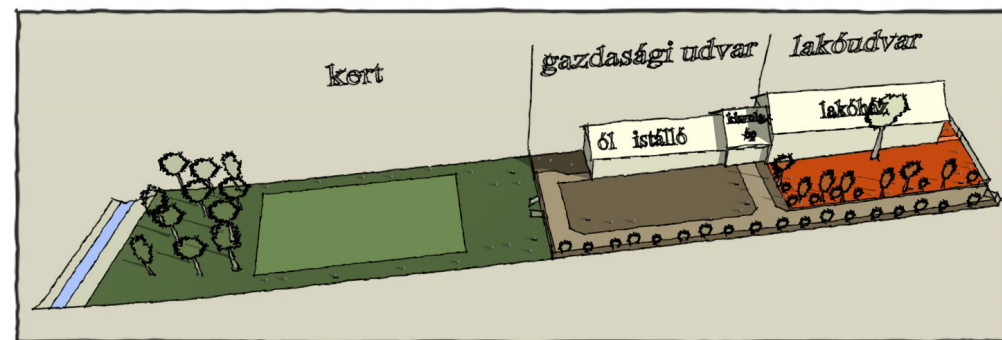
[FŰRÉSZFOGAS BEÉPÍTÉS: SAJÁTOS TÍPUSA A FÉSŰS BEÉPÍTÉSNEK, MELYNÉL AZ ÉPÜLETEK AZ UTCA VONALÁHOZ VISZONYÍTVÁ FERDÉN KERÜLTEK TELEPÍTÉSRE, JELLEMZŐEN A FERDE TELEKHATÁR MIATT, VAGY A SZINTVONALRA MERŐLEGES, LEJTŐVONALLAL PÁRHUZAMOS ÉPÍTÉS ÉRDEKÉBEN.]

Paraszti udvar hármás funkcionális elrendezéssel.

[FÉSŰS BEÉPÍTÉS: AZ EGYHELYISÉGSOROS LAKÓHÁZ ÉS A GAZDASÁGI ÉPÜLETEK A HOSSZOLDALI A TELEKHATÁRRAL PÁRHUZAMOSAN HELYEZKEDIK EL.]

Hagyományos fésűs beépítésű porta funkcionális elrendezése keresztcsűrrel lezárva. A keresztben álló csűr a lakó- és gazdasági udvart határolja le mögött kezdődik a kert.

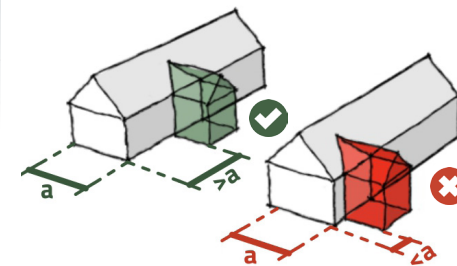
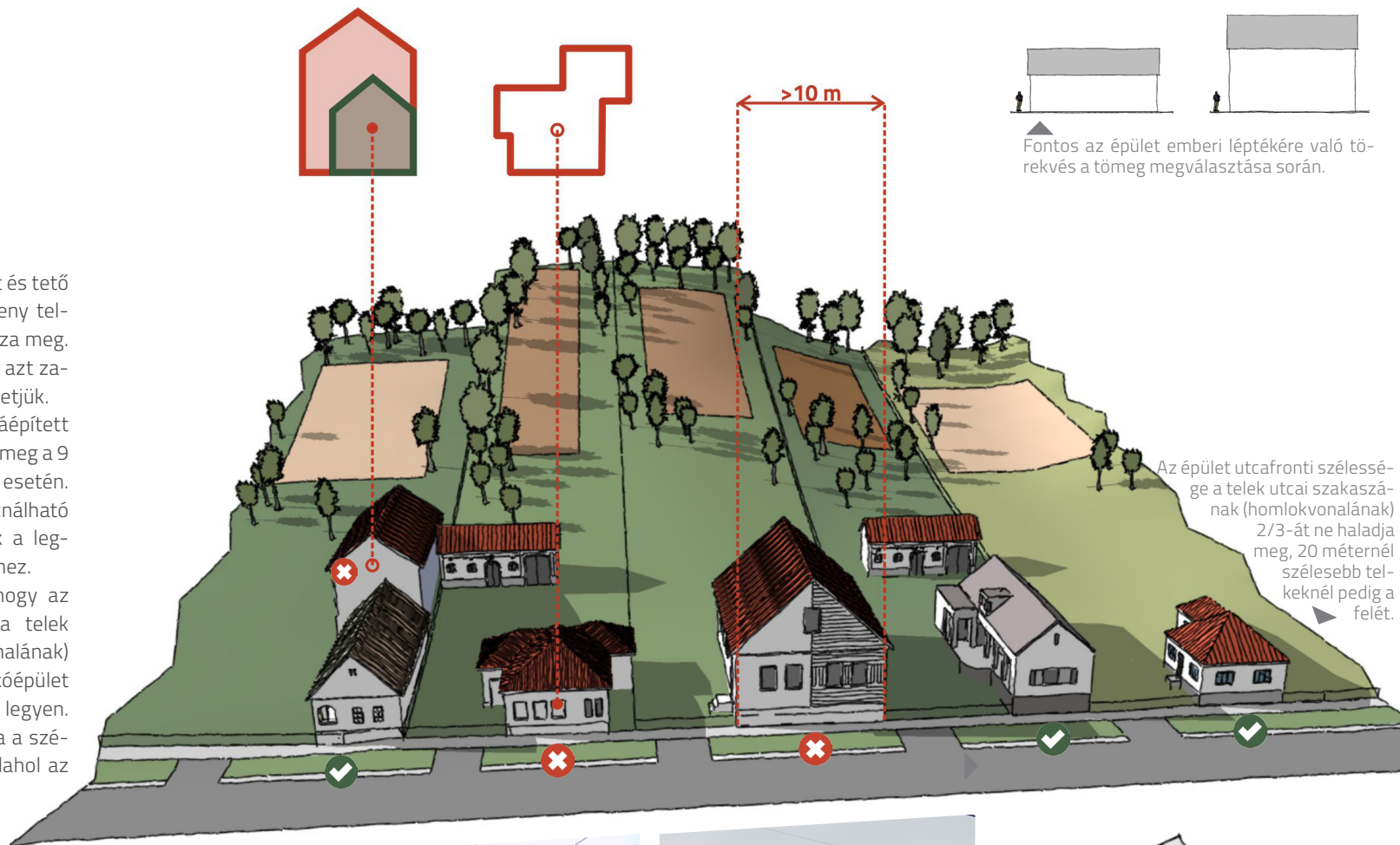

▲ A mai igényeknek megfelelően átalakított hagyományos fésűs beépítésű paraszti udvar funkcionális elrendezése sorolt épületegyüttesel, illetve keresztcsűrös kialakítással. A gazdasági zóna elkülönítve került kialakításra és külön gépjárműves megközelítéssel rendelkezik figyelembe véve a mai kor igényeit.

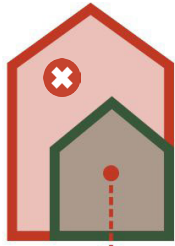
5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TÖMEGARÁNY

Az utcaképet az utcai homlokzat és tető tömegaránya, illetve ezek keskeny telkeken kialakuló ritmusa határozza meg. Ha ez a törékeny arány felborul, azt zavaró utcaképi elemként érzékelhetjük. Épület, épületszárny, illetve a ráépített tető szélessége nem haladhatja meg a 9 m-t utcára merőleges telepítés esetén. Ezzel a korlátozott, de jól kihasználható épületszélességgel illeszkedünk a legjobban a hagyományos utcaképhez. A másik betartandó szabály, hogy az épület utcafronti szélessége a telek utcai szakaszának (homlokvonalának) 2/3-át ne haladja meg. A lakóépület hosszúsága legalább 15 méter legyen. Az épületünk akkor arányos, ha a szélesség és hosszúság aránya valahol az 1:2 és 1:4 értékek között marad.

Az utcafronttól hátrébb kialakítandó kiugró épületszárnyakat legalább az utcafronti épületszélességgel megegyező mértékben javasoljuk indítani az udvari homlokzaton, hogy ne zavarják az egységes, fésűs jellegű ormfalás utcaképet. A keresztszárny szélessége, tetőhajlásszöge ne legyen eltérő, mint a meglévő hosszházas főépületé. Ügyeljünk arra is, hogy ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre.

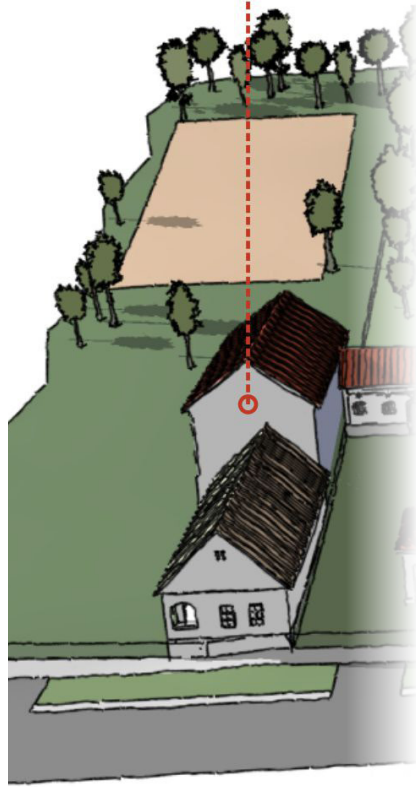
Az utcai épületnél nagyobb tömegű, hátsó gazdasági épület elhelyezése tilos.

Részesítsük előnyben a használati igényekre, a telek méretére, formájára is figyelemmel lévő letisztult, egyszerű formákat és tömegeket az összetett (pl. az ún. mediterrán típusú épület) megoldásokkal szemben, utóbbiak a település más, fiatalosabb részeire jellemzőek.

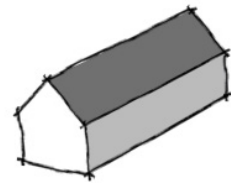
Alaprajz tekintetében is ajánlott a hagyományos elrendezés szerinti hosszúházas, kis fesztávolságú, téglalap alakú befoglaló forma alkalmazása, melynek tetőgerince a hosszabbik oldallal párhuzamos gerincvonallal párosul.

Bővítés során lehetőleg a hozzáépítés a hosszanti tengely mentén történjen a fő épülettömeg mögött.

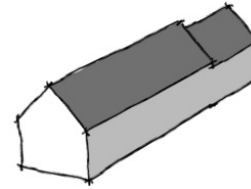
Tetőtér beépítésnél érzékenyen kell megállapítani a térdfal magasságát, illetve a gerincvonal megemelését, ha növelni akarjuk a tetőtér hasznos alapterületét.

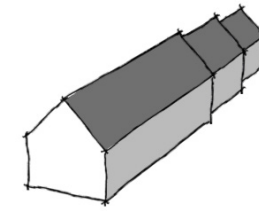
A főépület mögé telepített gazdasági épületünk magassága ne haladja meg a lakóépületünkét, méretével is jelezzük annak alárendelt „mellék” funkcióját.

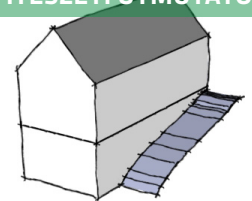
hagyományos téglalap alaprajzú („háromsztatú”)

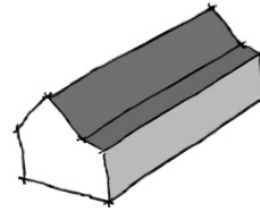
hosszúház melléképülettel

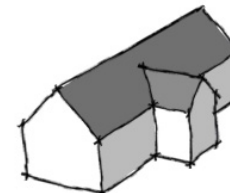
hosszúház több melléképülettel

alápincézett

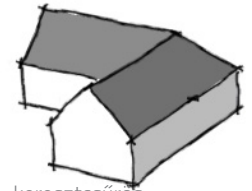
esőcsendestűs

kódisállásos (fióktetős)

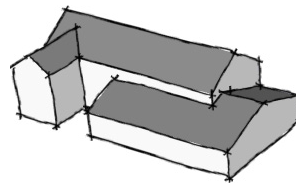
tornácos

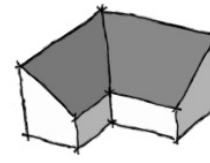
keresztcsűrös

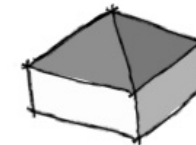
TELEPÜLÉSRE, TÁJEGYSÉGRE JELLEMZŐ ÉPÜLETFORMÁK

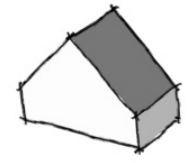
tagolt tömegű

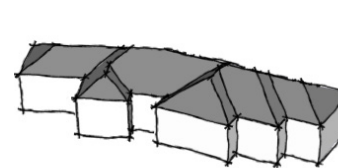
nyeregetetős

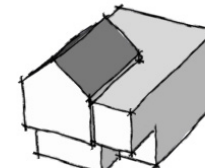
sátortetős, többszintes

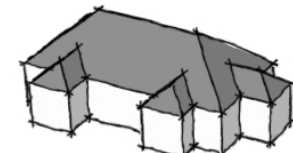
széles oromfalas

összetett tetős

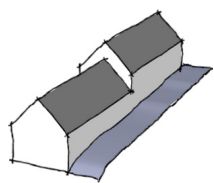
lapostetős

hozzáadott tömegű

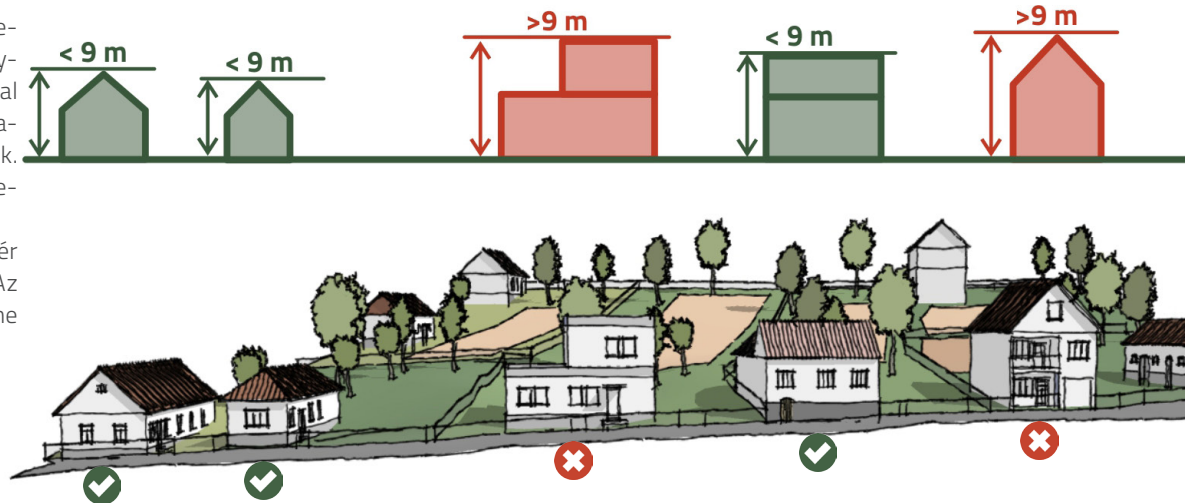
TELEPÜLÉSRE, TÁJEGYSÉGRE NEM JELLEMZŐ ÉPÜLETFORMÁK

✓ A terep emelkedéséhez, illetve süllyedéséhez igazodó épületmagasság váltások lágyan, de érzékelhetően követik és jelzik a domborzati viszonyokat.

MAGASSÁG

A túlnyomórészt földszintes épületek magassága egységes viszonylag. Új házaknak hasonló magassággal kell épülniük mint a környezetük hagyományos, meghatározó épületeinek. A túl magas házak eltérnek a kialakult településképi jellemzőktől. Ófalura a földszintes, esetenként tetőtér beépítéses épületállomány a jellemző. Az épület legmagasabb pontja 9 méternél ne legyen magasabb.

[A TÚLNYOMÓRÉSzt FÖLDSZINTES ÉPÜLETEK MAGASSÁGA NEM EGYSÉGES A TELEPÜLÉSRESZEN, RÁADÁSUL A KESKENY TELEKSZÉLESSÉGEK NEM VISELIK JÓL A SZOMSZÉDOS ÉPÜLETEK NAGY ÉPÜLETMAGASSÁGBELI KÜLÖNB-SÉGÉT.

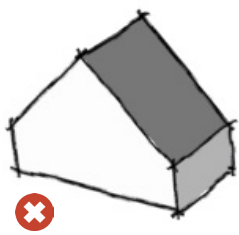
MANAPSÁG AZ ELŐÍRÁSOK ÉS EGYÉB OKOK MIATT, AZ ÉPÜLETEK ÁLTALÁBAN MAGASABBAK, SZÉLESEBBEK ÉS TERJENGŐSEBBEK MINT KORÁBBAN VOLTAK, ÍGY HA NEM KEZELJÜK KELLŐ ODAFIGYELÉSSEL, ELNYOMJÁK A SZOMSZÉDOS RÉGI ÉPÜLETEKET.]

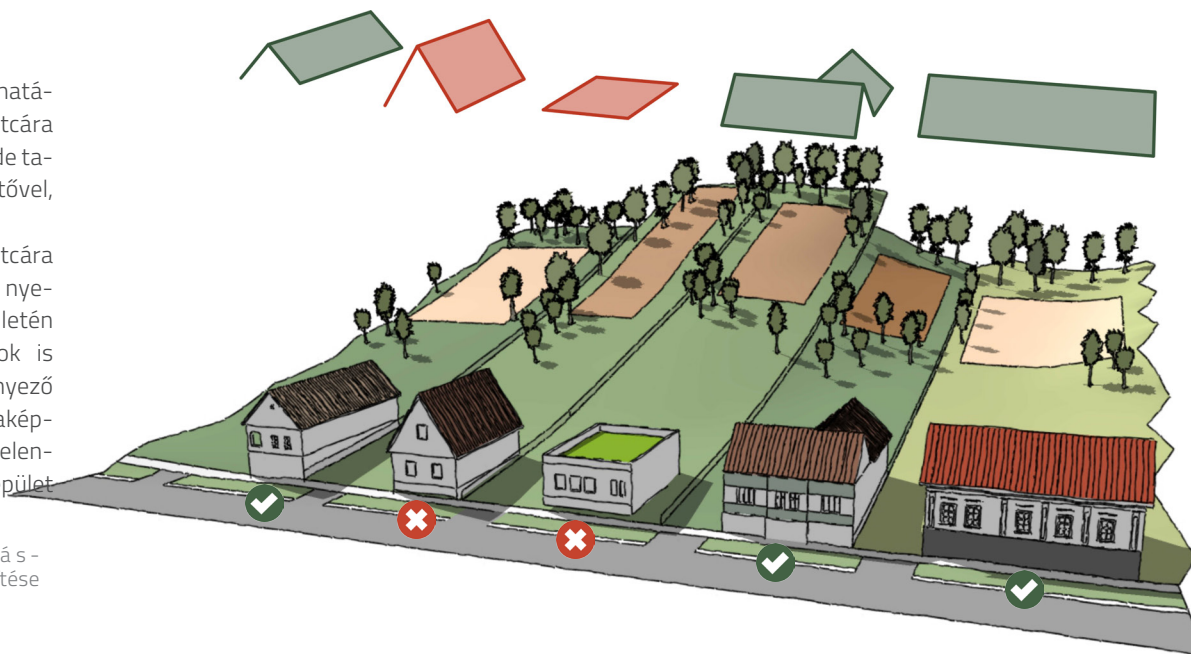
TETŐFORMA

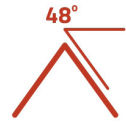
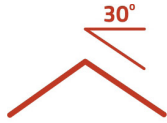
Egy völgyi falu településképében a tetők látványa a legmeghatározóbb. A településrészen a hagyományos épületekre az utcára merőleges szimmetrikus oromfalas nyeregtető a jellemző, de találkozzunk a későbbi beépítések esetében összetett sátor-tetővel, kontyolt nyeregtetővel is.

Új építés esetén a hagyományos utcaképhez illeszkedő, utcára merőleges oromfalas, nyeregtetős előképeket kövessük. A nyeregtető előnye a jó beépíthetőségen kívül, hogy a déli felületén napelemek, vagy napkollektorok is könnyen telepíthetők. A környező beépítésektől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

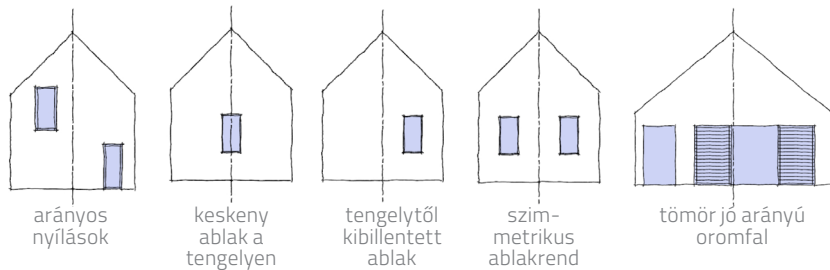
◀ A túl meredek tetőhajlásszögű ún. „alpesi” tetőforma építése szintén nem javasolt.

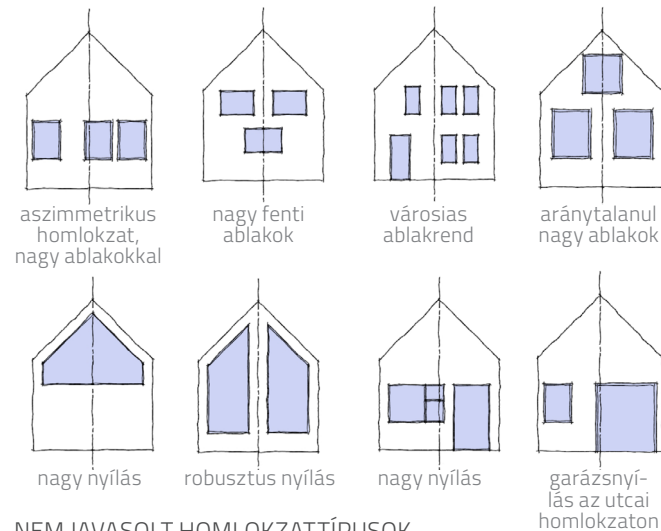

TETŐHAJLÁSSZÖG

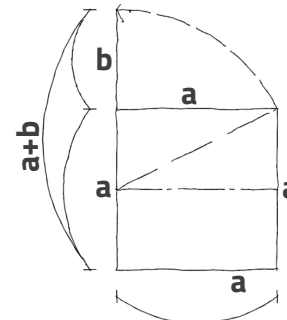
A lakóépületek tetőhajlásszöge megközelítőleg azonos a hagyományos épületek esetében. Ebben az esetben is illeszkedünk a környezetünkben kialakult régi adottságokhoz. A javasolt 35-45 fok közötti tetőhajlásszögön belül a szomszédos ingatlantól csak kis mértékben (+- 5 fok) térjünk el. A magasabb hajlásszögű tető azon túl, hogy egy gazdaságosan kihasználható tetőtérhez jutunk, erőteljesebbé teszi házunk homlokzati megjelenését is. Ófaluiban a telepítés mellett ez a legmeghatározóbb építészeti karakter!

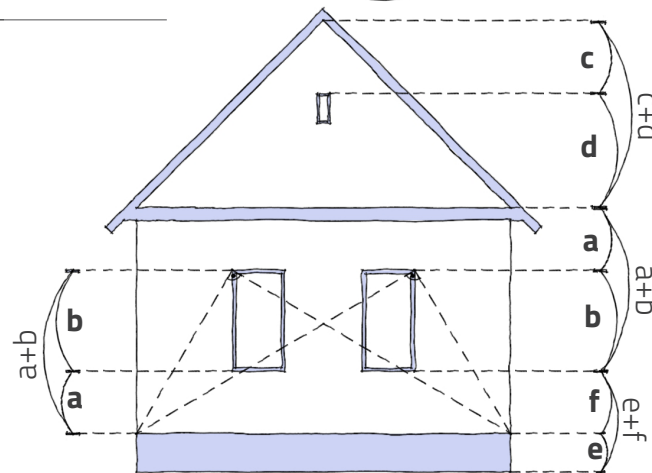
JAVASOLT HOMLOKZATTÍPUSOK

NEM JAVASOLT HOMLOKZATTÍPUSOK

Egyszerű példa a négyzet aránymetszés ki-szerkesztésére.

Mitől szépek a hagyományos falvak és épületeik még mai szemmel is? A válasz az aránymetszés szabályában található meg, mely természetes egyensúlyt teremt a szimmetria és az aszimmetria között.

HOMLOKZAT

A hagyományos patinás épülettervezésben falfelület aránya a nagyobb („anyafelület”) és ehhez képest nagyságrenddel kisebb az ablaknyílások összfelülete. A hagyományos keskeny méretű, álló téglalap nyílászárók alkalmazása javasolt elsősorban. Nagyobb ablakfelületeket csak a tornácszerűen hátrébb húzott belső falsíkra javasolt helyezni, vagy vázas, oszlopos szerkezetek, pillérek közé. Az oromfalon lehetőség szerint csak szellőzőnyílás méretű nyílást helyezünk el, itt az ablakoknak alacsonyabbnak és kisebbeknek kell lennie, mint az alattuk lévő földszintieknek. Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlyponti tengelyét. Erre a tengelyre akkor is figyeljünk, amikor pl. vakolatdíszeket vagy padlás bevilágítót helyezünk el. Az ablak vagy éppen tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. A tengelytől csak egy kissé eltolt nyílások diszharmonikus hatást kelthetnek. A tervezésnél bátran használjuk az aránymetszést (lásd a mellékelt segédbrákat!). Árnyékolásra zsalugátert, spalettát használunk redőny helyett. Az épület utcai homlokzatára ne építsünk erkélyt, loggiát vagy az arányokat felborító garázkaput.

[ARANYMETSZÉS: A ÉS B (A>B) AZ ARANYMETSZÉS SZERINT ARÁNYLIK EGYMÁSHOZ, HA AZ EGÉSZ (A+B) ÚGY ARÁNYLIK A NAGYOBBIK RÉSZHEZ (A), AHOGY A NAGYOBBIK RÉSZ (A) A KISEBBIK (B) RÉSZHEZ]

AJTÓK, ABLAKOK

Épületeink megjelenését és hangulatát a nyílászárók mérete, arányai és tagoltsága is nagyban befolyásolja.

A hagyományos nyílásrend a történeti településrészen is megfigyelhető: két vagy három osztatú ablak, mely az utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással kerül beépítésre, a homlokzat oldalán pedig tornácajtó, vagy tornácníllás(ablak).

Új nyílásrend kialakításánál ennek az osztásrendnek a követése javasolt. Hagyományos épületünkön az eredeti (építéskori) nyílásrendet és méreteket ne változtassuk meg, ha megtörtént lehetőleg a következő felújítás során térjünk vissza az eredetihez. Ez vonatkozik a melléképületekre is. A beépítésre kerülő ablakok legyenek álló téglalap alakúak. Javasolt szélességük 0,9-1 m, magasságuk 1,5-1,7 m. A régi épületekhez nem illik az osztás nélküli nyílászáró, ezért ne építsünk be egybeüvegezett, nagy felületű négyzetes ablakokat. Amennyiben modern épületet építünk a nyílászárók álló téglalap jellegével, vagy osztásával teremtjük meg a kapcsolatot az épített hagyománnyal.

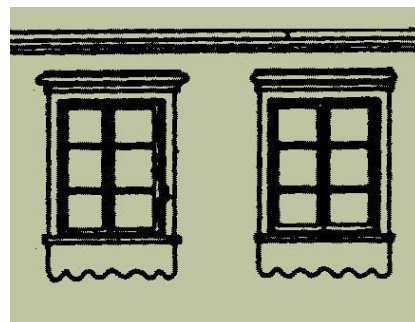
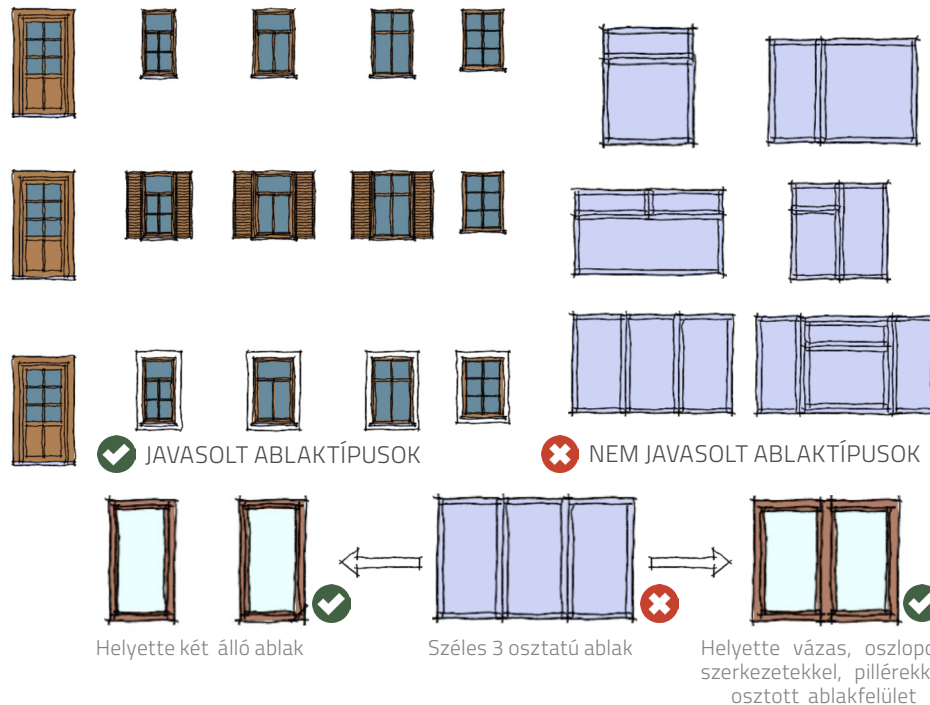
Tetőtér beépítés esetén csak tetősík ablakot alkalmazunk. Álló ablak csak a tetősíkon belül alakítható ki.

Az árnyékolást fa zsalugáterrel, spalettával oldjuk meg. Ha ragaszkodunk a redőnyhöz azt lehetőleg fából, vagy fóliázott műanyagból, rejtett redőnysekrény kialakításával valósítjuk meg.

[HA AZ ÁTLAGOSNÁL TÖBB FÉNYRE VAN SZÜKSÉGÜNK, AKKOR AZT NE AZ ABLAKOK NÖVELÉSÉVEL ÉRJÜK EL. JOBB MEGOLDÁS HA VÁZAS, OSZLOPOS SZERKEZETEK, PILLÉREK KÖZÉ TERVEZTETÜNK NAGY ÜVEGFELÜLETEKET.]

▲ A felső sarokból húzott ív a függőleges oldalt a felső részben metsze el.

SZÉLES 3 OSZTATÚ ABLAK HELYÉRE JAVASOLT NYILÁSZÁRÓ

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása minden korban kedvelt tulajdonosi eszköz. Megfontoltan válasszunk a lehetőségek szinte korlátlan tárházából. Keressük a természetes anyagokat a homlokzatunk kialakítása során!

Ófaluban elsősorban a vakolt homlokzati felületek jellemzőek. Látványos betonburkolatokat családi házaknál nemigen javasolunk. A színek esetében a fehér mellett a különböző földszínek összeállítása javasolt. Az erősen tagolt homlokzatoknál kerüljük az erőteljes kontrasztú színelakítást. A sima, tagolatlan felületeknél ellenben szükség lehet a megfelelően kiválasztott, nagyobb színellentétek alkalmazására.

Az ajtók, ablakok anyagára hagyományosan a fa jellemző, de elfogadható megoldás a fát utánzó műanyag nyílászárók használata is. A javasolt színek a hagyományos jellegű épületeknél a barna, méregzöld és okker sárga.

A tornácoszlopok hagyományos anyaga az épülettel megegyező falazott téglapillér, illetve a fa oszlop.

Tetőhéjazat esetében törekedni kell a hagyományos kialakítású, égetett agyag cserépfedésre.

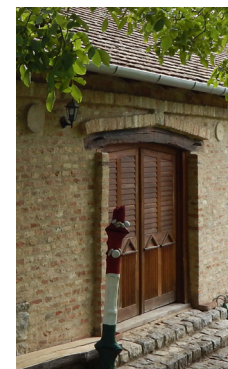
A közterületről feltáruló utcai homlokzaton antenna, égéstermék-elvezető és légkondicionáló berendezés látható módon nem helyezhető el.

Az épületek egységét javítja, ha a főépület, a melléképület és a kerítés szín és anyaghasználatára az egységesség lesz a jellemző. Színek tekintetében a harsány, rikító színhasználat, vagy a túl élénk anyaghasználat (pl. rikító színű fémlemez, vagy egyéb anyagú fedés, burkolat és felületképzés) kerülendő. Az erős, sötét színeket csak kis felületen, épületrészekben javasolt használni (pl. ablakok, tagozatok). 4-5 fajta színárnyalatnál egy ingatlan esetében nem érdemes többet használnunk. A túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét.

A belső utaknál alkalmazhatunk bontott téglát is a kevésbé igénybevett felületeknél.

[HA NEM DIVATOS, HANEM IDŐTÁLLÓ HÁZAT SZERETNÉNK ÉPÍTENI, AKKOR TUDNUNK KELL, HOGY A RÉGIEK ÉPÍTÉSZETE NEM CSAK A JÓÍZLÉS MIATT VOLT MAGASABB SZÍNVONALÚ A MODERN ÉPÍTÉSZETHÉZ, HANEM AZÉRT IS, MERT MÉG NEM VOLTAK NAGYIPARI ÉPÍTŐANYAGOK, AMIKBŐL BÁRMIT ÖSSZELEHETETT TÁKOLNI. NEM NAGYON LEHETETT ELRONTANI AZ ÉPÜLETEKET, NEM VOLT MIBŐL. AZ IPAROSOK ÉS A MESTEREMBEREK KEZE ALÓL TERMÉSZETES ÉS NEMES ÉPÍTŐANYAGOKBÓL JÓ ARÁNYÚ HÁZAK KERÜLTEK KI.]

TORNÁCOK

A magyar népi építészet leghatásosabb formai eleme az udvari oldalon végigfutó pillérsoros, vagy mellvédes pillérsoros tornác. Az arányos, tornácos épületek utcáról feltáruló sora karakteres utcaképet eredményez.

A tornác átmeneti tér, mely nem csak rossz időben hasznos, hanem például a nyári tikkasztó melegben is árnyékolja déli homlokzatunkat. Az régi településrészben több helyütt megfigyelhetjük a tornácok szép példáit. A pillérek készülhetnek az épület anyagából (falazott pillér) és fából is. Hetvehelyen az előbbi megoldás az elterjedtebb.

A meglévő tornácok megőrzendők, beépítésük elkerülendő. Ahol mégis megtörtént újbóli megnyitásuk a településképp és az épület megjelenése szempontjából is rendkívül előnyös megoldás.

Új épület tornáckialakításával és esetleges újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba.

LAKÓÉPÜLETEK SZÍNEZÉSE

Hogy környezetünket otthonossá tegyük, a színek segítségét is igénybe vehetjük, de vigyázzunk, mert ez kétélű fegyver. Az alábbiakba pár olyan összefüggésre kívánjuk felhívni a figyelmet, melyekre a harmonikus megjelenésű épületünk kialakítása során figyelemmel kell lennünk.

Azt talán mindenki tudja, hogy a meleg színek közelítenek, a hideg színek távolítanak, de azt is fontos tudnunk, hogy ha valamely tömeg érzetét növelni akarjuk, azt nagyon világos vagy telített színűre kell színezni. Többek között ezért is nem célszerű az amúgy is nagy felületű és tömegű lakóépületeknek telített homlokzati színt adni.

Az épületelemek, tagozatok, pillérek és nyílászárók különböző viszonyban vannak egymással. Általános szabály, hogy az ablak és ajtókeretek, tagozatok és lábazatok színénél előnyös, ha azok a fallal rokon színekből kerülnek kialakításra, de telítettségük és világosságuk mégis eltér attól. A fehér fal mindig jó döntés, de ugyanúgy lehet szép egy sötétebb és telítettebb színezetű

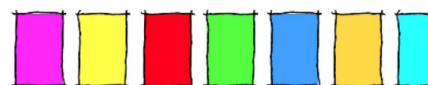
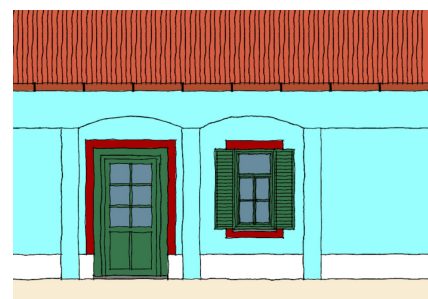
homlokzat is. A tagozatoknak világosabb színükkel kell jelezniük, hogy azok síkja közelebb van hozzánk. Ellenben az ablak és ajtótokok színezete jó ha eltér a fal színétől és jelentős világossági és telítettségi különbség is van köztük.

A gazdagon tagolt régi parasztház kevésbé kívánja az erőteljes színkontrasztokat, mert a kisebb kontrasztok is erőteljes homlokzati megjelenítést adnak a tagolásoknak. A nagyobb színellentétekre a sima, tagolás nélküli homlokzatok esetében van csak szükség.

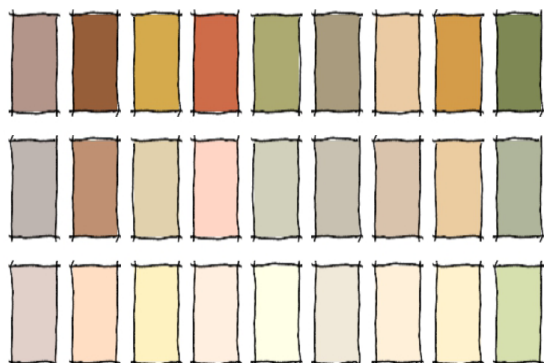
Színek tekintetében a harsány, rikító színelhasználattal, vagy a túl élénk anyaghasználat (pl. rikító színű fémlemez- vagy egyéb anyagú fedés, burkolat és felületképzés) mindig kerülendő. Az erősebb, sötét színeket csak kis felületen, épületrészekben javasolt használni (pl. nyílászáróknál). 4-5 fajta színárnyaltnál egy ingatlan esetében nem érdemes többet használnunk, mert a túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét. A homlokzatokra a hagyományos fehér, törtfehér és a lenti földszínek árnyalatait javasolja a kézikönyv, melyek vizuális megjelenését a jobboldali ábrák mutatják be.

[A FÖLDSZÍNEK:

A VÖRÖS-NARANCS-SÁRGA-SÁRGÁSZÖLD SZÍNTARTOMÁNY KEVÉSSÉ TELÍTETT ÉS KÖZEPESEN SÖTÉT ÁRNYALATAIT NEVEZZÜK FÖLDSZÍNEKNEK. EZEK A TALAJ, A HOMOK, EGYES KÖZETEK, AZ AVAR, A FÁK KÉRGÉNEK ÉS A FÖLDFESTÉKEK SZÍNEI. A TEREPSZÍNŰ KATONAI ÖLTÖZET FOLTJAI MIND FÖLDSZÍNEK. ELSŐSORBAN GYŰJTŐNÉVKÉNT HASZNÁLJUK.]

Telített „papagáj” színek

RÉSZLETEK

Sok olyan építészeti elem, megoldás, kerti építmény vagy műtárgy létezik mely portánkat és azon keresztül a településképet is formálja, annak esztétikai megjelenését emeli. A következőkben ezekre mutatunk be pár jó megoldást.

Fő szabály, hogy az átépítés során törekedjünk az értékes részletek a megővására. Ezek lehetnek például szerkezeti megoldások is, a megemelt attikafal és a tető találkozása, tűzfalépcső, homlokzati elem egy szépen megmunkált pillérfejezet, bádog padlásszellőző, vagy régi esőcsatorna. Házunk és kertünk találkozási pontjai folyton változó, gazdagodó élményanyagot kínálnak. A ház mellé bekuszó növényanyag évről évre, évszokról évszakra más képet mutat. A növények az épületen egyrészt hangulatteremtő, díszítőelemek, másrészt hatékony, természetes eszközei az energiatudatos életmódnak – árnyékolnak!

A múlt század elejét idéző felújított, gyakran már nem működő kutak megteremtik a településen belül az időbeni folytonosság érzetét és gyöngyszemként díszítik a település portáit.

A térségben is jellegzetes építészeti arcúlati elem a nyers téglá használata kerítésnél vagy akár épület homlokzati architektúrájának kialakítása során. Alkalmazzuk bátran a kézi vetésű „gírbegörbe” bontott téglát!

MELLÉKÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

A melléképítmények, kerti építmények telepítésére a keskenyebb telekszélességek miatt elsősorban a hátsótertek alkalmasak és csak szélesebb telek esetében helyezzük ezeket az oldalkertbe.

Törekedjünk arra, hogy a főépületünk gondosan kiválasztott héjalása, anyaghasználata, színvilága ezekben az építményekben is visszaköszönjön, ezáltal biztosítva az egységes építészeti arculatot portánkon. Sok helyütt látható követendő példa a régi, funkcióját elvesztő gazdasági épületek, górék, ólak, istállók átalakítása.

Új építés esetében merítsünk ezek építészeti arculati elemeiből, arányaiból. Amennyiben gépjárműtárolót építünk, lehetőleg a telek

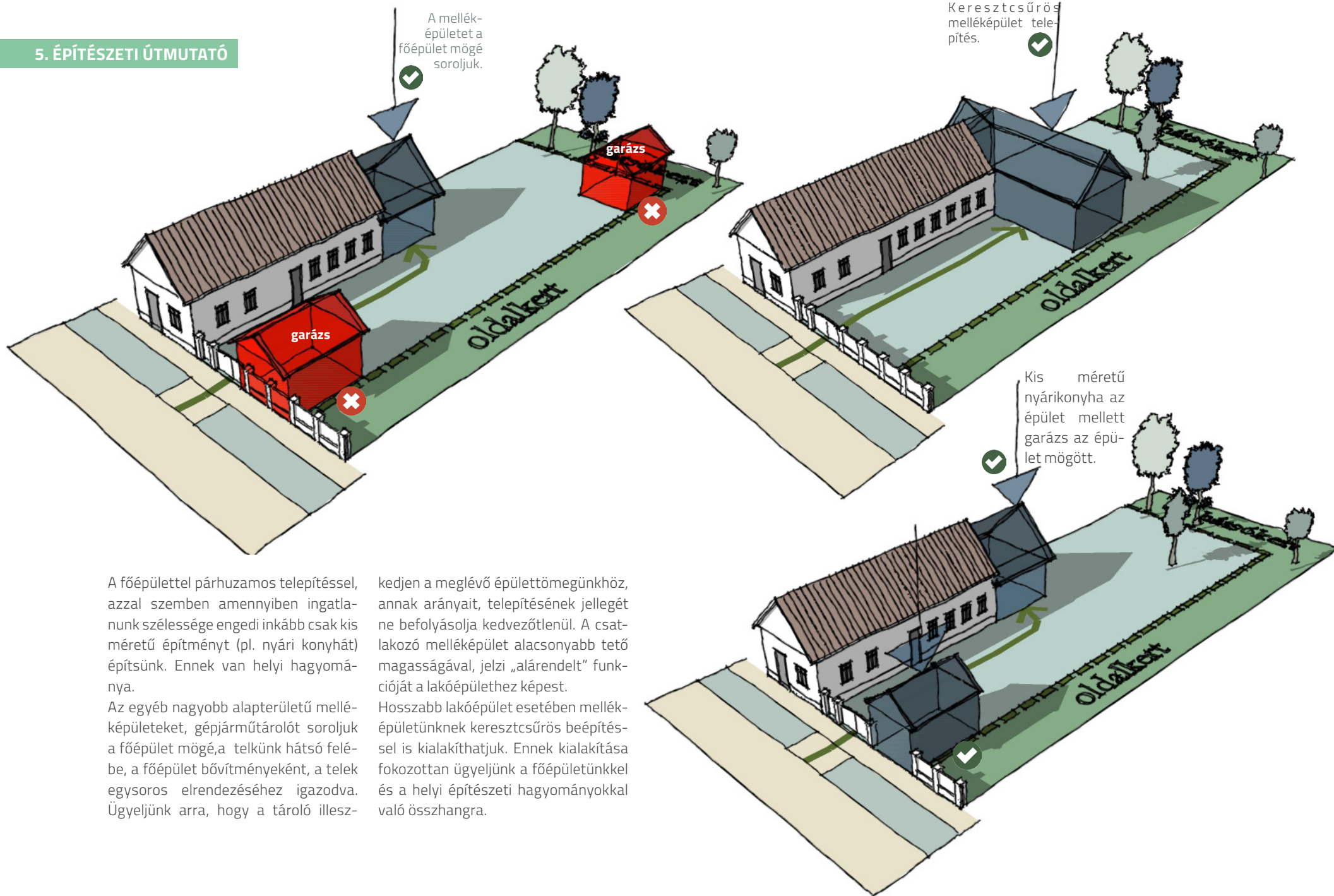
hátsó részét használjuk fel, ha az épület lehetővé teszi, annak bővítményeként. Ebben az esetben ügyeljünk arra, hogy a tároló illeszkedjen a meglévő épülettömegünkhöz, annak arányait, telepítésének jellegét ne befolyásolja kedvezőtlenül.

A kisebb telekméretnél sok esetben túlszűfoltta válnak a telkek hátsó részei, ezáltal csökkentve a telek zöldfelületét. Mérlegeljünk tehát a melléképületek kialakítása előtt, kerüljük az olyan tömegű melléképületek kialakítását, amelyek elnyomják főépületünk megjelenését.

Míg tárolót csak a telkünk hátsó részébe, pergolát az oldalkertbe is építhetünk, ha elegendő tér áll rendelkezésünkre.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A főépülettel párhuzamos telepítéssel, azzal szemben amennyiben ingatlanunk szélessége engedi inkább csak kis méretű építményt (pl. nyári konyhát) építsünk. Ennek van helyi hagyománya.

Az egyéb nagyobb alapterületű melléképületeket, gépjárműtárolót soroljuk a főépület mögé, a telkünk hátsó felébe, a főépület bővítmenyeként, a telek egysoros elrendezéséhez igazodva. Ügyeljünk arra, hogy a tároló illesz-

kedjen a meglévő épülettömegünkhöz, annak arányait, telepítésének jellegét ne befolyásolja kedvezőtlenül. A csatlakozó melléképület alacsonyabb tetőmagasságával, jelzi „alárendelt” funkcióját a lakóépülethez képest.

Hosszabb lakóépület esetében melléképületünknek keresztcsűrös beépítéssel is kialakíthatjuk. Ennek kialakítása fokozottan ügyeljünk a főépületünkkel és a helyi építészeti hagyományokkal való összhangra.

KERÍTÉSEK

Az utcavonali kerítésünk kialakítása során illeszkedjünk a környezetünkben kialakult magasságokhoz, anyaghasználathoz és megoldásokhoz.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a területeken a kerítés csak az utcavonali beépítés esetében legyen tömör, mert előkertes beépítésnél elzárt jelleget kölcsönöz az épületnek és a kialakult utcaképhez sem illik. Előkertes beépítésnél az áttört jellegű középmagas

megoldás az előnyös. Ebbe az esetben maga a kapuzat is legyen áttört.

Anyagát tekintve jó megoldás az épített pillérekkel tagolt, téglá, kő lábazon létesített fa vagy kovácsoltvas kialakítású mezők sora, de szép megoldást ad a léckerítés is.

A történelmi településrészen a kerítés magassága 1,6-1,8 m között álljon meg.

KERTEK

Minden településrészen fontos az épületek harmonikus tájba illesztése, és hogy épületeinknek megfelelő zöld háttérrel biztosítsunk, ami egyben véd a hőségtől, szélről, és árnyékot is ad.

Épületeinket csak részlegesen takarjuk növényzettel, a kert legyen bensőséges, ahol nem táru fel egyszerre annak minden szeglete a külső szemlélő előtt. Ugyanakkor ne zsúfoljuk tele, hagyjunk nagyobb szabad felületeket, melyek a különböző tevékenységekhez helyszínül szolgálhatnak. A különböző használatú tereket kisebb kerítésekkel, sövényekkel elválaszthatjuk, megjelölhetjük.

Faültetésnél kerüljük az egész évben árnyékot adó, és bár igen népszerű, de tájidegen örökzöldeket, különösen az épület előtt. Az igen népszerű tuja sajnos tájidegen, hajtása, toboza mérget termel és pusztítja környezetének a növényeit. A háttérrel és keretet nyújtó fásítás javasolt. A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk. Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méreteinek érzetét.

Ne feledjük, hogy a leghatékonyabb, és ökológikusan a legkedvezőbb napvédelmet az egyre melegedő nyarainkon a lombos fáktól kaphatjuk. Tudatos telepítésekkel megvédhetjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől, és nem utolsósorban

egy hangulatos kerthez is juthatunk. Az előkert kialakítása nagyon fontos. Csempezzük be a településre jellemző anyagokat, táji jellegzetességeket.

Az előkertben szélesebb épület esetében annak horizontális jellegét hangsúlyozó függőleges növényzetet telepítsünk, keskenyebb épületnél pedig az alacsonyabb növénytársulások javítják épületünk arányait.

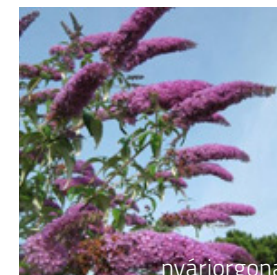
Keskeny előkert esetében ne ültessünk oda fákat, magas sövényt, mert elnyomja a homlokzatunkat, illetve gyökere veszélyeztetheti az épületszerkezetet. Amennyiben mégis lehetőségünk nyílik az itt történő növényesítésre, az ültetésre váró fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílásrendjét. Házunk bejáratához, ablakunk közelében, teraszunk előtt helyet kaphat a babarózsa, gyöngyvessző, japánbirs. Zárhatjuk kertünk végét orgonabokrokkal. De nincs paraszttudvar bodza vagy éppen levendula nélkül se.

Minél kevesebb legyen a burkolt felület, törekedjünk az épületen használt vagy megjelenő anyagok használatára a kerti építményeknél és a kertben is. A kevés de egységes anyaghasználat harmonikussá teszi a kertet.

Általános javaslat, hogy lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat válasszunk.

szilvarózsa

nyáriorgona

egybibés galagonya

örökzöld puszpáng

közönséges orgona

ÚJFALU

Újfalu még beépülés előtt álló településrészére az Ófalunál már megismert telepítési, tömegalakítási és tetőképzési követelmények érvényesek. Így ebben a fejezetben inkább a részletekkel kapcsolatos egyéb kövendő irányelvek kerültek rögzítésre.

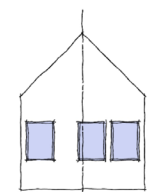

✓ JAVASOLT HOMLOKZATTÍPUSOK

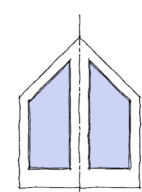

HOMLOKZAT

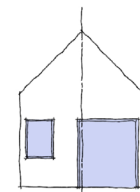
Kerüljük a tagolatlan, nagy üvegfelületű nyílászárókat. Az oromfalon az utcai homlokzaton elhelyezett ablaknál csak kisebb méretű nyílászáró helyezhető el. Épületünk utcai oldalán ne építünk, alakítsunk ki erkélyt, loggiát és széles garázkaput.

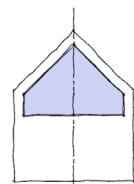
aszimmetrikus homlokzat, nagy ablakkal

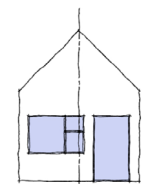
robosztus nyílás

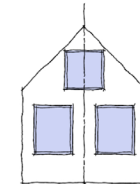
garázsnyílás az utcai homlokzaton

nagy nyílás

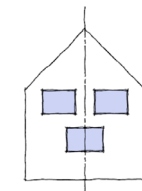
nagy nyílás

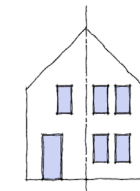
aránytalan nagy ablakok

NEM JAVASOLT HOMLOKZATTÍPUSOK

nagy fenti ablakok

„városias” ablakrend

KERÍTÉS

A településrészen az átört, legfeljebb 1,6 m magas kerítések építése javasolt.

Anyaguk tekintetében a lábazatos vagy a nélküli, téglá, fa vagy fémből készült építészeti kontextusba illesztett „fiatalos”, minimál megoldások egyaránt elfogadhatóak amennyiben az illeszkedik épületünk stílusához. Az ipari, drót vagy beton kerítés építése nem illeszkedő megoldás.

JAVASOLT KERÍTÉS MEGOLDÁSOK

AJTÓK, ABLAKOK

A területen a nyílászárók széles választékával találkozhatunk. Általánosságban megfogalmazhatjuk, hogy ne alkalmazzunk túl nagy felületű osztás nélküli tagolatlan nyílászárókat, kerüljük az egybeüvegezett nagy négyzetes ablakokat. A nyílászárókat ne soroljuk közvetlenül egymás mellé azokat elválasztó függőleges falfelület nélkül. Szintén kerüljük hogy különböző parapet-magasságokat. A jó arányok érdekében elsősorban az álló téglalap alakú (ha ez szélesebb akkor kétszárnyú) nyílászárók beépítése javasolható.

Az árnyékolásra jó megoldás a zsalugáter, spaletta és a redőny egyaránt. Utóbbi lehetőleg rejtett redőnyszekrény kialakításával készüljön. A modernebb kialakítású lakóépületeknél a kültéri roletta, zsaluzia illik az épület stílusához.

A településképet rontja a széles utcára nyíló dupla garázsapkuk látványa, ezért ha tehetjük az udvarban helyezjük el garázsunkat. Utcafrontri garázsbejárat esetén szimpla kapu beépítése javasolt elsősorban. Ha ragaszkodunk a kétbeállós gépjárműtárolóhoz inkább két szimpla bejárat építésünk ki egymás mellé.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

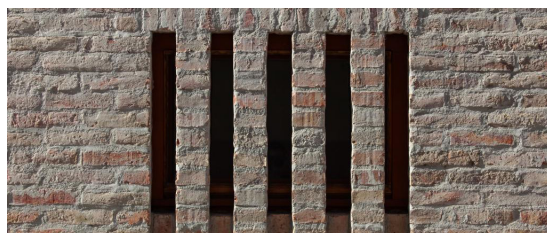
A területen a vakolt és festett homlokzati felületeken főleg a mai épületeknél meleg, mediterrán jellegű színárnyalatokkal találkozhatunk, mely illik a beépítés jellegéhez. Az igényesen kialakított téglarchitektúra megoldások alkalmazása az alapvetően vakolt utcai homlokzati felületeken kapcsolatot teremthet a régebbi korok helyi építészetéhez.

A nyílászárók anyagánál jellemző műanyag, ritkább esetben fa ablak egyaránt megfelelő megoldás.

A magastető héjalására égetett agyag vagy betoncserep, korcolt síklemezfedés is alkalmazható.

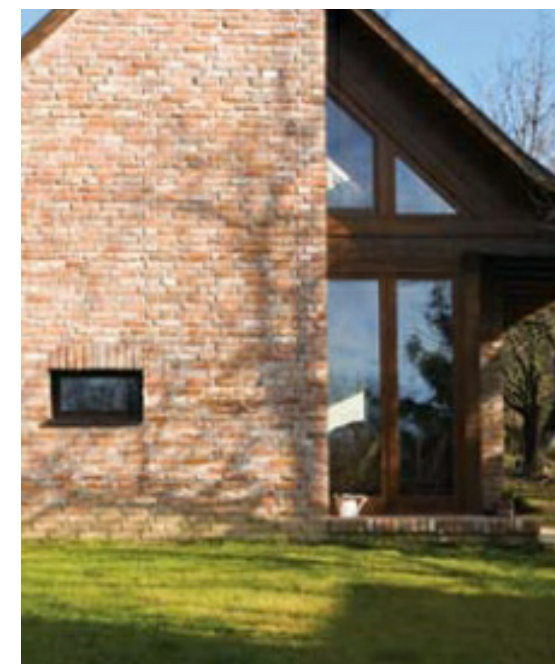
Színek tekintetében a telített, rikító színhasználat, vagy a túl élénk anyaghasználat kerülendő.

A telken belüli utaknál lehetőleg vízteresztő burkolatot válasszunk, alkalmazhatunk bontott téglát a kevésbé igénybe vett felületekhez.

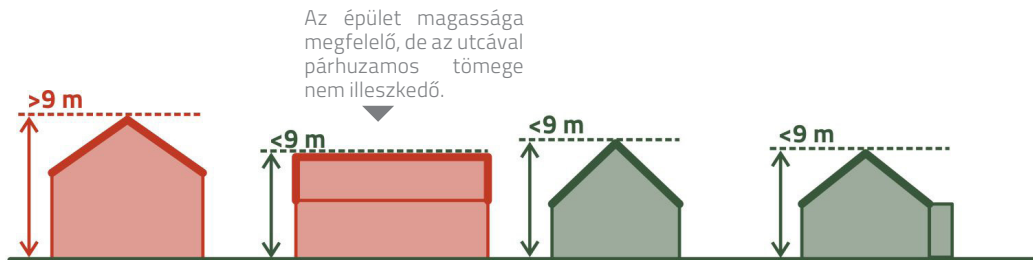
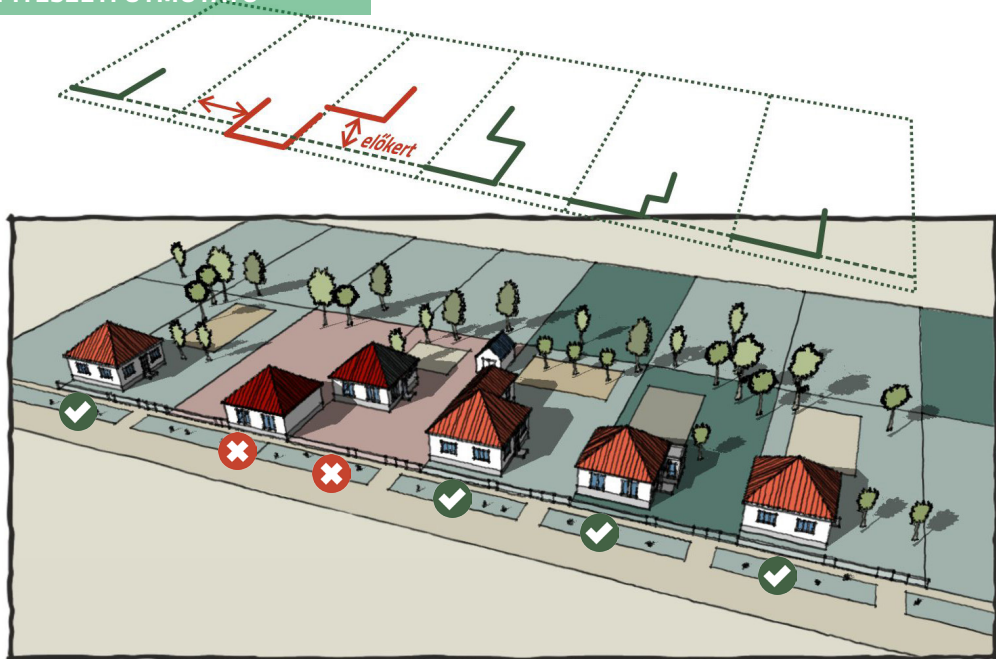

Az épületek egységét javítja, ha a főépület, a melléképület és a kerítés szín és anyaghasználatára az egységesség lesz a jellemző. Színek tekintetében a harsány, rikító színhasználat, vagy a túl élénk anyaghasználat (pl. rikító színű fémlemez, vagy egyéb anyagú fedés, burkolat és felületképzés) kerülendő. Az erős, sötét színeket csak kis felületen, épületrészekben javasolt használni (pl. ablakok, tagozatok). 4-5 fajta színárnyalatnál egy ingatlan esetében nem érdemes többet használnunk, mert a túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét. A belső utaknál alkalmazhatunk bontott téglát is a kevésbé igénybe vett felületeknél.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

KOSSUTH LAJOS UTCA

TELEPÍTÉS

A Kossuth Lajos utca a község utolsó beépítésre kijelölt és beépült településrésze. Beépítése magán viseli a XX. század második felének falvainkra jellemző építészeti jegyeit. Karakterében meghatározó a négyzetes alaprajzú kockaház típusa. Jellemzően az utcafronton álló, sätortetős, négyzetes alaprajzú és tömegű főépületek kerültek kialakításra. A kiegészítő melléképületek a főépületek mögött az főképp az oldalhatárral párhuzamosan kerültek kialakításra. Az épületek a telkek hideg, É-i oldalhatárra kerültek telepítésre. Új épület elhelyezésénél illeszkedjünk a szomszédos épületek jellemzőihez a telepítés tekintetében és ezen belül, az utcavonalas beépítéshez. A telk közepére vagy hátsó felébe tervezett, nagy előkertes esetleg zárt sorú vagy éppen előkert nélküli telepítés tilos!

A napjainkban népszerű ún. mediterrán típusú épületek talán ennek a településrésznek a karakteréhez illeszkednek a legjobban.

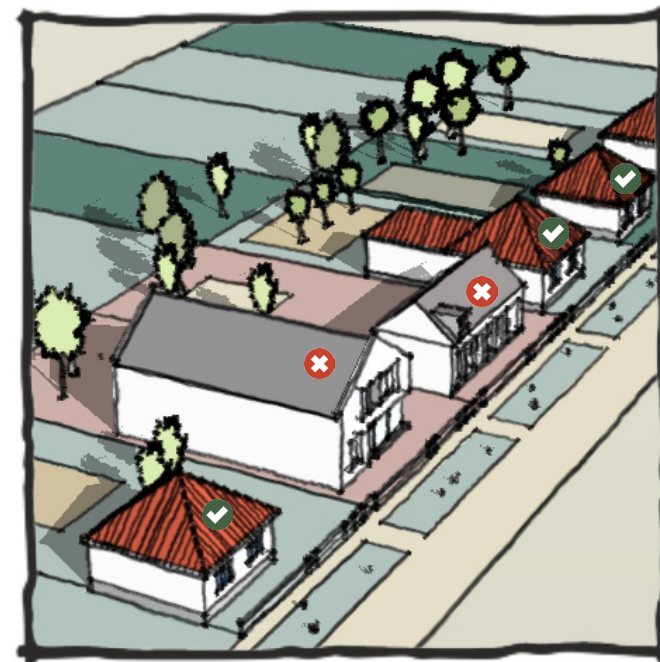

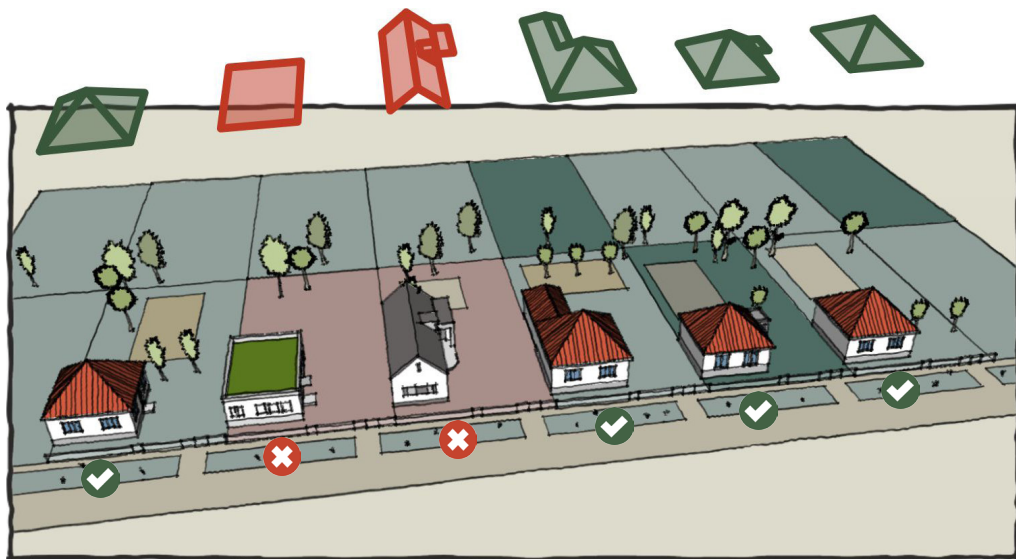
TÖMEGARÁNY, MAGASSÁG

A lakóépületek közterülettel érintkező utcai homlokzatának legnagyobb szélessége a 10 m-t ne haladja meg. Mélysége a legalább 10 m-es méretet haladja meg.

Négyzetes alaprajz és tömeg javasolt a településrésze, melynek legmagasabb pontja a 9 m-t nem haladhatja meg. Az egyszintes épületek építménymagasságát a helyi építési szabályzat 4,5 méterben rögzíti.

A jellemző szintszám (alagsor+) földszint+tetőtér beépítés. Több emeleti szinttel rendelkező épületek nem létesíthetők.

HOMLOKZAT

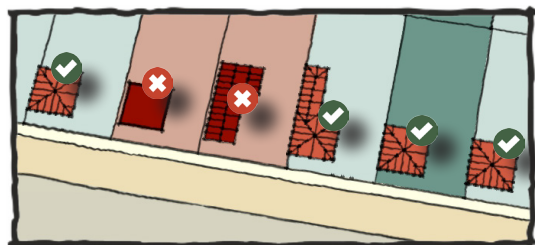
A sáttortetős épületek homlokzata jelentősen eltér a hagyományos parasztházak karakterétől. A szélesebb utcai homlokzat, a fekvő téglalap ablakok és az alacsonyabb hajlásszögű tetőidom gyökeresen új karaktert hozott a falvainkba. Az aktuálissá váló korszerűsítés során bizonyos átalakításokkal akár kedvezőbb és harmonikusabb arányú épületté alakíthatjuk át otthonunkat. Ehhez nyújtanak segítséget a lenti ábrák és a jobb oldali képek valamint az alábbi instrukciók.

A meglévő ácsszerkezetre ráépítve akár az utcai oromzat táji jellegét tükröző egyedi tetőformát is kialakíthatunk. Egy új toldott tornác kialakításával, melynek a tetőszerkezete falazatra vagy különböző (fa, tégl, kő) anyagú pillérekre is támaszkodhat a homlokzatot és az épülettömeget is tagolhatjuk. Kortárs fedésére fémlemez is alkalmazhatunk. A felújítás során a nyílászárók cseréje esetén lehetőség nyílik a nyílásrend és az ablakosztás módosítására is. Az utólag felszerelt külső, fehér redőnytokok helyett részesítsük előnyben a rejtett szerkezeteket, vagy a praktikus és az épületnek egyedi karaktert adó zsalugáter, spaletta vagy zsaluzia elhelyezését.

Hagyományosan a ház alja mindig sötétebb tónusú, mint a falazat jelezve annak szerkezeti szerepét, „súlyát”. Anyaga ugyan többféle lehet, de a ragasztott, csempeszerű utánzatok kerülendők.

TETŐFORMA

Legjellemzőbb tetőidom az egyszerű sáttortető, de ennek összetettebb változatai is jelen vannak. Kerüljük a túlságosan tördelt, összetett tetőformákat, valamint a szimpla szimmetrikus nyeregtetőt is.

Sáttortetős háztípusok. Hetvehelyen az első alaptípus a gyakoribb.

Sáttortetős háztípusok hagyományos és kortárs jellegű átépítési lehetőségei.

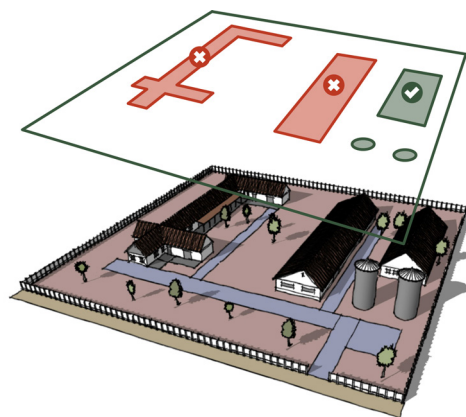
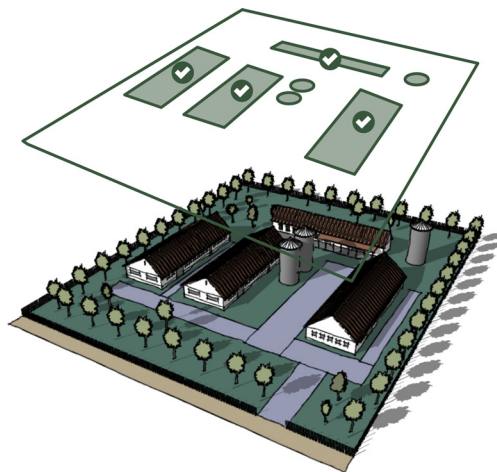
GAZDASÁGI
TERÜLETEK

TELEPÍTÉS

Új épület telepítése során fontos az épített, illetve a környezeti és tájképi adottságokhoz való illeszkedés.

Az épületek ne szétszórtnak, hanem – ha a technológia megengedi –, a helyi építési szabályzatban meghatározott építménymagasság háromszorosán belüli távolságon belül kerüljenek telepítésre.

A gazdasági épületek telepítése során lehetőleg kerüljük a túlságosan hosszú, vonalas jellegű tagolatlan épületeket, az összetett alaprajzi formákat és a szintvonalakra merőleges telepítést.

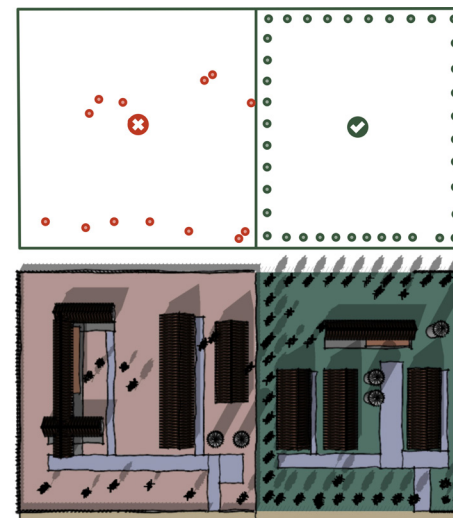
TETŐFORMA

A majorsági területeken megengedett az jellemző alacsony hajlásszögű, vagy lapostetős épületek elhelyezése.

A kisebb hajlásszög inkább a gazdasági, tároló, siló épületekre, a 45°-os magastető pedig a központi, igazgatási épületekre legyen jellemző.

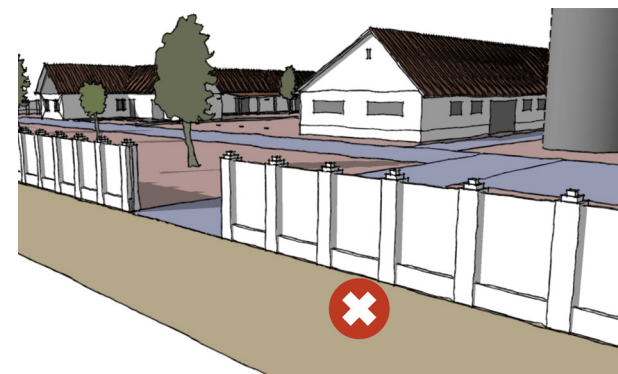
NÖVÉNYTELEPÍTÉS

A hosszabb vonalas jellegű építményeket fasorral, többszintes, honos növényzettel, árnyékoló puffer határoljuk.

KERÍTÉS

A telephelyek külső megjelenését alapvetően meghatározza a kerítések jellege. A funkcióhoz illő áttört kerítések építése javasolt: ipari táblás kerítések fém oszlop, vagy falazott pillérekkel, maximum 2 m-es magassággal. Előnyös, ha a kerítés növényzettel befuttatva kerülnek kialakításra. Színezése anyagszín, zöld, barna ipari funkció esetében szürke színárnyalatú legyen.

TÖMEG, HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT, ZÖLDFELÜLET

A vidéki mezőgazdasági jellegű üzemek kapcsán gyakran a koszos és sokszor igénytelen módon átépített, toldalékolt (tá-kolt) épületekre, a tájat elcsúfító mobil konténerekre lakóko-csikra asszociálunk. Törekedjünk az igényes megoldásokra.

Az állattartó és gazdasági épületeknek megvan a maga for-mai racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat, célszerű, természetes anyaghasználatot kell, hogy tükrözzenek. Első-sorban tehát a hagyományos téglá, vakolt, fa felületek kombi-nációját javasoljuk, de a modernebb kortárs megfogalmazású beton és/vagy üveg felületeket is alkalmazhatunk.

A nagyfeszttávú, előregyártott, uniformizált csarnokok telepí-tése lehetőleg kerülendő.

A színválasztás során a ríkító, telített színek kerülendők. Javá-solt az anyagszínű, fehér, szürke és barna színek árnyalatainak alkalmazása a nagyobb felületek esetében.

Hagyományos típusú mezőgazdasági épü-
letek Rieschl Gábor építész nyomán.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

KISKERTES TERÜLETEK

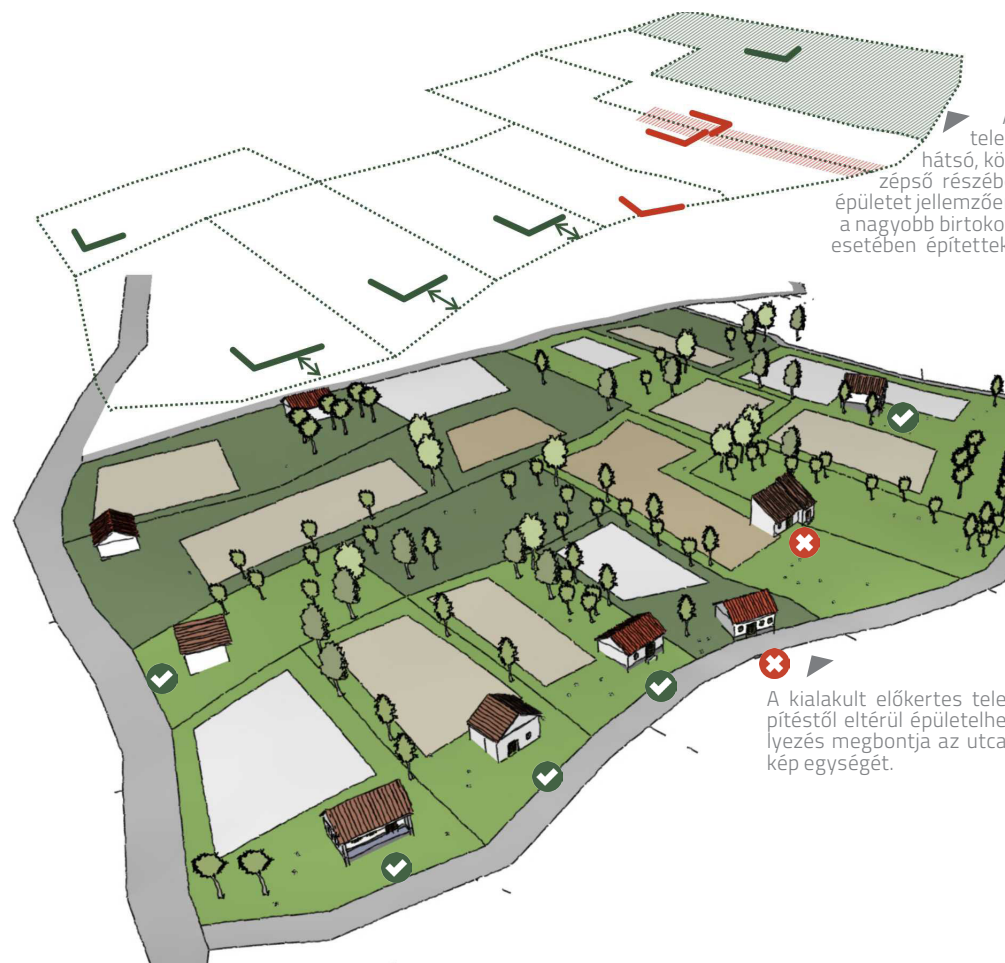
TELEPÍTÉS

A kiskertes területeken a szabadonálló épületek és a közterület közötti távolság változó. Az épület telepítésnél a telekdottságokhoz való illeszkedést kövessük ahogy a többi meglévő épület esetében is tették a régiek: amennyiben az előkert mérete az egyértelműen meghatározható jellemző, és annak mérete az utcakép kialakításában meghatározó, az épületet erre az építési határvonalra telepítsük.

MAGASSÁG, TÖMEG

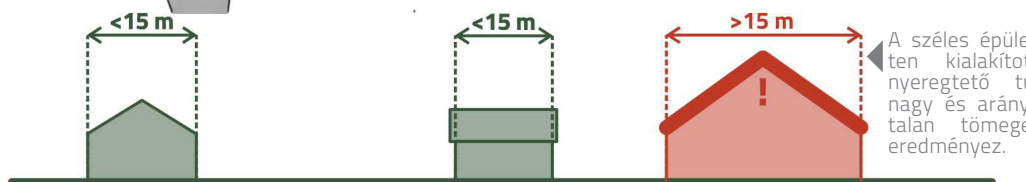
A területen maximum a pinceföldszint+tetőter beépítés lehetséges. Az épület szélessége 8,5m-nél ne legyen nagyobb mert a túl nagy tömegű és magas épületek nem illeszkednek a kialakult beépítésekhez.

A 15 méternél nagyobb utcai homlokzat szélesség esetén az épület nyeregtetős tetőgerincét az utcával párhuzamosan kell kialakítani.

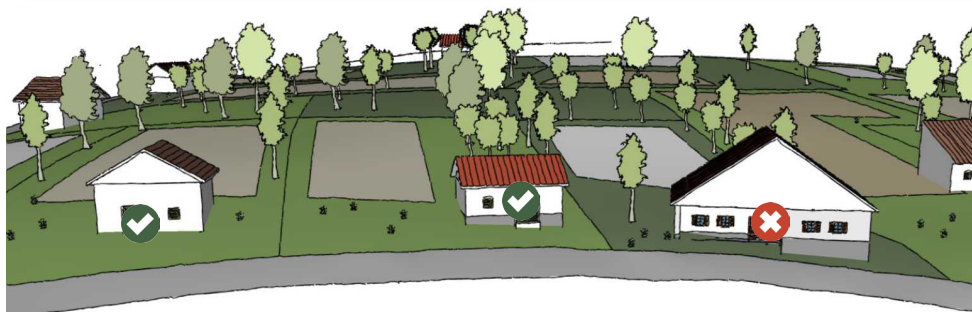

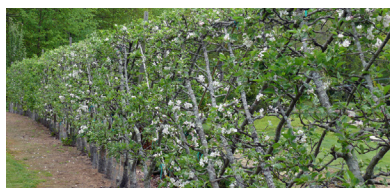
A telek hátsó, középső részébe épületet jellemzően a nagyobb birtokok esetében építettek.

A kialakult előkertes telepítéstől eltérül épületelhelyezés megbontja az utcakép egységét.

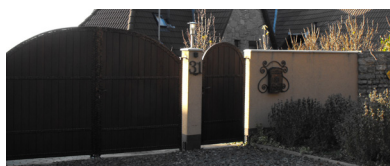

A széles épületen kialakított nyeregtető túl nagy és aránytalan tömeget eredményez.

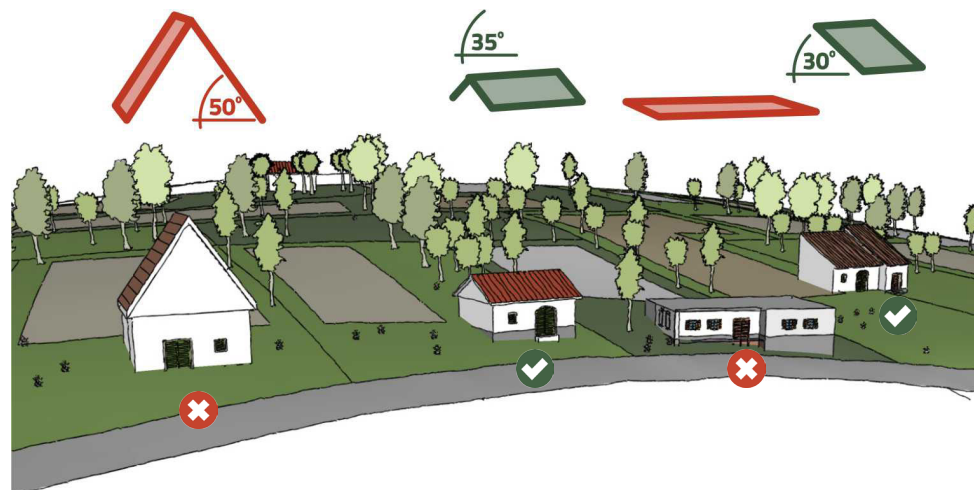

A zártkertekhez illeszkedő kerítéstípusok ✓

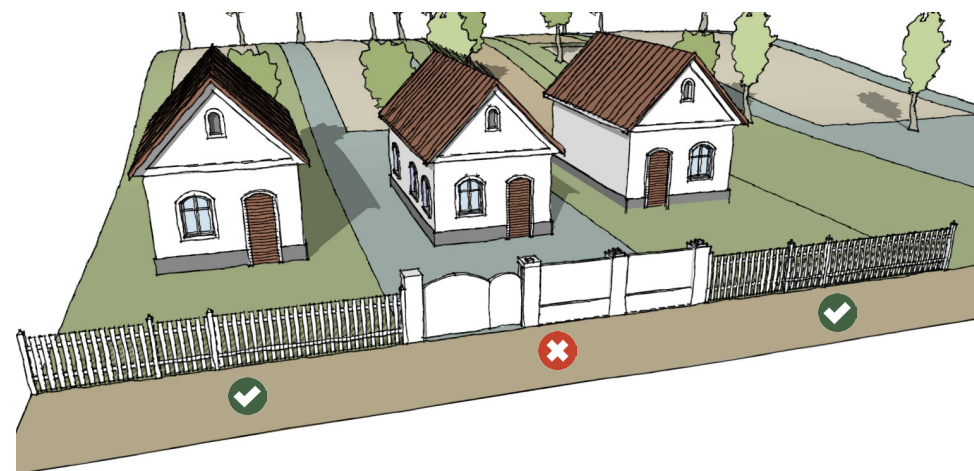

A zártkertekhez nem illeszkedő kerítéstípusok ✗

TETŐFORMA

A szabadonálló épületeknél az egyszerű oromfalas, szimmetrikus, a hosszoldallal párhuzamos 30-45 fok közötti nyeregtető a gyakori. Illeszkedjünk a kialakult hagyományokhoz, kerüljük az összetett tetőformákat és a lapostetőt.

KERÍTÉS

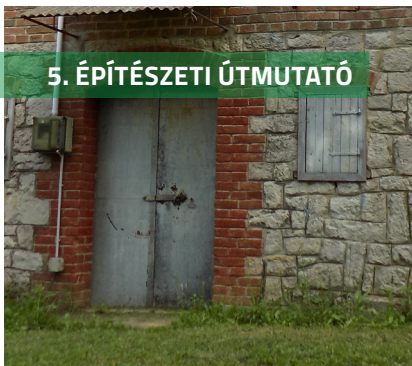
Az áttört, alacsony kerítések az elfogadható térhatároló elemek a zártkertes területeken.

A tömör zárt kerítések nem illeszkednek a szűk dűlőutakhoz és a tájkép érvényesülése szempontból is kifogásolhatók azon túl, hogy a telek benapozását is negatívan befolyásolnák.

Oldalsó telekhatárra léckerítés, befuttatott vadkerítés vagy egyéb zöld kerítés (sövény, bokor, vessző kerítés) javasolt.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

RÉSZLETEK

Az új gazdasági épületünket a tájba illesztve, a tájképvédelmi, a védett területek szempontjait figyelembe véve, hagyományos anyaghasználat mellett, 35-45 fok közötti tetőhajlásszöggel, alacsonyabb épületmagassággal, korlátozott alapterülettel, a helyi identitást megőrző építészeti gesztókkal javasoljuk telepíteni.

A kiskertés terület épületei között is több olyan építészeti részletmegoldással találkozhatunk melyet új hétvégi ház, présház vagy pince építésekor/átalakításakor felhasználhatunk mi is és ez által a településképünk színvonalát növelhetjük. A következőkben ezekre mutatnánk be pár jó megoldást. Az átépítés során mindig törekedjünk a már meglévő, értékes évszázadok során felhalmozódott építészeti örökség részleteinek megővésére, vagy alkalmazására, legyen az a nyílásrend, nyílásosztás, nyílások téglá keretezése, vagy a tetőfedés módja (égetett cserépfedés). A modern anyagok, mint például az osb lap, polikarbonát és, fém lemezek vagy a mű antikolt cserép kerülendők, használjuk a hagyományos természetes szépen öregedő építőanyagokat: kő, téglá, vályog, cserép, nád, fa.

Új épület esetében is alkalmazzuk a „patinásodó anyagokat” az épületen melyek a korrallal sem veszítik el látványértéküket. Hagyományos egyszerű tömegű, de modern alaprajzi kialakítás során meríthetünk a régi pincék formavilágából; kialakíthatunk fa vagy falazott tornácot, készíthetünk ablakkerepezést és a terméskövet is felhasználhatjuk több helyütt. A lábazat sötétebb tónusú festéssel, vagy téglából, terméskő falazattal is készülhet.

A kerítésnek javasolt léckerítés egyszerű és rendkívül hangulatos megoldás az ipari vagy tömör falazott kerítésekkel rideg világával szemben.

A növényfuttatás szintén segít új épületünk beilleszkedésében a táji környezetbe. A ház mellé, a tornácra, lugasra beküszbő növényanyag évről évre, évszakra más képet kölcsönöz épületünknek.

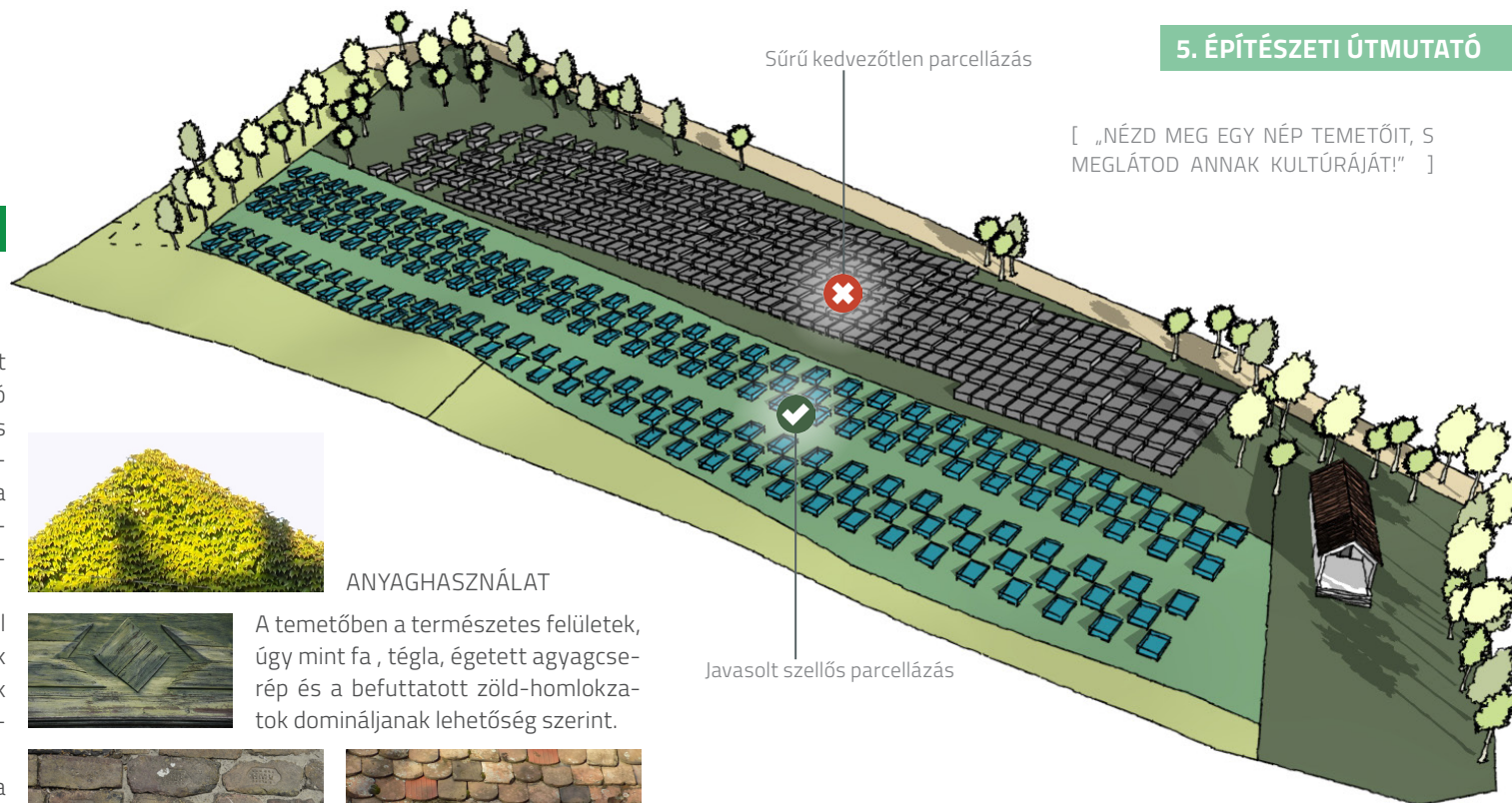
TEMETŐK

SÍRPARCELLA TELEPÍTÉS

Város és falusi temetőink sajnos nagyrészt a cementgyárak „reklám terepei”, „bemutató parkjai” is lehetnének. Ennek oka részben itt is a túl sűrű „telekosztás”. Nincs hely a növényzet, a sírok közötti sétányok számára, ami a beton- és műkőerdőt oldaná. Nézzük meg összehasonlításképp Erdély vagy a másik irányban Nyugat-Európa temetőit!

A temetőben a sírok sortávolságát növelni kell és a sírhelyeket a sakktábla egyik színének megfelelően javasoljuk kifaragolni, így a sírok között elegendő hely marad padok elhelyezésére, fák ültetésére is.

A temető tájépítészeti tervének fókuszában a táji adottságok megtartása álljon.

[„NÉZD MEG EGY NÉP TEMETŐIT, S MEGLÁTOD ANNAK KULTÚRÁJÁT!”]

ANYAGHASZNÁLAT

A temetőben a természetes felületek, úgy mint fa, tégl, égetett agyagcserep és a befuttatott zöld-homlokzatok domináljanak lehetőség szerint.

HORGÁSZTÓ

TELEPÍTÉS

Az álló vizek és vízfolyások partjától számított 50 m-es sávban a halgazdálkodás, horgászat céljait szolgáló építmények kivételével épület nem helyezhető el.

Új horgász ház telepítése során fontos az épített, illetve a tájképi adottságokhoz való illeszkedés.

Legelőnyösebb, ha a létesítendő épületek nem szétszórtnak, hanem csoportosan, az állóvíztől azonos távolságra, a tóra merőleges telepítéssel kerülnek felállításra.

TETŐFORMA

A területen az összetett, sátozott tetőidom és a lapostető kivételével minden tetőforma megengedett. Javasolt az egyszerű, gazdaságosan kihasználható szimmetrikus nyeregtető használata.

TÖMEG

Kerüljük a túlságosan széles vagy hosszú, vonalas jellegű épületeket és az összetett alaprajzi formákat. Törekedjünk arra hogy minél kisebb homlokzati felület (homlokzat+tető) jelenjen meg a tájképben.

NÖVÉNYTELEPÍTÉS

A funkcionálisan elkülönülő részeket, vagy a technológia létesítményeket a fassorral, többszintes, honos növényzettel, árnyékoló, puffer határoljuk.

Fontos az területegység határainál mezővédő szegély fásítás alkalmazása (pl. szomszédos szántó mentén).

KERÍTÉS

Tömör kerítés nem építhető. Sövény, fa anyagú áttört lábazat nélküli kerítés vagy vadháló állítható fel utóbbi mögött élő sövény, vagy futónövény telepítéssel.

A könyv szerzői a természetes élő sövény vagy fonott kerítés építését javasolják.

TERMÉSZETKÖZELI TERÜLETEK

TELEPÍTÉS

Külterületen az új épületeket a terepdottságokhoz illeszkedően kell elhelyezni. Ennek érdekében 1,0 m-nél nagyobb feltöltések, ill. bevágások, valamint 30 foknál nagyobb hajlásszögű rézsúk nem alakíthatók ki. Az 1,0 m-nél magasabb szintkülönbségek esetén a rézsút lépcsőzve (több tagban) szükséges kialakítani. Az egyes rézsúk között, legalább 1,0 m széles zöldfelület, növényekkel beültetett sáv alakítandó ki. A támfal magassága legfeljebb 0,5 méteres lehet.

MAGASSÁG, TÖMEG és TETŐFORMA

Az új épület szélessége az 8,5 m-t nem haladhatja meg. Az oromfalas nyeregtető hajlásszöge legfeljebb 45 fokos lehet, tetőtérbeépítést, csak a tető kontúrján belül, oromfali megnyitással lehet kialakítani.

KERÍTÉS

Tömör kerítés nem építhető. Áttört kerítés csak fából vagy vadhálóval létesíthető mögötte élőszövény, vagy futónövény telepítéssel. A lábazata legfeljebb 20 cm magas, vakolt felületű beton, téglala vagy kő anyagú lehet.

A külterület jelentős részét lefedi az országos ökológiai hálózat területe és a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek, ahol fokozott körültekintéssel kell kezelni minden építészeti beavatkozást. Általánosságban nem javasolt a terület beépítése, ha azonban ilyen döntés születik a védett tájképi környezetben nem elfogadható a nagy alapterületű, többszintes építmények építése, vagy rikító színek és környezetidegen anyagok használata melyek megbontják a tájkép egységességét. A környezetbe simulást a természetes anyagok használatával és épületeket takaró és árnyékoló honos növényzet telepítésével segítsük elő. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem elhelyezése nem megengedett.

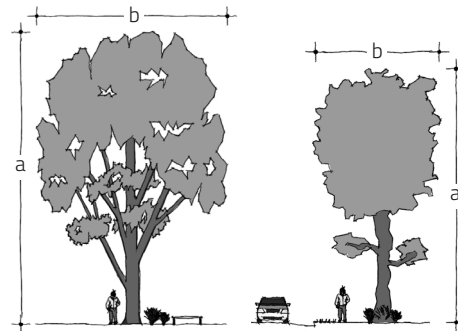
6

UTCÁK, TEREK, KÖZTERÜLETEK

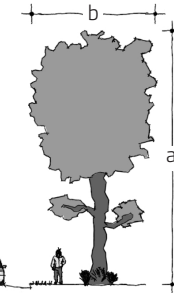
A településképet a közterületek vizuális látványja állapota is jelentősen meghatározza. Egy gondozott, tudatos elvek mentén kialakított utca vagy tér meghatározza a gondozott porták látványát. A rendezettség érzésének elérése már jelentős előrelépés a településképek védelme szempontjából és ezek nem minden esetben igényelnek költséges beavatkozásokat!

Hetvehelyen ahol szélesebbek a közterületek ott lehetőség nyílik önálló fasorok telepítésére is. A növényválasztásnál és az ültetésnél ügyeljünk arra, hogy csak a szükséges mértékben takarjuk ki a mögöttes terület, tájkép vagy épület látványát.

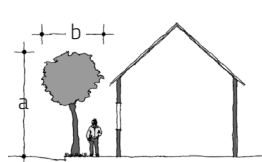
A településképekben a különböző vízfolyások fontos szerepet töltenek be. A jövőben az egyes patakmedrek mérnökböiológiai kialakításával növelhető lenne a természetközeli élménye. Hidakkal, patakpartra jellemző fafajok, cserjék alkalmazásával, sétány építésével szép zöldfelületi sávok keletkezhetnek.

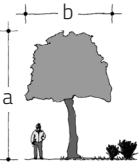
Parkok, terek
a: =>20 m
b: =>10 m
pl.: vadgesztenye,
korai-juhar, szil

Külterületi út
a: =>20 m
b: =<10 m
pl.: nyárfa, gesztenye, akác

Lakóút
a: 5-10 m
b: 3-5 m
pl.: kőrisek, juhar

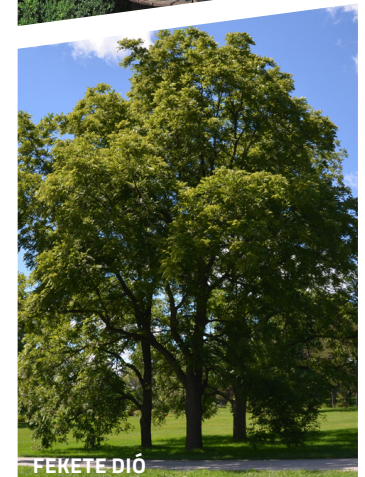
Gyalogút, sétány
a: 5-10 m
b: 3-5 m
pl.: gömbkőris, juhar

GÖMBKŐRIS

EPERFA

FEKETE DIÓ

Célszerű lenne a település területén, egységes információs táblák alkalmazása, ahol a közérdekű információkon túl, térkép és egyéb helytörténeti információ is elhelyezhető. Ezek környezetébe javasolható virágtartók telepítése is.

A közterületek zöldfelületeire maguk a lakók is odafigyelhetnek például előkertjük gondozásával, portájuk előterében fák, virágok ültetésével.

Törekedni kell a településrészen a hagyományokhoz illő egységes anyaghasználatra a mikroarchitektúra elemeinek tekintetében (fa, tégl, kő). A közterületen elhelyezendő padok, világítótestek, hulladékártolók egyéb műtárgyak kiválasztása azonos bútorcsaládból, egységes stílusban valósuljon meg, vagy legalább akkor megjelenésükben legyenek hasonlóak.

Amennyiben támfalak építése válik szükségessé, a szintkülönbségeket terméskőből oldjuk

meg az árkokhoz hasonlóan, és enyhe szögben döntjük meg a megtámasztandó földfal irányába. Játsszótér fejlesztés során kerülendő a tömeggyártású játszótéri termékek alkalmazása. Javasolt a TÜV minősítéssel rendelkező, egyedi megjelenésű (típus, vagy egyedi gyártású) helyi hagyományokhoz köthető játszószerkezetek telepítése.

IRÁNYELVEK AZ ENERGIATUDATOS PORTA KIALAKÍTÁSÁHOZ

A fenntartható építészet alapelve, hogy az energiaszükségletet megújuló energiaforrásokból fedezi, miközben minimálisra csökkenti a víz- és anyaghasználatot, valamint a természetet terhelő szennyező kibocsátásokat, figyelembe véve a természet körfolyamatait és az épített környezet emberre gyakorolt hatását.

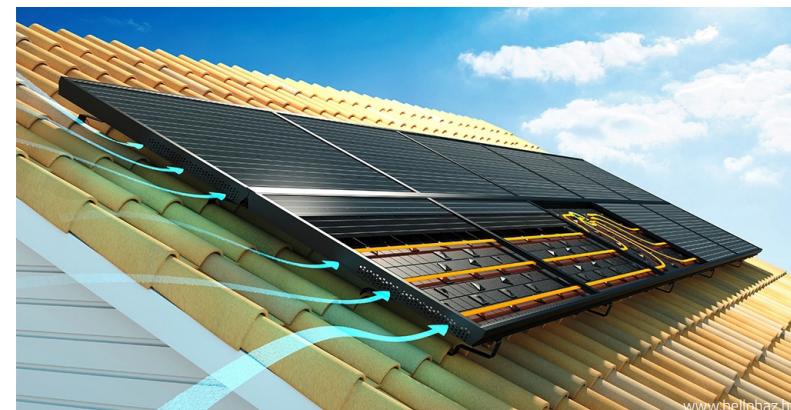
Költséges gépészeti rendszerek nélkül is sokat tehetünk környezetbarát energiatakarékos lakóházunk kialakításához:

- akkora épületet építünk amekkorára szükségünk van és a fenntudjuk tartani. ,
- átgondolt tájolás, alaprajzi rendszer
- újrahasznosított, kis környezetterhelésű építőanyagok kiválasztása (pl. közelben gyártott, környezetbarát, újrahasznosítható, egyszerűen felújítható építőanyagok, cellulóz hőszigetelés, stb.)
- jó térszervezés,
- átmeneti terek (tornác), árnyékolás)
- épületszerkezetek optimális megválasztása
- esővíz, szűrkevíz felhasználása
- fűtő kút

A komolyabb beruházást igénylő, később megtérülő megoldások a megújuló energiahasznosító berendezések: napelem, napkollektor, szélturbina, hőszivattyú (vizes, levegős vagy földhőn alapuló) vagy biomassza (pellet, fa).

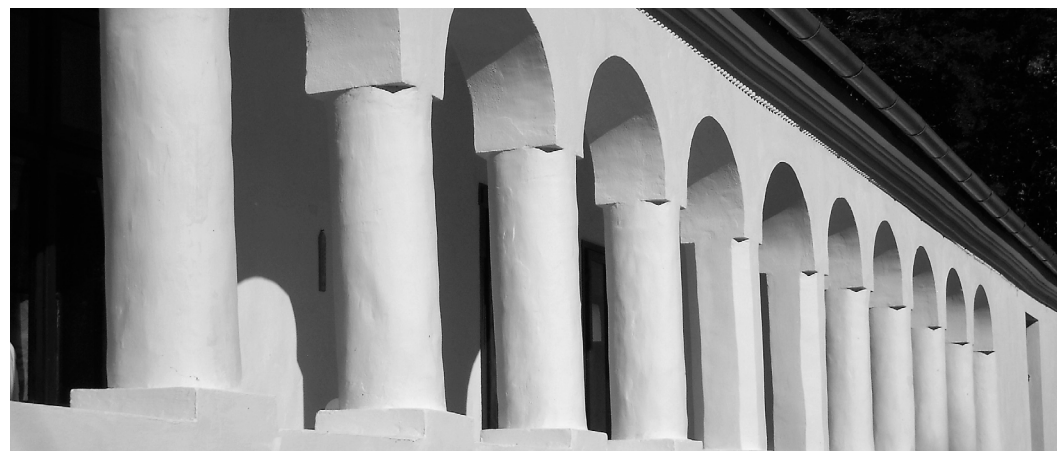

- [A KÖRNYEZETBARÁT HÁZTARTÁS ISMÉRVEI:
- SZELEKTÍV HULLADÉKGYŰJTÉS,
 - KOMPOSZTÁLÁS,
 - HASZNÁLT OLAJT BENZINKUTAKON ADJUK LE,
 - A VESZÉLYES HULLADÉKOK KÖZÜL AZ ELEMKEKET ÉS A KISEBB AKKUMULÁTOROKAT ISKOLÁKBAN, BOLTOKBAN ELHELYEZETT GYŰJTŐKBE VISSZŰK,
 - KÜLÖN KELL GYŰJTENI A FÉNYCSÖVEKET IS, EZEKET FŐKÉNT ÁRUHÁZAKBAN ADJUK LEADNI,
 - VEGYSZEREKET, NAGYOBB AKKUMULÁTOROKAT A HULLADÉKUDVAROKBA VISSZŰK,
 - A TÖNKRMENT VAGY MEGUNT HÁZTARTÁSI GÉPEKET LEADJUK ÚJ KÉSZÜLÉK VÁSÁRLÁSA SORÁN VAGY ERRE SZAKOSODOTT CÉGEKNEK.]

A TORNÁCOK ELŐNYEI

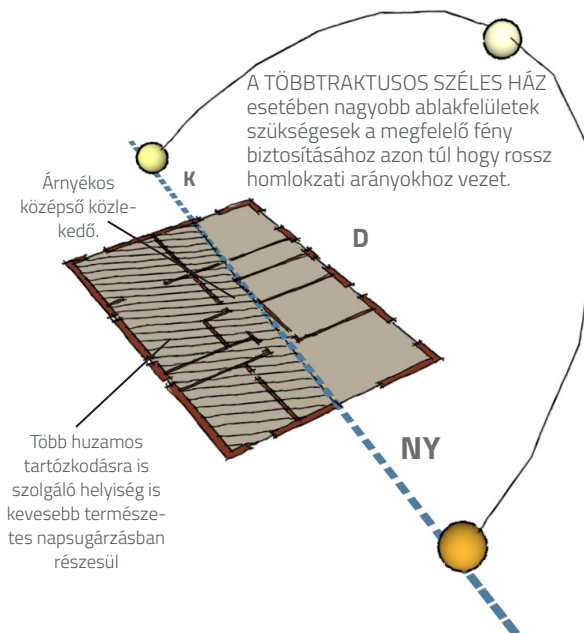
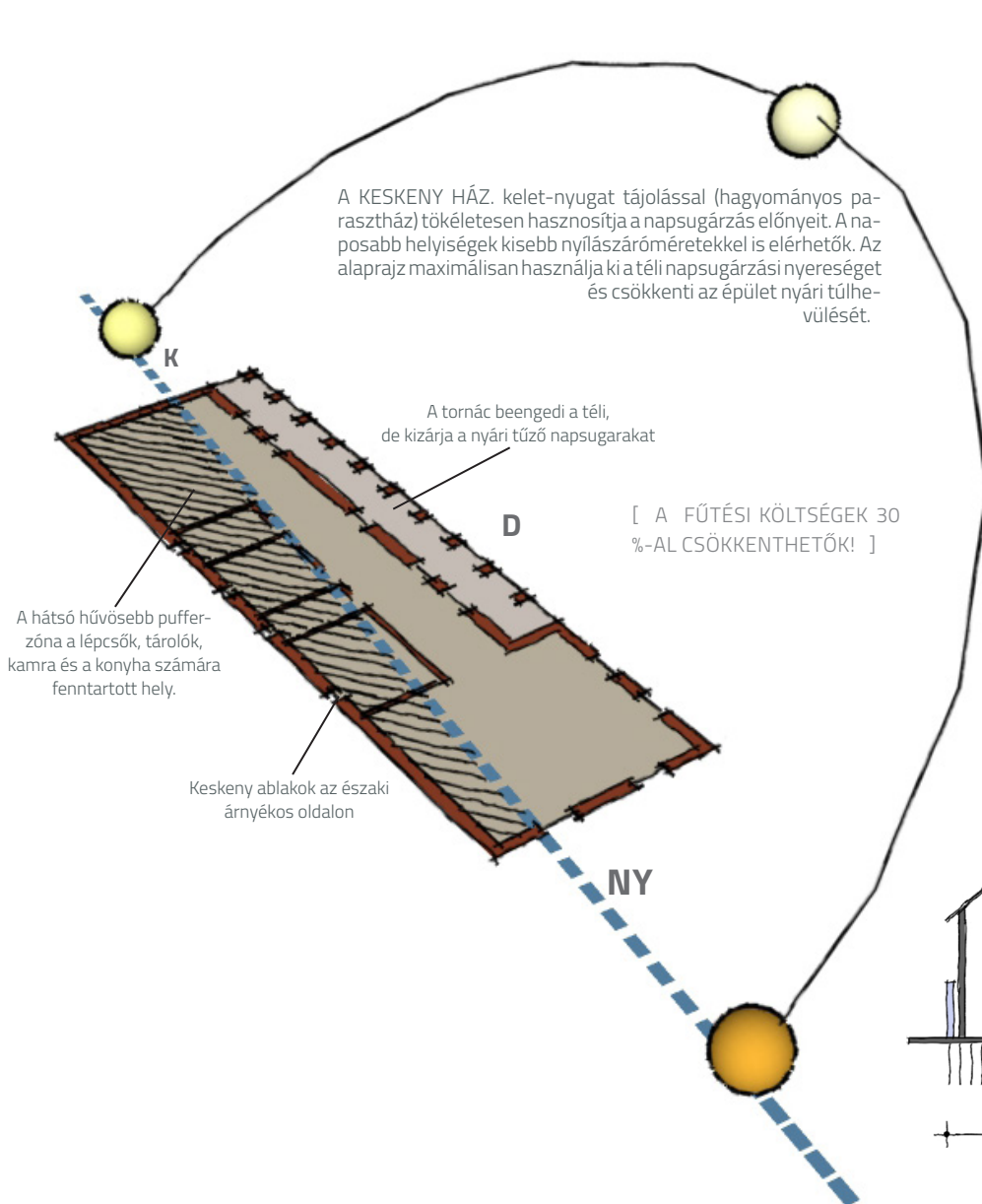
A helyiségek tájolásának tervezése során fontos, hogy a huzamos tartózkodásra szolgáló helyiség benapozott legyen ugyanakkor a tikkasztó nyári napsugaraktól mégis védett. Ez ellen a legegyszerűbb védelmet az átmeneti terek jelentik, „magyarra” lefordítva a TORNÁCOK, verandák!

AZ ÉPÜLET TÁJOLÁSA

Az épület és a helyiségek megfelelő tájolásával (klímazónás alaprajzi tervezés), hozzájárulhatunk energiatakarékos épületünk kialakításához. A nem állandó használatban lévő kiszolgáló helyiségek (kamra, gépészet, WC, előszoba) számára az É-i, az alacsonyabb hőmérsékletet igénylő hálóznak az É-K, D-K-, a konyha és kamra részére az É-Ny, É-K-i, a fő helyiségek számára D-i, D-K-i tájolás (nagyobb üvegfelületekkel, ügyelve a megfelelő árnyékolásukra) a legideálisabb. Az előszoba nagy felületű nyílászáróival télikertként is funkcionálhat.

7. ENERGIATUDATOS PORTA

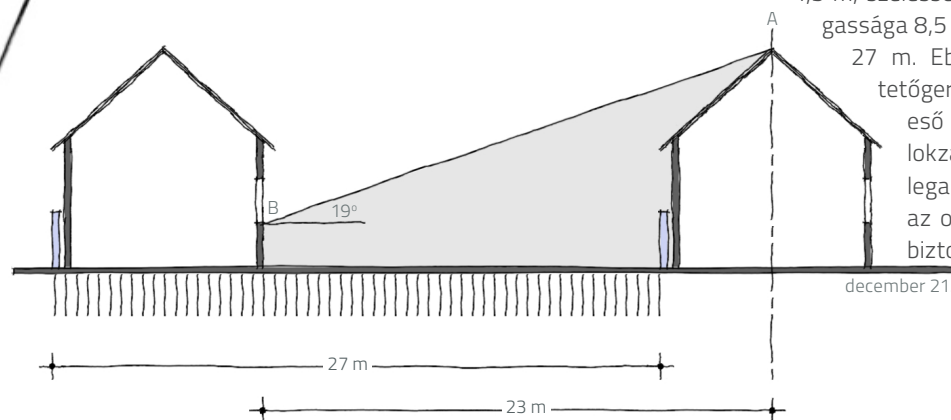

[AZ ÉPÜLET 50%-A NEM RÉSZESÜL ,A NAPSUGÁRZÁSBÓL!]

AZ ÉPÜLETEK TELEPÍTÉSE

Az épületek egymástól való optimális távolsága alatt azt értjük, hogy a téli napforduló alacsony beesési szöge mellett (19°) se árnyékolják a szomszédos házak egymást.

A baloldali példaépületek homlokzatmagassága a falusias jellegű lakóövezetekre jellemző maximális érték 4,5 m, szélessége 8 m, gerincmagassága 8,5 m, a telekszélesség 27 m. Ebben az esetben a tetőgerinc (A) és az e felé eső szomszédos homlokzat (B) közti távolság legalább 23 m legyen az optimális bevilágítás biztosítása érdekében.

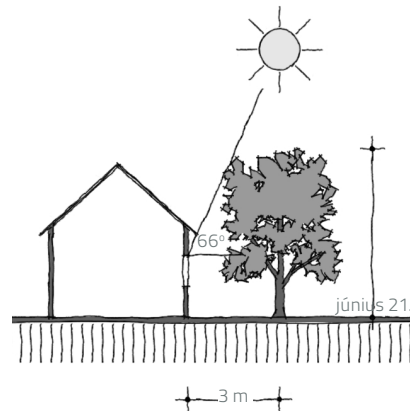

LOMBHULLATÓ FA MINT ÁRNYÉKOLÓ, SZÉLFOGÓ

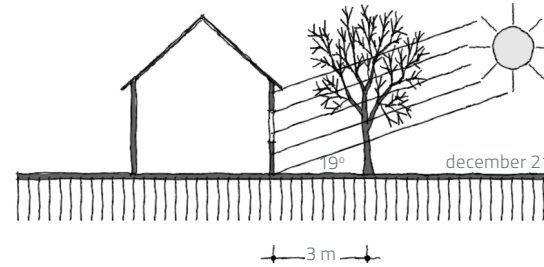
7. ENERGIATUDATOS PORTA

Hasonlóan jó és természetes megoldás a lombhullató (nem örökzöld!) fa telepítése az ablakunk elé, ezzel csökkenthetjük a besugárzást, természetes árnyékolást adnak.

A nyári tikkasztó napot minimalizáljuk lombhullató fa (nem örökzöld) ültetésével, mely tökéletes „ökoárnyékoló berendezés”. A megfelelő helyre ültetett fa lombkoronája kitakarja az épület homlokzatát érő közvetlen nyári napsugárzást. A példában az épülettől 3 méterre telepített lombhullató, melynek magassága legalább 10 méter biztosítja a déli átlagos méretű homlokzat árnyékolást. Az ábra a nyári napforduló időpontjában, a maximális a delelési napmagasságban tapasztalható déli beesési szöget ábrázolja.

Télen az lombhullató fa ágai levelek híján átengedik a napsugarakat. Minél magasabb a lombkorona alsó síkja, annál kevesebb a fa téli árnyékoló hatása.

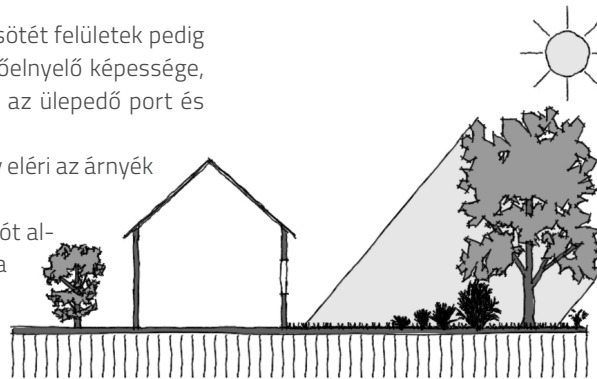

[KÉPLET AZ ÉPÜLET NÖVÉNYZET ÁLTALI ÁRNYÉKOLÁSÁNAK BIZTOSÍTÁSÁRA. NÖVÉNY MAGASSÁGÁNAK SZÁMÍTÁSA:
 $A = Tg\alpha \times B + C$,
 A: NÖVÉNYZET MAGASSÁGA,
 B: ÉPÜLET ÉS NÖVÉNY TÁVOLSÁGA,
 $Tg\alpha$: BEESÉSI SZÖG (NYÁRON: 66°
 C: HOMLOKZAT MAGASSÁGA]

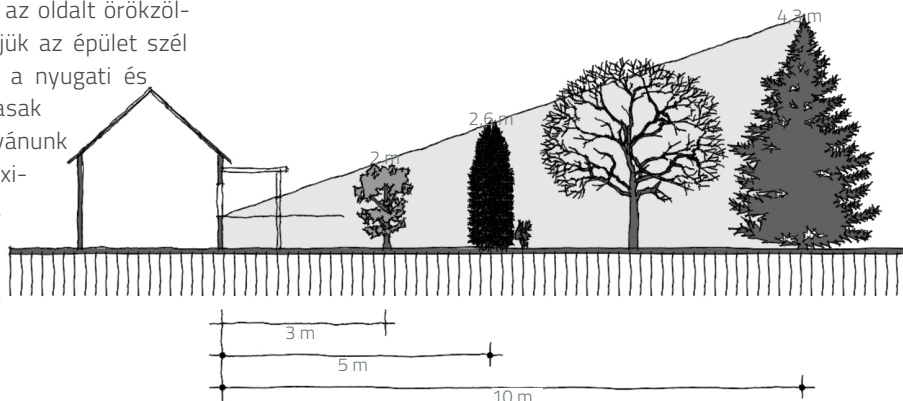
Köztudott, hogy a sima világos felületek visszaverik a fényt, a sötét felületek pedig elnyelik a hőt. Ezzel szemben a gyepterület párologtat, jó a hőelnyelő képessége, segít elvezetni a hirtelen csapadékot, oxigént bocsát ki, leköti az ülepedő port és kedvezőbbé teszi a mikroklimát.

A talaj hőmérséklete jelentősen csökken 5 perccel az után, hogy eléri az árnyék ez jelentősen módosítja lakókörnyezetünk mikroklimáját.

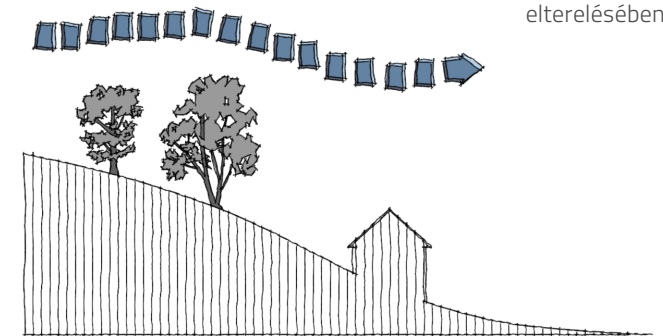
A magas fák mellett célszerű többszintű növénytakarót alkalmazni: bokrok, cserjék, gyepek) melyek tovább csökkentik a napsugárzás visszaverődését.

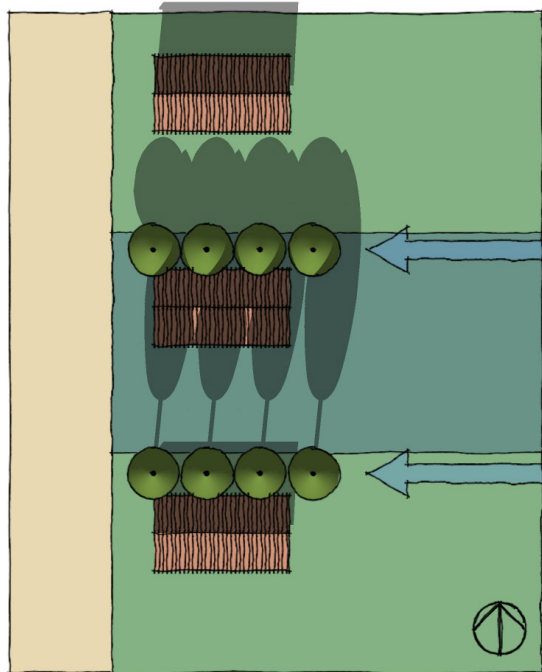

A legtöbb napsugárzás a déli tájolású homlokzatokra érkezik. Ezért se célszerű ezt az oldalt örökzöldekkel beárnyékolni. Inkább védjük az épület szél felőli oldalát velük (legtöbbször a nyugati és északi oldalak) mely célra alkalmasak Ha mégis a déli homlokzat elé kívánunk örökzöldeket telepíteni, akkor maximalizáljuk a téli napsugárzást a növények optimális elhelyezésével. A példából látható, hogy egy 2 méter magas örökzöld 3 méter távolságban már nem akadályozza a téli besugárzást.

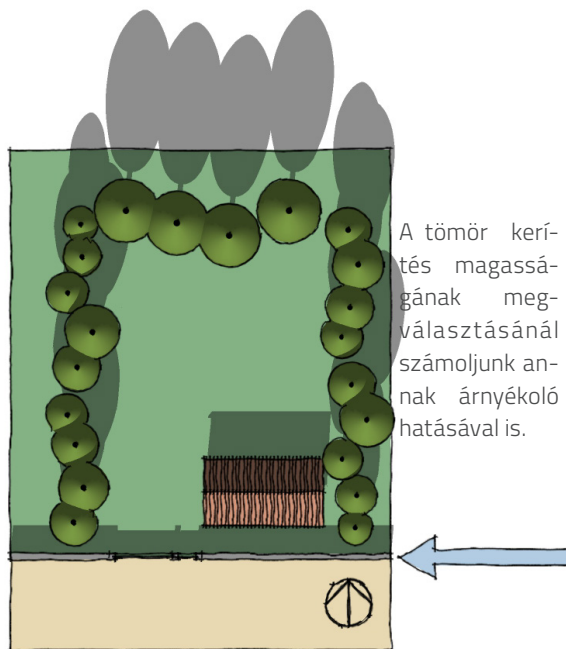

Használjuk ki a terep adottságait a szél elleni védekezésben. Amennyiben a hátsókertünk magasabb fekvésű fásítással módosíthatjuk a szél útját. A szel mérsékelten áteresztő (50-60%) fasáv hatékonyabb, mint a sűrű légörvényt okozhat. Részesítsük előnyben az őshonos fafajokat. Egy meredekebb lejtésű tetőidom a szél felőli oldalon tovább segíthet a széláramlás elterelésében.

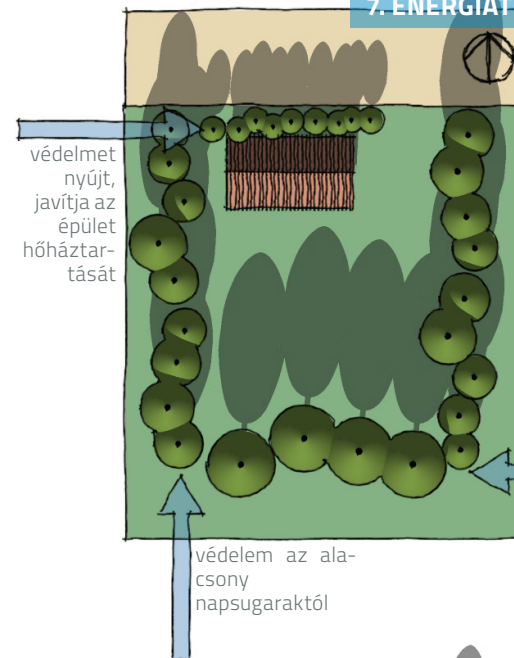

Az északi fal elé ültetett örökzöld fák javítják az épület hőháztartását, ugyanakkor magasságukat az észak-déli irányú utcákban korlátozni kell, hogy ne árnyékolják a szomszédokat.

A tömör kerítés magasságának megválasztásánál számoljunk annak árnyékoló hatásával is.

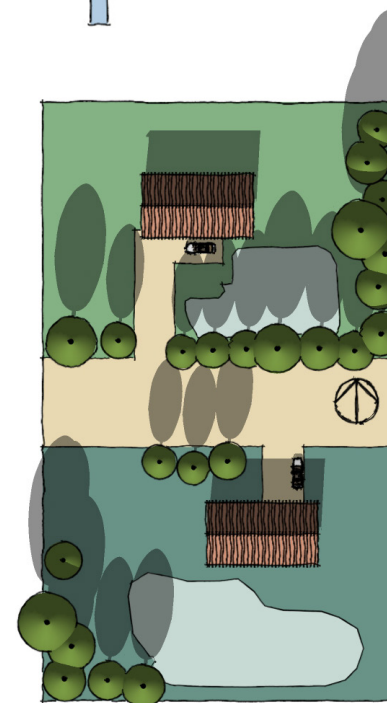
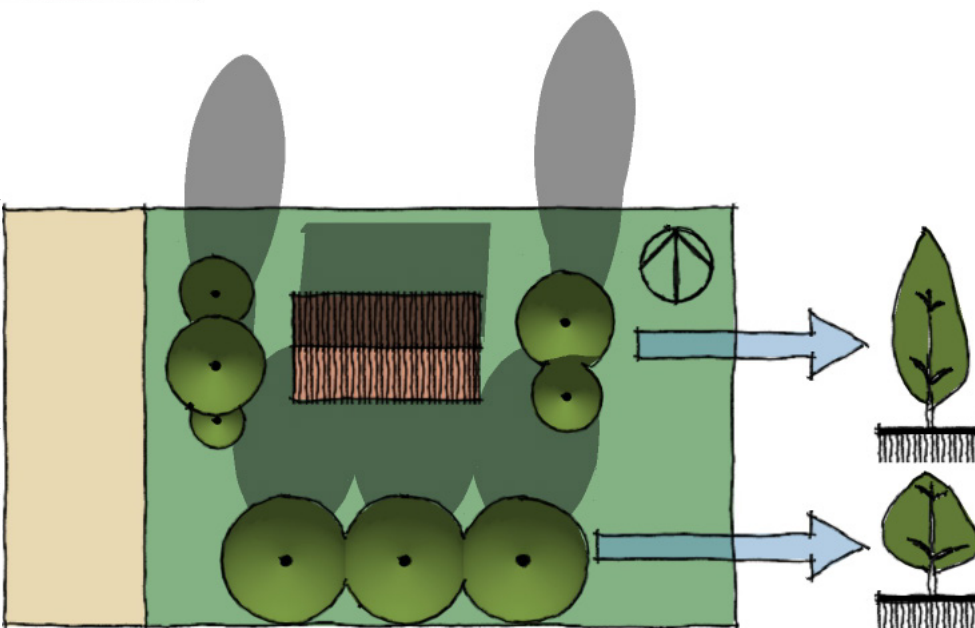
védelmet nyújt, javítja az épület hőháztartását

Telkünk fásítását a mikroklímában betöltött szerepük szerint alakítsuk ki, ezzel szabályozhatjuk épületünk nyári természetes hűtéséhez.

nyáron árnyékol, télen beengedi a napfényt

védelem az alacsony napsugaraktól

A nyári perzselő napfény ellen a legjobb megoldás a lombhullató fák telepítése elsősorban az épület déli oldalának védelmére, melyek a téli besugárzást átengedik.
A túl magas örökzöldek nyáron hasznosak, azonban a hidegebb hónapokban beárnyékolhatják a homlokzatunkat!
A keleti és nyugati falat határoló fák inkább oszlopos a déli oldat határoló fák gömb formájú, szerteágazó lombzatúak legyenek az árnyékvetésük miatt.

Kelet-nyugat tájolású utca esetében az északi oldalon lévő telkeknél amennyire lehetséges helyezzük épületünket a telek északi oldalára, hogy minél nagyobb déli tájolású kertet kaphassunk. A déli oldalon viszont a legkisebb előkert az előnyös. Nyissunk nappalinkkal a hátsó kertet!

KERÜLENDŐ PÉLDÁK 8

A település hagyományos beépítésű területein sajnos több olyan utólagos átalakítással, bővítéssel találkozunk melyek az épület és a településkép szempontjából egyaránt előnytelenek. Ezek olyan a idegen részletformálási beavatkozások, megszakítják az épület kapcsolatát hagyományos elődjével. Az esetek jelentős részében nem visszafordíthatatlan folyamatokról beszélünk. Megfontolandó, hogy a soron következő épület felújítás során ezeket a szépséghibákat orvosoljuk. Ehhez jelen kézikönyv, a település főépítéste vagy bármely építész-tervező segítséget tud nyújtani az építetőknek.

,A' GARÁZSKAPU AZ UTCAI HOMLOKZATON

Az épület eredeti nyílásrendjét megbontva vagy új épület építésekor garázst és garázkaput létesítettek a főhomlokzaton. A nagyméretű nyílászáró felületével megbontja a homlokzat egységét. lehetőség szerint a melléképületet illetve az azokhoz kapcsolódó funkciót a főépület mögött telepítsük a közterület felől kevesebb feltárló módon.

,B' KIS MÉRETŰ NYÍLÁSZÁRÓK AZ UTCAI HOMLOKZATON

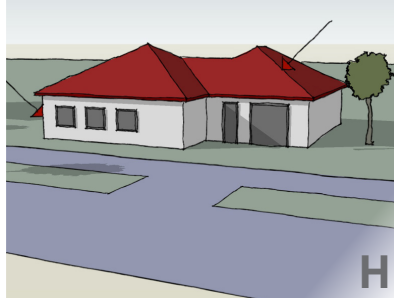
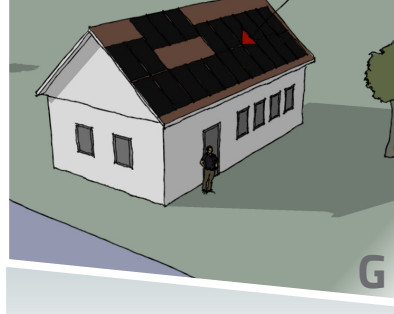
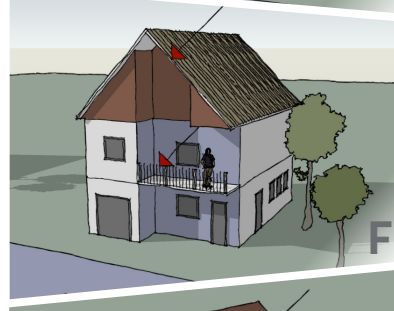
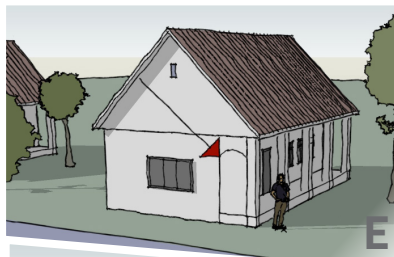
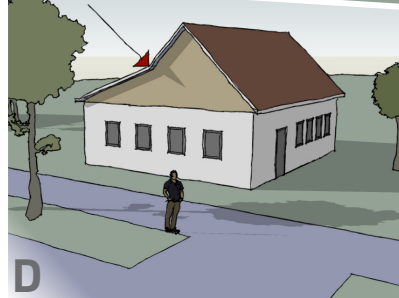
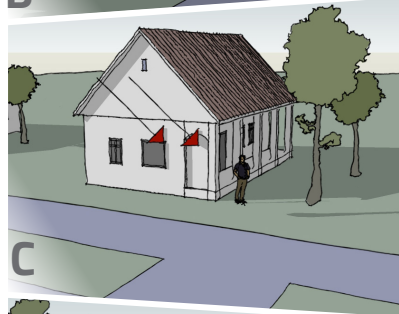
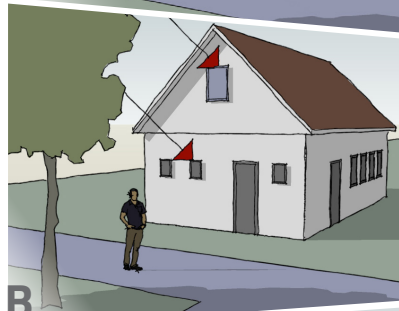
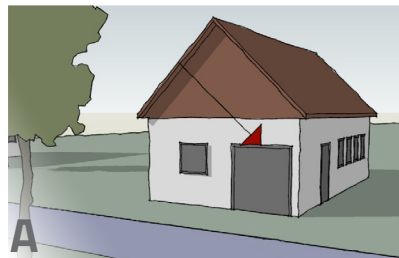
Az utcai homlokzatra szellőzőablak méretű nyílászáró beépítése nem javasolt. Az emeleti nyílászáró méretei mindig legyenek kisebbek a földszinti ablakokhoz viszonyítva.

,C' KÜLÖNBÖZŐ MÉRETŰ NYÍLÁSZÁRÓK AZ UTCAI HOMLOKZATON

Az utcai homlokzatra lehetőleg egy fajta méretű, osztású nyílászárót építsünk be. A tornácok épületeknél az eredeti tornácníllást, tornácajtót állítsuk vissza eredeti állapotának megfelelően.

,D' EREDETI TETŐIDOM KIEGÉSZÍTÉSE

A példán látható hagyományos lakóépületet oldalirányba bővítették és eredeti tetőidomán megtörve fedték le. Bővítés esetében válasszuk az utcára befordított hajlított házas beépítést.

,E' TORNÁCNÍLLÁS ELFALAZÁSA

A tornácok épületeknél az eredeti tornácníllást, tornácajtót állítsuk vissza eredeti állapotának megfelelően. épületünk bővítését ne a tornác 'kárára' hanem az épület befordításával biztosítsuk. Új épület tornáckialakításával és esetleges újszerű átgondolásával vigyük tovább a régi és ma is praktikus hagyományt új otthonunkba is.

,F' TAGOLT UTCAI HOMLOKZAT

A nagyméretű többszintes épületeink esetében a homlokzat tagolását ne a homlokzati síkok váltogatásával, hanem a nyílászárók megfelelő kiosztásával érjük és egyéb homlokzati tagoló elemekkel, eltérő anyaghasználattal érjük el.

,G' NAPELEMPARK A HÁZ TETŐZETÉN

Épületünk számára előnytelen ha az eredeti héjazat csak töredékekben marad látható és a kiosztás nem igazodik a meglévő tetőablakokhoz. Az elrendezését tekintve egyenes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt úgy, hogy homlokzathoz tartozó tetőfelület aló és felső részén is legalább 1 méter széles be nem fedett sáv maradjon meg.

,H' TERJENGŐS ALAPRAJZÚ ÉPÜLET

Az amerikai típusú épületeknél alkalmazott alacsony hajlásszögű tető sokszor előnytelen formákat eredményez. ilyen tetőidom esetében törekedjünk az épület kompakt, kevésbé terjedős alaprajzú kialakítására, lehetőleg 30 foknál nagyobb hajlásszögű nyeregtetővel. A mediterrán tető valójában a kétszintes szabdonálló beépítések esetében ad arányos külső megjelenést.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÚJ LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSÉHEZ ÉS MEGLÉVŐ PARASZTHÁZ ÁTÉPÍTÉSÉHEZ

9

ÚJ LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSE

AZ ELSŐ LÉPÉSEK

Új családi ház építése esetében először az anyagi lehetőségeinkhez illeszkedő reális építési igényeinket kell számba vennünk és ez alapján egy ÉPÍTÉSI PROGRAM-ot összeállítanunk. Ebben az 1-2 oldalas anyagban kell megfogalmazzuk azokat az alapvető kritériumokat, melyek alapján majd a kiválasztott építész-tervezőnk elkészítheti a szükséges tervdokumentációkat. Általánosságban javasolt, hogy kerüljük a többletköltséget jelentő túlzott igényeket és méreteket. E helyett inkább az építéssel konzultálva, szükség szerint több ütemre bővített, ütemezhető, a valós igényeinkre és lehetőségeinkre épülő építési programot rögzítsünk.

Ha egy határozott elképzeléssel (építési program) keressük majd meg a tervezőt, a tervezés folyamata gördülékenyebb lesz.

TELEKVÁLASZTÁS

A telek kiválasztásánál nem elegendő ha csak a telekadottságokra és a közművesítettségre figyelünk. A település eltérő karakterű területekből áll, tehát például más TELEPÜLÉSKÉPI ELŐÍRÁSOK vonatkoznak a történeti településmagra és a fiatalabb településrészekre és ezek alapvetően meghatározzák majd épületünk jellegét. Mivel a helyi építési szabályzat ugyancsak eltérő övezetekre osztja a falut, ahol szintén eltérő előírások érvényesek, javasolható SZAKMAI KONZULTÁCIÓ keretében egyeztetni elképzelésinkről a település főépítészével, akitől egyéb hasznos információkhoz is juthatunk.

[ÉPÍTÉSI PROGRAM FŐBB TARTALMI ELEMEI:

- LAKÓK SZÁMA,
- „X” GENERÁCIÓS HÁZ,
- HÁZTARTÁS JELLEGE,
- ÉLETVITELI ADOTTSÁGOK,
- SZOBASZÁM,
- HELYSÉGKAPCSOLATOK / TÉRKAPCSOLATOK,
- FONTOSABB BERENDEZÉSEK HELYIGÉNYE,
- FELSZERELTSÉG,
- ÜZEMELTETÉSI IGÉNYEK,
- SAJÁTOS, EGYEDI TERVEZÉSI SZEMPONTOK.]

[MILYEN ÉPÍTÉSSZEL NE FOGLALKOZZUNK!

- HA AZ ÉPÍTÉSZ CSAK A SAJÁT TÍPUS-MEGOLDÁSAIT TARTJA EGYEDÜL ÜDVÖZÍTŐNEK,
- HA AZ ÁLTALUNK GONDOSAN ÖSSZEÁLLÍTOTT TERVEZÉSI PROGRAMOT CSÍPŐBŐL ELVETI,
- HA A KÉRDÉSEINKRE NEM TUD VÁLASZOLNI ÉS A VÁLASZAIT SZAKMAI ALAPON MEGINDOKOLNI,
- HA ÚGY ÉREZZÜK, HOGY BIZONYTALAN,
- HA A MUNKÁJA SZEMRE IS IGÉNYTELEN.]

AZ ÉPÍTÉSZ KIVÁLASZTÁSA

Az építész kiválasztására több lehetőségünk is nyílik pl. az építész kamara honlapja, ismerősünk ajánlása, stb., de talán a legjobb megoldás az, ha azon a településen él és dolgozik ahol mi is építeni akarunk.

A döntésünk során a személyes benyomáson túl mindig nézzük meg a tervező megvalósult épületeit is (referenciamunkák), lehetőség szerint kérdezzük meg a benne lakókat, mennyire elégedettek a tervező munkájával és persze magával az épülettel. Jó tipp, hogyha egy számkra tetszetős házzal találkozunk akkor kérjük el tervezőjének elérhetőségét.

ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSI ALAPELVEK ÚJ HÁZ ESETÉBEN

Az épület TELEPÍTÉSÉNÉL az előírások keretein belül vegyük figyelembe

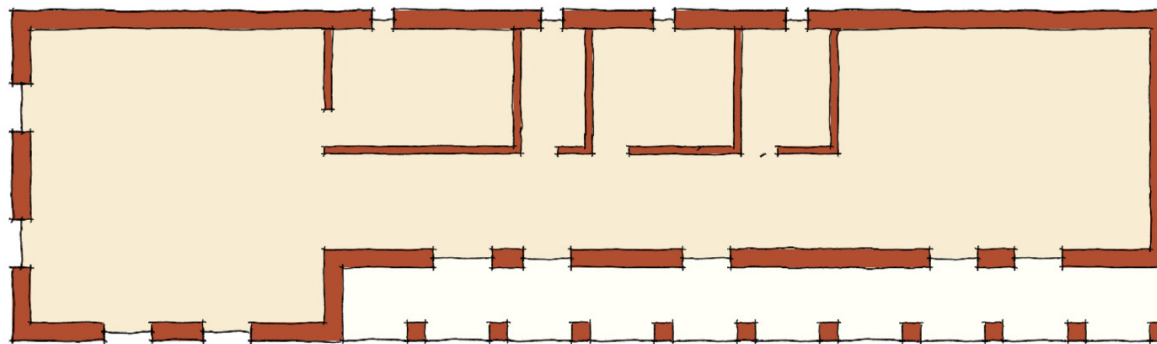
- energiatakarékossági szempontokból pl. benapozást, a szélirányt, és a kilátást is.
- Ügyeljünk az épület bejáratának építészeti és használati szempontból egyaránt optimális megközelítése gyalogosan és gépkocsival egyaránt.
- Nem gátoljuk meg épületünk elhelyezésével a jó kertkapcsolatot kialakításának lehetőségét.
- használjuk fel a meglévő értékes növényzetet
- beárnyékolással lehetőleg ne akadályozzuk, hogy más házak alacsony energiaigényűek lehessenek
- és nem utolsó sorban vegyük figyelembe az épület bővítés lehetőségére.

A JÓ ALAPRAJZZAL költségeket takaríthatunk meg és elkerülhetjük a rossz homlokzati arányokat és a környezetébe nem illeszkedő tömeget. A ma gyakori lepény jellegű, terjengős alaprajz széles homlokzattal, aránytalan „túlsúlyosnak” épületet eredményez. Csak aránytalanul nagy tető illeszthető rá, azon túl, hogy sokszor csak egy „sötét” középfolysóval tárhatók fel a helyiségek.

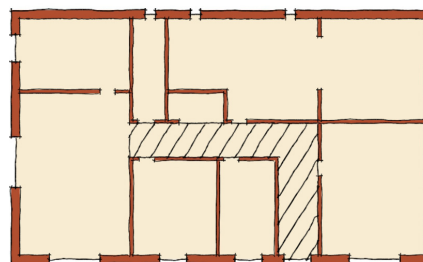
A jó ház a méretek és az arányok helyes megválasztásával által születik meg!

A JÓ ALAPRAJZ ...:

- alkalmazkodik a terepadottságokhoz,
- a család életviteléhez illeszkedik logikus és letisztult, világos, praktikus térkapcsolataival és méreteivel,
- minimalizálja a közlekedőfelületeket,
- közvetlen kertkapcsolattal rendelkezik,
- száraz, levegős, világos, fűthető, átszellőztethető, kellő megvilágítású, könnyen tisztán tartható helyiségeket tartalmaz,
- lehetőleg épületen belüli tárolókat tartalmaz (az utólag toldott, melléképületek helyett)
- flexibilis (a lakás rendszerének módosítása nélkül változtatható használat: pl. rugalmasan bútorozható, a helyiségfunkció módosítható)
- Variábilis (a lakás rendszerének módosításával változtatható: pl. válaszfalak „mozgatásával”, helyiségek egybenyitásával)
- kielégíti egyedi igényeinket (pl. otthoni munkavégzés, barkácsolás, zenélés, vagy egyéb hobbitevékenység).

Az EGYTRAKTUSOS alaprajznál nagyobb a szabadság a formálásban, antropomorf (emberi léptékű és formájú) jellegű utcai homlokzat, jobb kertkapcsolat, és a napsugárzás is optimálisabban kihasználható.

A KÉTTRAKTUSOS alaprajznál, sötét középfolysó, rosszabb homlokzati arányok és aránytalanul nagy tetőzet alakulhat ki.

ALKALMAZKODÁS A HELYI ADOTTSÁGOKHOZ ÉS ELŐÍRÁSOKHOZ

A régi időkben bár minden parasztház hasonlatos volt egymáshoz mégsem találtunk két azonos épületet, mert azok részleteiben vagy díszítésében eltérőek voltak úgy, hogy arányrendszerük, tömegük, nyílásrendjük közel megegyezett.

A házak „rokonságot vállaltak egymással” a paramétereiket a környezetükben meglévő formák alapján alakították ki és nem távoli vidékek idegen mintáit vették át. A TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV ezt a „meglévő forma átvételt” hivatott pótolni javaslataival, előírásaival. Olyan alapvető - de variálható és egyedivé formálható - megoldásokat mutat be, melyek alkalmazásával a helyi építészeti hagyományokhoz igazodó, esztétikus épület születhet, mely illeszkedik a település karakteréhez. Ne feledjünk ez az a karakter másképpen megfogalmazva a HELY SZELLEME, ami miatt itt szeretnénk új otthonra lelni! Járuljunk hozzá ennek megőrzéséhez, erősítéséhez.

Egyesek anyagi kényszerhelyzetből fakadóan, mások tudatos döntésből vásárolnak lakóépületet vidéken, és ezek átalakításával kívánnak egy új otthonhoz jutni. Ez a fejezet elsősorban nekik kíván építészeti „mankót” nyújtani.

RÉGI PARASZTHÁZ KORSZERŰSÍTÉSE

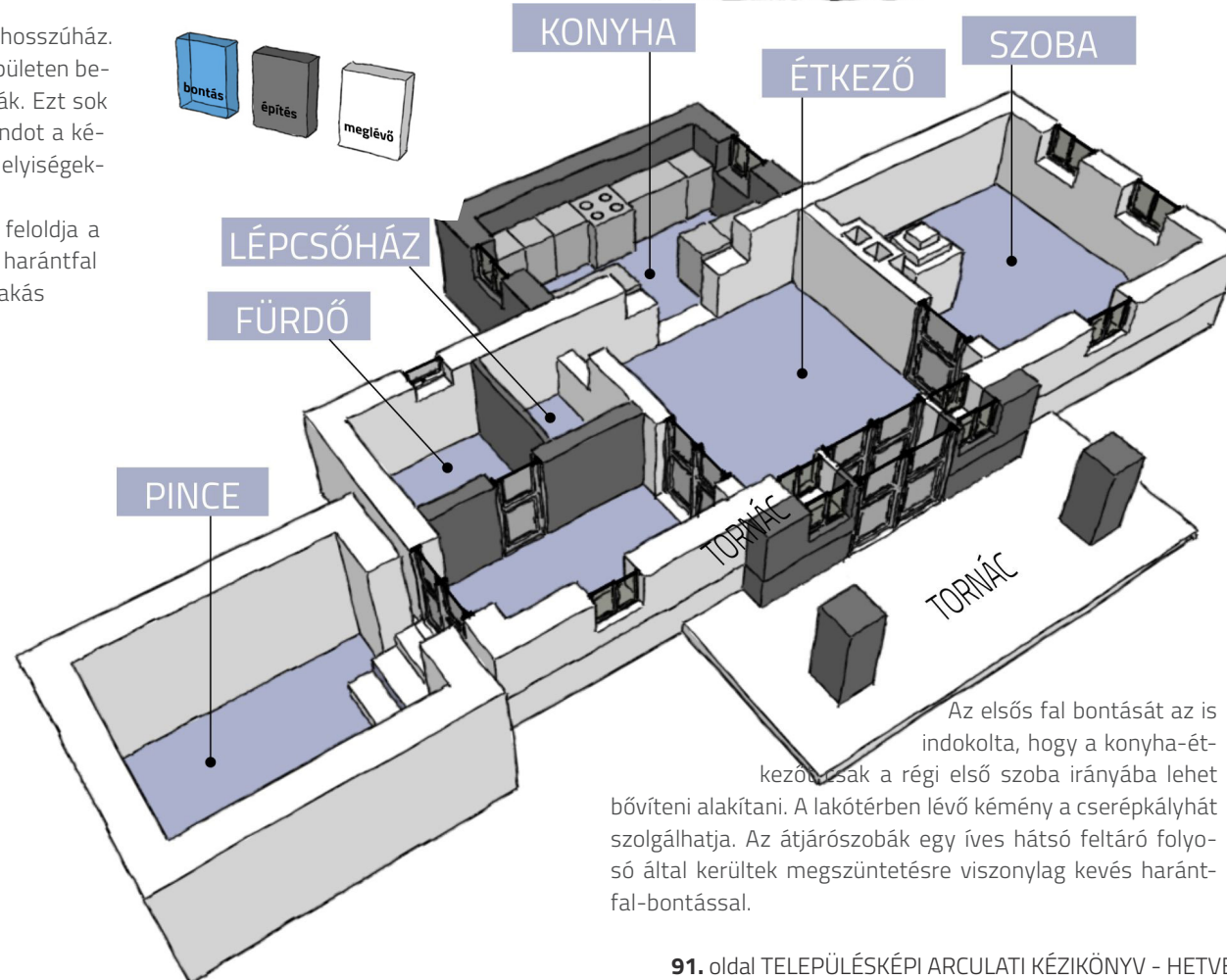
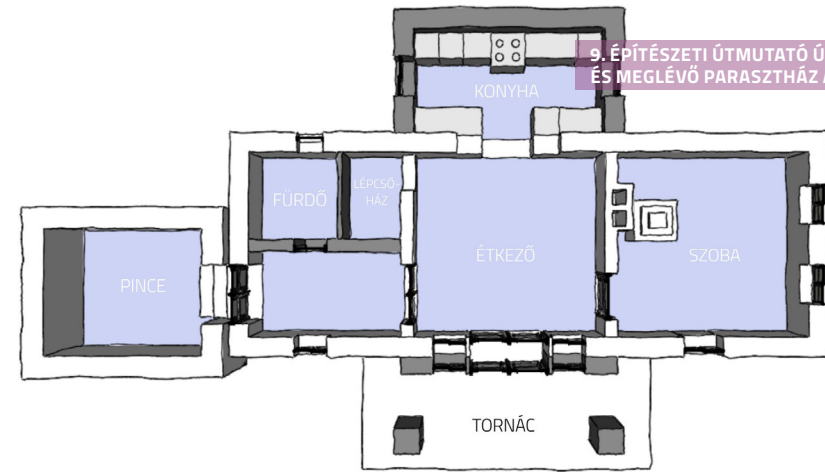
Milyen lehetőségei vannak azoknak akik egy meglévő, de felújításra szoruló parasztházban látó jövődő otthonát. Első lépés egy olyan építésztt keresni, akinek egy régi lakóépületről nem a bulldózer jut az eszébe. A régi idők embere jóval kevesebb időt töltött a négy fal között, más életmódot folytatott, ebből a tényből fakadóan a komfortigény is alacsonyabb volt. Az átalakítás során ezt a problémát kell orvosolnunk.

Az első alaprajz tipikus keskeny fesztávú, egysoros tornácos hosszúház. Ezeknél az épülettípusoknál az egyik legnagyobb problémát az épületen belüli közlekedő hiánya jelenti, mivel a szobákat egymásba nyitották. Ezt sok helyütt hibásan a tornác beépítésével oldották meg. A másik gondot a kényelmi és egészségügyi berendezések helységeinek azaz a vizes helyiségeknek a beillesztése jelenti a keskeny épülettömegbe.

A jobboldali alaprajz ezekre a kérdésekre ad választ úgy, hogy feloldja a korszerűség és hagyomány látszólagos ellentétét. Az első belső harántfal elbontásával került kialakításra a megérkezés tere. Itt egyből a lakás szívébe érkezünk. Ez az többfunkciós tér az előszoba szerepét is betölti anélkül, hogy külön helyiséget kapna.

[A MEGLÉVŐ PARASZTHÁZ TORNÁCÁT SOSE ÉPÍTSÜK BE, MÉG HA ELSŐRE HAZONTALAN ÉS FÖLÖSLEGES TÉRNEK TŰNIK, AKKOR SE. EZ AZ „IS-IS” TÉR VONZÓVÁ ÉS BARÁTSÁGOSSÁ TESZI A HÁZAT, ÉS TÖBBFÉLE SZEREPE IS LEHET. PÉLDÁUL A MOSOTT RUHÁT KI LEHET A TORNÁC VÉGÉBE TENNI ÚGY, HOGY NEM KELL ÉSZBE TARTANI, VAJON ESNI FOG-E VAGY SEM. AMELLETT NYÁRON ÁRNYÉKOL IS, ÉS VAN EGYFAJTA MÉLTÓSÁGA, A NYITOTTSÁGA MELLETT. TEHÁT NE ÉPÍTSÜK BE. NEM KELL MINDIG ÉS MINDENT KIHASZNÁLNI. A RÉGI EMBER PÉLDÁUL ARATÁSKOR IS HAGYOTT EGY KEVÉS LÁBON ÁLLÓ GABONÁT AZ ÉG MADARAINAK ÉS A POCKOKNAK.

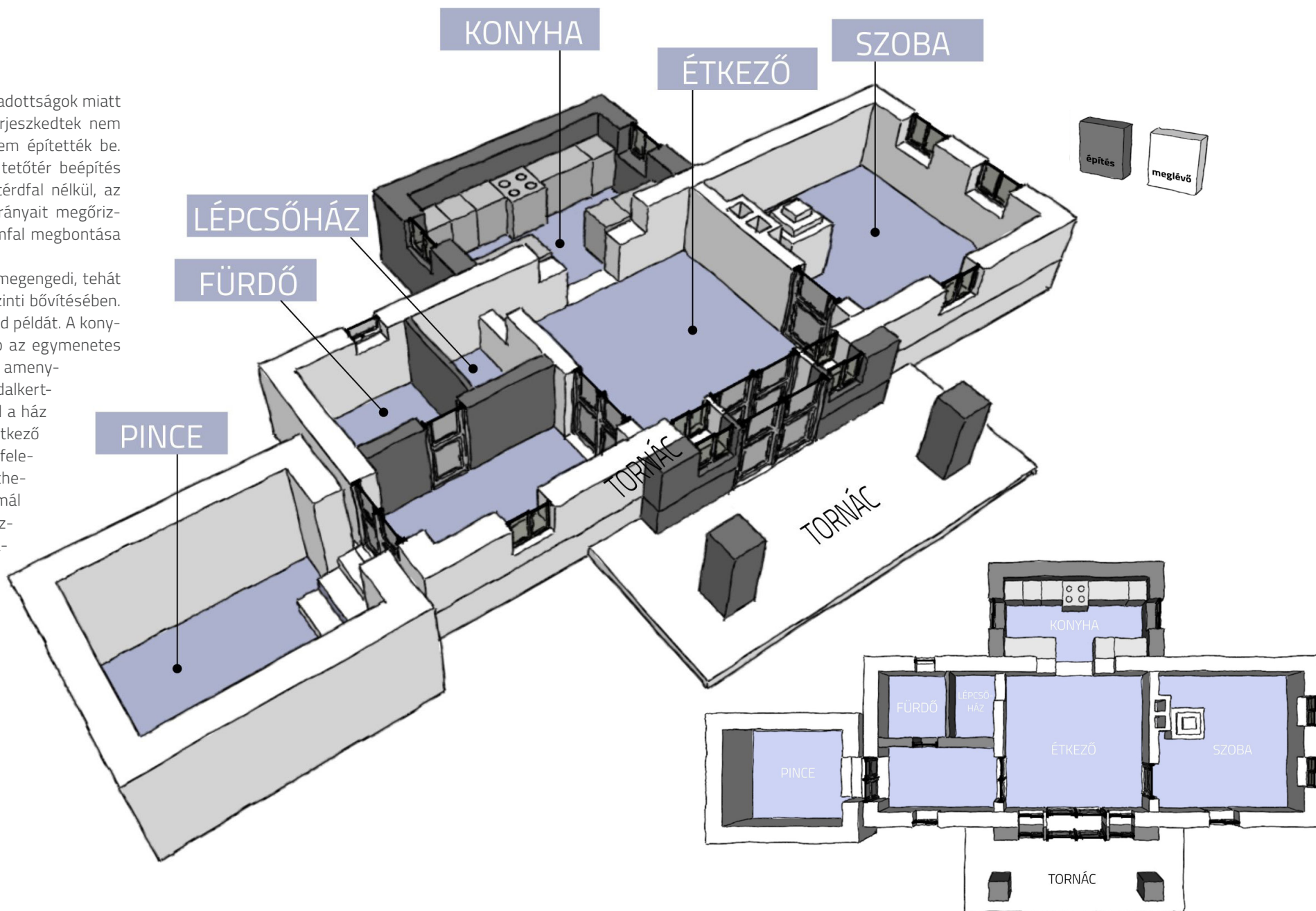
- GRÁTZ ANTAL]

Az elsős fal bontását az is indokolta, hogy a konyha-étkező csak a régi első szoba irányába lehet bővíteni alakítani. A lakótérben lévő kémény a cserépkályhát szolgálhatja. Az átjárószobák egy íves hátsó feltáró folyosó által kerültek megszüntetésre viszonylag kevés harántfal-bontással.

A régi épületek a telekadottságok miatt hosszanti irányban terjeszkedtek nem felfelé. A padlást sosem építették be. Amennyiben mégis a tetőtér beépítés mellett döntünk, azt térdfal nélkül, az eredeti tömeget és arányait megőrizve alakítsuk ki az oromfal megbontása nélkül.

Ha a telek adottsága megengedi, tehát gondolkodjunk a földszinti bővítésében. A második példa erre ad példát. A konyha-étkező helyén kilép az egyemeletes lakóház tömegéből amennyiben az nem az oldalkertbe esik. A bővítés által a ház sejtmagja a konyha-étkező a mai igényeknek megfelelően kialakítható. A kétélyiség-soros ház minimál változata fedett teraszszal került kialakítására, de természetesen a tornácos megoldás mellett is dönthetünk.

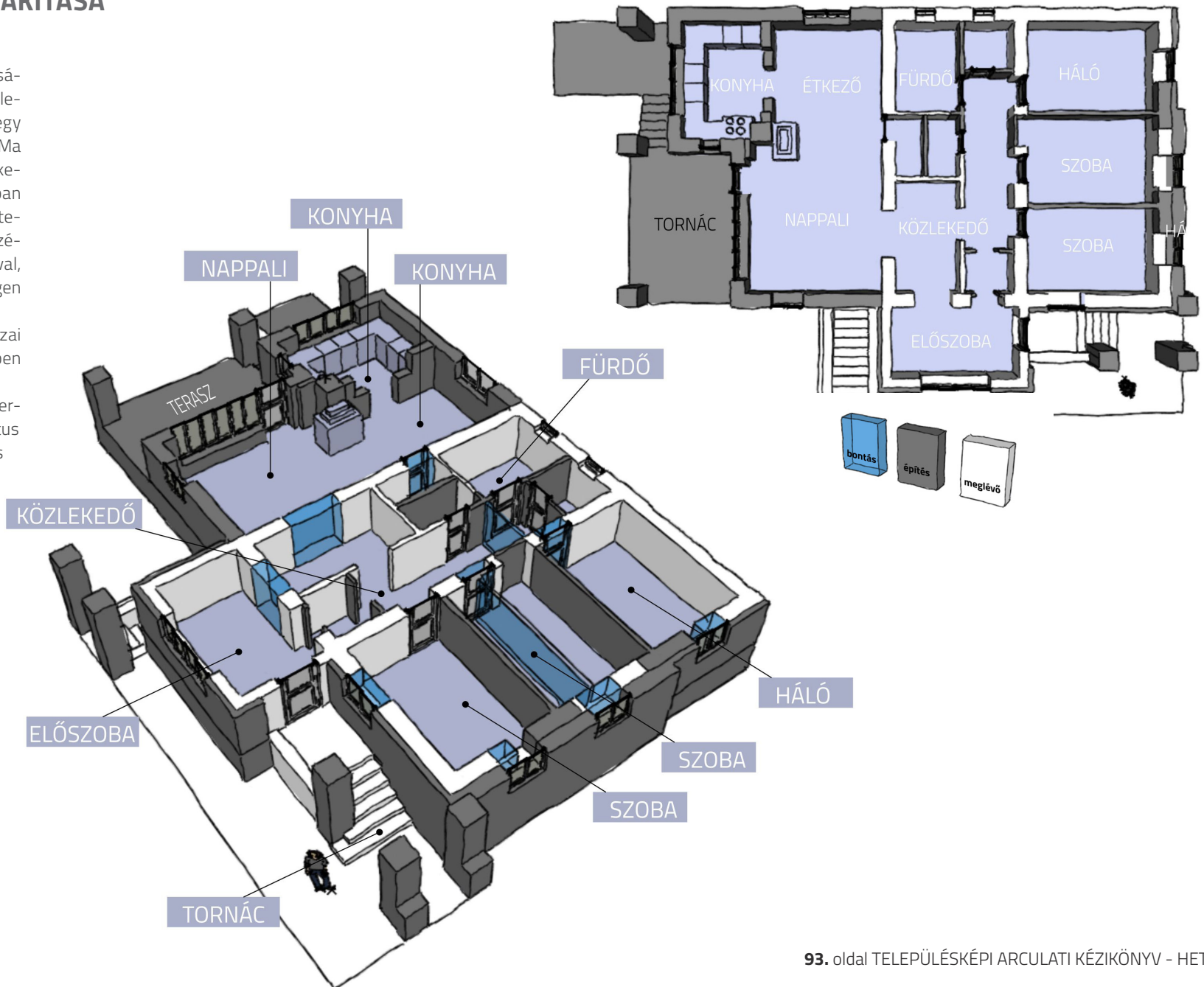
SÁTORTETŐS HÁZ ÁTALAKÍTÁSA

A 60-as, 70-es években készület sá-
tortetős lakóházak a városi lakóépüle-
tek használatrendjét próbálta meg egy
falusias kontextusba beerőltetni. Ma
már látjuk hogy ez funkcionálisan sike-
rült, a megjelenés tekintetében azonban
egyértelműen nem. A keskeny falusi te-
leken feszese volt ez az új jövevény szé-
lesebb, rövidebb négyzetes alaprajzával,
lepényszerű 9-10 m-es a faluban idegen
arányú homlokzatával.

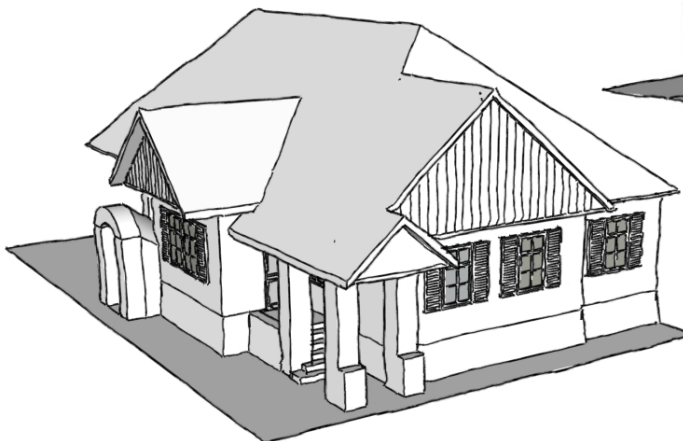
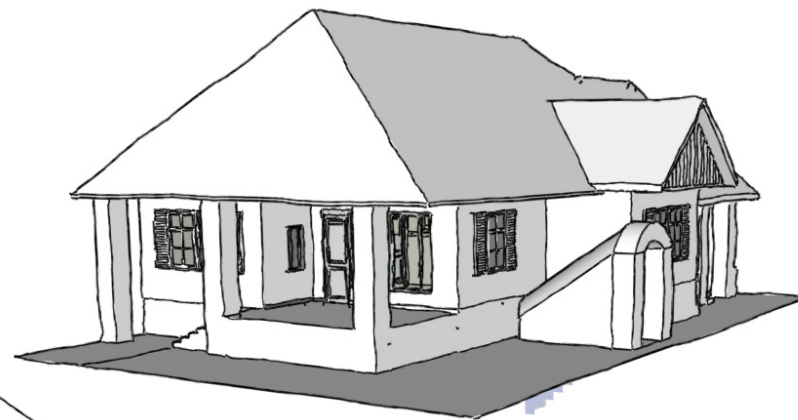
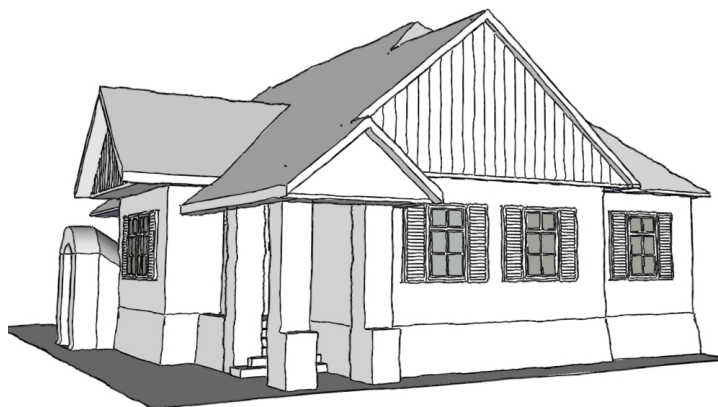
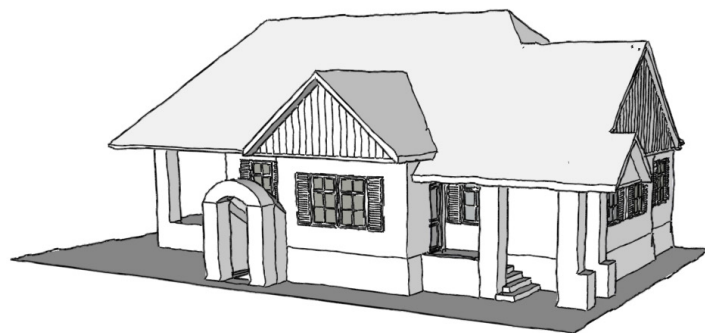
Ezeknek az épületeknek az alaprajzai
nehezebben, homlokzata könnyebben
alakítható át.

A példaépületnél a kéttablakos „ember-
szabású” parasztház az egyik traktus
kiugrasztásával, egy 30-40 cm-es
vastag fal „eléfalazásával” érhető el.

Azt így kimozdított falsíkon már
elhelyezhető a két állótéglaalap
alakú ablak.

Az alaprajz lehetőséget ad egy impozáns átmeneti teret képező tornác kialakításra is – tornác, mely „elébe megy” a vendégnek. Az épület hosszúházas jellegét a hátsó új épületbővítvény erősíti, ahol konyha, étkező és a teraszra, kertre nyitott nappali helyiségei kapnak kap helyet.

MAI PÉLDÁK 10

10. MAI PÉLDÁK

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

11

A közterületen történő, illetve közterületről feltároló reklámozási tevékenységet község arculatának megőrzése érdekében a településképi, közlekedési, vagyonbiztonsági, környezetvédelmi szempontok figyelembevételével szükséges szabályozni. Fontos különbséget tenni az eltérő célú reklámcélokat szolgáló tevékenységek és berendezések között.

MŰSZAKI BERENDEZÉSEK ELHELYEZÉSE

Az épületek falán elhelyezett üzletfelirat, cégtablák és cégek olyan épülettartozékok, melyek az országos előírások alapján nem minősülnek reklámnak, reklámhordozóknak. Kialakításukra és a elhelyezésükre vonatkozó szabályokat a község településképi rendelete szabályozza.

A kialakításra vonatkozó irányelvek:

- figyelembe kell venni a meglévő homlokzati architektúrát,
- a homlokzat színvilágához illeszkedő színek alkalmazandók, az élénk, telített és rikító színek kerülendők, valamint
- üzletfelirat a portál és az ereszpárkány közötti homlokzati sávban helyezhető elsődlegesen,
- kerülendő a táblaszerű, címfestett üzletfelirat, helyette a dobozolt betűs felirat használata javasolt.

Tilos a község területén

- LED-kijelzőként vagy futófénnyel üzemelő cégfelirat, cégér kialakítása,
- 5 m² -nél nagyobb üzletfelirat
- 0,2 m² -nél nagyobb cégtablák,
- 0,7 m² egyoldali felületűnél nagyobb és 15 cm-nél szélesebb cégér kialakítása,
- üvegfelületre reklámszöveget vagy üzletfeliratot ragasztani.

[UTCABŰTOR:
UTASVÁRÓ, A KIOSZK, A
KÖZMŰVELŐDÉSI CÉLÚ HIR-
DETŐOSZLOP ÉS AZ INFOR-
MÁCIÓS VAGY MÁS CÉLÚ BE-
RENDEZÉS.]

REKLÁMOK, REKLÁMHORDOZÓK

Az új jogszabályi előírások szerint közterületen reklám közzétételére, illetve reklámhordozóként, reklámhordozót tartó berendezésként kizárólag utcabútor használható.

Ezekben a reklámhordozók elláthatók háttérvilágítással is, de villódzó fénytechnika, LED-kijelző vagy futófényvel üzemelő technológia nem alkalmazható rajtuk.

UTASVÁRÓ ÉS KIOSZK

Az utasváró és a kioszt függőleges határoló felületein, legfeljebb 1,2x1,8 m reklámfelület alakítható ki, előbbi esetében 4, utóbbi esetében 1 darab.

KÖZMŰVELŐDÉSI CÉLÚ HIRDETŐOSZLOP

A közművelődési célú hirdetőoszlop a melléklet ábrán került bemutatásra.

Kétoldalas berendezés reklámcélra használható felületének a 2/3-részen helyezhető el reklám. A berendezés kétoldalas kialakítással is ellátható.

REKLÁMOK OSZLOPOKON

Belterületen a gépjárművek közlekedésére szolgáló közút területének úttesten kívüli burkolatlan részén, járdán, gyalogúton és kerékpárúton található közvilágítási, villany- és telefonoszlopon elhelyezhető kétoldalas reklámhordozó legfeljebb 0,8x1,2x0,1 m befoglaló méretű lehet. Oszloponként legfeljebb 1 db hirdetőberendezés helyezhető el.

REKLÁMOK KERESKEDELMI EGYSÉGEKEN

Az üzletekben ablakon vagy más átlátszó felületen keresztül közterületről láthatóan reklám korlátozás nélkül közzétehető.

Az üzlet étel- és italválasztékához kapcsolódó eladási árakat, illetve egységárakat bemutató árjegyzék elhelyezésére az üzlet bejáratán kívül, annak közelében nyílik mód az épület utcai homlokzatán vagy az előtt közvetlenül. Reklám bútorzaton, napernyőn nem helyezhető el, továbbá újonnan ún. megállítótáblák felállítására sincs lehetősége a vendéglátó egységnek.

PORTÁLOK

A portálok, kirakatok és feliratokat tartalmazó berendezések kialakítása során azokat építmény homlokzatával egységesen, annak struktúrájával, tagolásával összhangban javasolt kialakítani.

INFORMÁCIÓS TÁBLÁK

Általánosságban javasolt, hogy több információs tábla kerüljön ki a településre (pl. játszótér szabályzat, falutérkép, helytörténeti információs tábla) Ezek azonos méret, betűtípus, grafika jellemzőkkel kell bírjanak. Célszerű lenne a minden településrészen információs tábla telepítése a közérdekű információk kifüggesztése érdekében. Ezeken térkép településtörténeti információk felhelyezése is javasolt.

NAPELEM, NAPKOLLEKTOR, ANTENNA, KÜLTÉRI EGYSÉG ELHELYEZÉSE

NAPELEM, NAPKOLLEKTOR

Szerencsére minden településen nő a megújuló energiahasznosítás aránya. A napkollektorok és napelemek elhelyezésére alkalmazott megoldások azonban sok helyütt településképi szempontból aggályosak.

Javasolható, hogy az újonnan elhelyezésre kerülő napelemek és napkollektorok egyesített felülete ne „tüntesse el” eredeti tetőfedésünket. A maximum két soros elrendezést tekintve egy egyenletes, szimmetrikus kiosztás alkalmazása javasolt. A berendezések tartószerkezetét, kapcsolódó szerelvényeit a közterületi homlokzaton nem látható módon szükséges elhelyezni.

PARABOLAANTENNA, RIASZTÓBERENDEZÉS ÉS EGYÉB KÜLTÉRI EGYSÉGEK

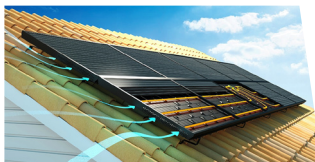
Az épületek utcai homlokzatán illetve attól számított 5 méteren belül nem helyezhető el antenna vagy egyéb műszaki berendezés elhelyezése az utcakép védelme szempontjából.

Parabolaantenna elhelyezésére az utcai homlokzattól távol eső helyek is rendelkezésünkre állnak (pl. hátsó homlokzat, a melléképület, a tető utcától távolabb eső felülete, a terasz, vagy a kert egy takart szeglete).

A klíma- és riasztóberendezés kültéri egységeit se az utcai homlokzaton helyezjük el, hanem keressünk számukra kevésbé hangsúlyos, takart és védett helyet. (Pl. félreeső eresz alatt a homlokzaton, az épület melletti terepre telepítve (növényzettel takarva), oldalkertben (amennyiben a helyi építési szabályzat megengedi)).

Kültérre hőszivattyú egységet se az utcai homlokzaton, vagy a tető utcaképbe eső részén helyezünk el. Erre alkalmasabb egy kevésbé hangsúlyos, a műszaki szempontoknak is megfelelő védett hely (pl. a homlokzat takart része, vagy az épület melletti terepre telepítve (növényzettel takarva)).

Gáznyomás-szabályozó és a házi nyomáscsökkentő a telek elő-, és oldalkertjében, vagy az épület közterületről nem látszó homlokzatán helyezhető el.

VONALAS INFRASTRUKTÚRA LÉTESÍTMÉNYEIRE ÉS A BEKÖTÉSEKRE VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK

VONALAS INFRASTRUKTÚRA LÉTESÍTMÉNYEI

Az utcák vonalvezetése, az épületek építészeti minősége mellett a közművek és a különböző infrastrukturális kiegészítő szerelvények látványa (légvezetékek, villanyoszlopok, adótoronyok, transzformátorok, stb.) is nagymértékben meghatározó.

Hálózati rekonstrukció vagy új hálózat építése esetében településképi szempontból a távközlési és hírközlési létesítmények csak közös, fa anyagú oszlopsoron helyezhetők el. Közös oszlopsorra való telepítés bármilyen akadályoztatása esetén az építendő hálózatot földalatti elhelyezéssel lehet csak kivitelezni.

Földgázvezeték közterületen csak földalatti elhelyezéssel szabad kivitelezni.

A VEZETÉK NÉLKÜLI INFRASTRUKTÚRA LÉTESÍTMÉNYEI

Belterületen vezeték nélküli adók, átvittelezők, monopolszolgáltatók önálló tartószerkezetre nem csak meglévő építményre telepíthető takartan (pl. siló, torony, templom harangtornya, víztorony). Technológiai indokoltság fennállása esetén antenna az épületek hátsókerter telekrészen állhat. Beépítésre nem szánt külterületen településképi szempontból a rácsostartóval kialakított oszlop helyett a „tömör” acéloszlop helyezhető el.

Távközlési antenna berendezés és annak tartószerkezete nem helyezhető el az országos és helyi védettségű területen, védett természeti területen, illetve ezen területen lévő ingatlanok telekhatárától számított 200 méteren belül.

NAPELEMES KISERŐMŰ

A napelemes kiserőművek telekhatára mentén minimum 2 méter magas őshonos cserjét telepítendő a takarás érdekében.

BEKÖTÉSEK

Azonban az épületek bekötéseinek térszín alá helyezése nagyban javítana az utcaképeken.

Földgázvezeték telken belül csak földalatti elhelyezéssel szabad kivitelezni.

Új villamosenergia ingatlan-bekötést belterületen csak földalatti csatlakozás kiépítésével szabad kivitelezni.

12 ÉPÍTÉSIGAZGATÁSI ÚTMUTATÓ

[ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEZÉS ÉS EGYSZERŰSÍTETT BEJELENTÉS SORÁN MINDENKÉPPEN SZÜKSÉGES ÉPÍTÉSZ TERVEZŐT MEGBÍZUNK. AZ ENGEDÉLY NÉLKÜL VÉGEZHETŐ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉG SORÁN IS AJÁNLOTT A SZAKEMBERREL VALÓ KONZULTÁCIÓ, AKI LEHET A TELEPÜLÉS FŐÉPÍTÉSZE VAGY MÁS ÉPÍTÉSZ TERVEZŐ.]

1. ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEZÉS SZÜKSÉGES LEGGYAKORIBB ENGEDÉLYEZÉSI ESETEK!

Bizony nem egyszerű eligazodni a jogszabályok útvesztőiben, hogy a különböző építési tevékenységek esetében milyen építésigazgatási eljárást is kell kezdeményeznünk. Ennek megkönnyítése érdekében, a környezetünkben előforduló tipikus építési tevékenységek eseteire nyújtunk egy könnyen áttekinthető, rajzos segédletet a 2019. évben érvényes jogszabályi előírások alapján.

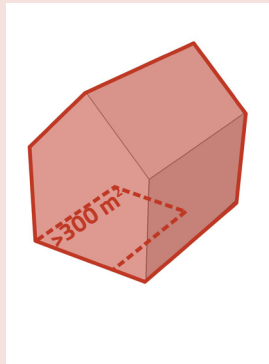
[ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGET AZ ORSZÁGOS ÉS HELYI JOGSZABÁLYOK ALAPJÁN VÉGEZHETÜNK. AZ ORSZÁGOS JOGSZABÁLYOK KÖZÜL KIEMELENDŐ A 253/1997. (XII. 20.) KORMÁNYRENDELET (OTÉK), A HELYI ELŐÍRÁSOK A TELEPÜLÉS HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZATÁBAN ÉS TELEPÜLÉSKÉPI RENDELETÉBEN (TKR) KERÜLTEK RÖGZÍTÉSRE.]

[AZ ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYT AZ EGY TELEKRE (EGY HELYRAJZI SZÁMON NYILVÁNTARTÁSBA VETT FÖLDTERÜLET) EGY IDŐBEN MEGVALÓSULÓ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉG EGÉSZÉRE KELL KÉRNI.

A KÉRELMET AZ ÉPÍTÉSÜGYI HATÓSÁGI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁST TÁMOGATÓ ELEKTRONIKUS DOKUMENTÁCIÓS RENDSZER (ÉTDR) ÁLTAL BIZTOSÍTOTT ELEKTRONIKUS VAGY PAPIRFORMÁTUMÚ FORMANYOMTATVÁNYON LEHET BENYÚJTANI.

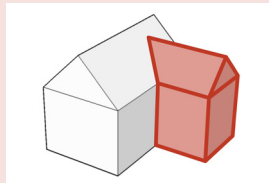
BŐVEBB INFORMÁCIÓ: WWW.E-EPITES.HU]

[TOVÁBBÁ MINDEN 312/2012. (XI. 8.) KORM. RENDELET 1. MELLÉKLETE SZERINT NEM FELSOROLT EGYÉB ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGEK!]

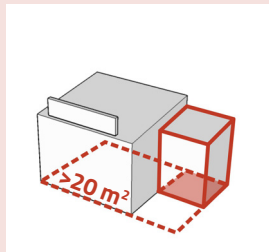
ÚJ, LAKHATÁST BIZTOSÍTÓ NEM SAJÁT LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSE >300 m²

alapszabályként minden építési tevékenység végzésére engedélyt kell kérni, kivéve az 2-es és 3-as pontokban ismertetett eseteket. A lakóépületek esetében kiemelő, hogy azok közül csak a 300 m² összes hasznos alapterületet meghaladó, nem kizárólag saját lakhatást szolgáló új lakóépület építése engedélyköteles.

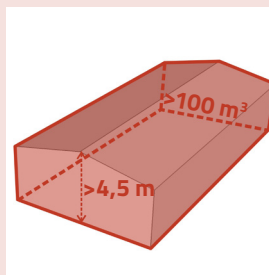
BŐVÍTÉS

- a) nem lakóépület bővítése,
- b) 300 m²-nél nagyobb, nem saját lakhatást biztosító lakóépület bővítése.

KERESKEDELMI ÉPÜLET ÉPÍTÉSE >20 m²

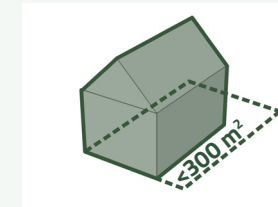
a kereskedelmi, vendéglátó rendeltetésű épület építése, bővítése, amelynek mérete az építési tevékenység után meghaladja a nettó 20 m² alapterületet

NEM EMBERI TARTÓZKODÁSRA SZOLGÁLÓ ÉPÍTMÉNY ÉPÍTÉSE

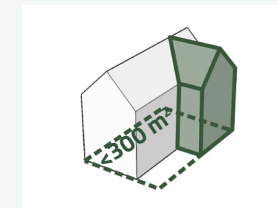
nem emberi tartózkodásra szolgáló építmény építése, átalakítása, felújítása, valamint bővítése, amelynek mérete az építési tevékenység után meghaladja a nettó 100 m³ térfogatot és 4,5 m gerincmagasságot

2. EGYSZERŰSÍTETT BEJELENTÉS SZÜKSÉGES

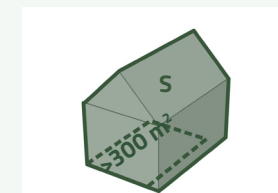
ÚJ LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSE <300 m²

A 300 m²-t összes hasznos alapterületet meg nem haladó új lakóépület építése.

MEGLÉVŐ LAKÓÉPÜLET BŐVÍTÉSE <300 m²

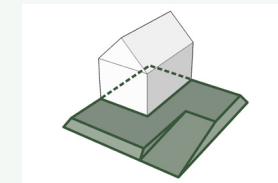
A meglévő lakóépület 300 m² összes hasznos alapterületet meg nem haladó méretűre bővítése.

SAJÁT LAKHATÁST BIZTOSÍTÓ LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSE VAGY BŐVÍTÉSE >300 m²

A 300 m²-t összes hasznos alapterületet meghaladó, új egy lakásos lakóépület természetes személy által történő, saját lakhatás biztosítása érdekében megvalósuló építése vagy bővítése.

S=saját lakhatás

+ TEREPRENDEZÉS, TÁMFALÉPÍTÉS

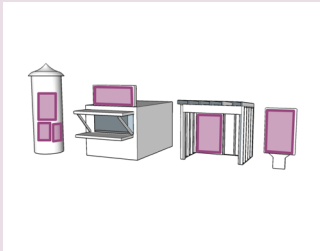
A fenti pontokban foglalt építési munkához szükséges tereprendezés, támfalépítés.

[AZ EGYSZERŰ BEJELENTÉS HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGEK ESETÉBEN NINCIS ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEZÉSI ELJÁRÁS, A JOGSZABÁLYNAK MEGFELELŐEN AZ ÉPÍTETTŐNEK „CSAK” BEJELENTÉST KELL TENNIE. AZ EGYSZERŰ BEJELENTÉS A KIVITELEZÉSI TEVÉKENYSÉGRE NYITOTT E-ÉPÍTÉSI NAPLÓ KÉSZENLÉTBELI HELYEZÉSÉVEL VALÓSUL MEG. A KÉSZENLÉTBELI HELYEZÉS FELTÉTELE AZ A KIVITELEZÉSI DOKUMENTÁCIÓ FELTÖLTÉSE MELY AZ ÉPÍTÉSZ TERVEZŐ FELADATA.]

A POLGÁRMESTER TELEPÜLÉSKÉPI BEJELENTÉSI ELJÁRÁST FOLYTAT LE A KORM. RENDELET 26/B. §-A ÉS 26/C. §-A SZERINT A REKLÁM- ÉS REKLÁMHORDOZÓ-ELHELYEZÉSEK ESETÉBEN.

3. TELEPÜLÉSKÉPI BEJELENTÉS ALAPJÁN VÉGEZHETŐ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGEK

A településképi bejelentési eljárást részleteit a község településképi rendelete szabályozza.

REKLÁMOK ÉS REKLÁMHORDOZÓK ELHELYEZÉSE

A polgármester – a településképi rendeletben meghatározott részletes eljárási szabályok szerint – településképi bejelentési eljárást folytat le a reklámok és reklámhordozók elhelyezése tekintetében a reklám-elhelyezési kormányrendeletben szereplő általános elhelyezési, és a településképi rendeletben szereplő különös településképi követelmények érvényesítése érdekében.

A bejelentéshez a Korm. rendelet 26/B. § (3) bekezdésében foglaltak alapján – a kérelem tárgyának megfelelően – a következő munkarészeket tartalmazó, a településképi követelményeknek való megfelelést igazoló építészeti-műszaki tervet kell benyújtani:

1. a településképi követelményeknek való megfelelésről szóló rövid műszaki leírás, mely tartalmazza a telepítés, az építészeti kialakítás, a rögzítés módja és az anyag- és színhasználat leírását is,
2. helyszínrajz a szomszédos építmények és a terepviszonyok feltüntetésével,
3. a reklámhordozó kialakításának részletterve alaprajzi és homlokzati nézetekkel,
4. az elhelyezendő reklám településképi megjelenését ábrázoló részletterv, mely ábrázolja a reklám méretét, kialakítását, a hordozófelület anyagát és a rögzítés módját is,
5. az elhelyezéssel érintett építménynek a reklámot vagy reklámhordozót is ábrázoló homlokzati rajza, amennyiben az elhelyezés építmény homlokzati felületén vagy tetőzetén tervezett,
6. utcaképi vázlat, színterv és látványterv.

A munkarészeket a kérelem tárgyának megfelelő, értelmezhető léptékben kell mellékelni.

A Polgármester bejelentési eljárásban hozott, építési tevékenységet, reklám- vagy reklámhordozó elhelyezést, rendeltetésváltoztatást tudomásul vevő határozata a bejelentéshez mellékelte és záradékolt tervdokumentációval együtt érvényes.

A BEJELENTÉSI ELJÁRÁST A RENDELET 4. MELLÉKLETBEN MEGHATÁROZOTT, PAPIRALAPON VAGY AZ ELEKTRONIKUS ÜGYINTÉZÉS ÉS A BIZALMI SZOLGÁLTATÁSOK ÁLTALÁNOS SZABÁLYAIRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYBEN MEGHATÁROZOTT ELEKTRONIKUS ÚTON BENYÚJTOTT BEJELENTÉSSSEL ÉS DIGITÁLIS ADATHORDOZÓ MELLÉKLETTEL KELL KEZDEMÉNYEZNI.

A POLGÁRMESTER BEJELENTÉSI ELJÁRÁSBAN HOZOTT, ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGET, REKLÁM- VAGY REKLÁMHORDOZÓ ELHELYEZÉST, RENDELTÉSVÁLTÓZTATÁST TUDOMÁSUL VEVŐ HATÁROZATA A BEJELENTÉSHEZ MELLÉKELT ÉS ZÁRADÉKOLT TERVDOKUMENTÁCIÓVAL EGYÜTT ÉRVÉNYES.

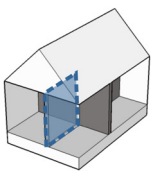
A TELEPÜLÉSKÉPI BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG ELMULASZTÁSA, VALAMINT A TELEPÜLÉSKÉPI BEJELENTÉSI ELJÁRÁS SORÁN MEGHOZOTT DÖNTÉSBEN FOGLALTAK MEGSZEGÉSE ESETÉN A POLGÁRMESTER A MAGATARTÁS ELKÖVETŐJÉVEL SZEMBEN TELEPÜLÉSKÉPI KÖTELEZÉSI ELJÁRÁST INDÍT, ÉS EGYÜTTAL A 19. ALCÍMBEN MEGHATÁROZOTTAK SZERINT TELEPÜLÉSKÉP-VÉDELMI BÍRSÁGOT SZAB KI.

[HA BIZONYTALANOK VAGYUNK BŐVEBB FELVILÁGOSÍTÁS KAPHATUNK A PÉCSI JÁRÁSI HIVATAL ÉPÍTÉSÜGYI OSZTÁLYÁTÓL (7623 PÉCS, RÁKÓCZI ÚT 30., TELEFON: 06 (72) 795-728, E-MAIL: PECS.EPITES@BARANYA.GOV.HU)]

[ZÁRTSORÚ VAGY IKRES BEÉPÍTÉSŰ ÉPÍTMÉNY ESETÉN, HA E TEVÉKENYSÉGEK A CSATLAKOZÓ ÉPÍTMÉNY ALAPOZÁSÁT VAGY TARTÓSZERKEZETÉT IS ÉRINTIK AZ ÉPÍTMÉNY ÁTALAKÍTÁSA, FELÚJÍTÁSA, HELYREÁLLÍTÁSA, KORSZERŰSÍTÉSE, HOMLOKZATÁNAK MEGVÁLTOZTATÁSA IS ENGEDÉLYKÖTELES!]

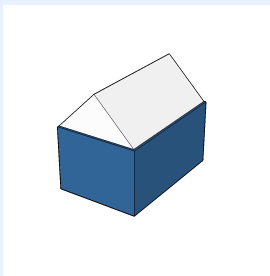
3. ENGEDÉLYEZÉS ÉS BEJELENTÉS NÉLKÜL VÉGEZHETŐ ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGEK

A hatályos jogszabályi előírásokat az engedély és bejelentés nélkül végezhető építési tevékenységek esetében is be kell tartani!

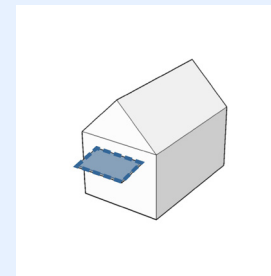
ÁTALAKÍTÁS

meglévő építmény, építményrész, önálló rendeltetési egység, helyiség alaprajzi elrendezésének vagy külső megjelenésének, megváltoztatása érdekében végzett, az építmény belső térfogatát nem növelő építési tevékenység

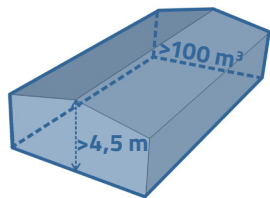
HOMLOKZAT UTÓLAGOS HŐSZIGETELÉSE

egy már elkészült épület utólagos, külső hőszigetelése

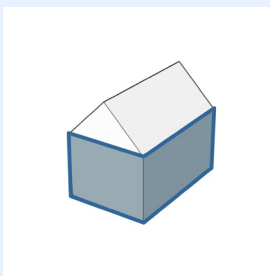
ELŐTETŐ ÉPÍTÉSE

az előtető épületek bejáratai elé vagy teraszok lefedésére épített tetőszervezet, ami elsősorban a csapadék és nap ellen véd

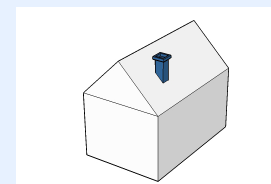
NEM EMBERI TARTÓZKODÁSRA SZOLGÁLÓ ÉPÍTMÉNY ÉPÍTÉSE

nem emberi tartózkodásra szolgáló építmény építése, átalakítása, felújítása, valamint bővítése, amelynek mérete az építési tevékenység után sem haladja meg a nettó 100 m³ térfogatot és 4,5 m gerincmagasságot

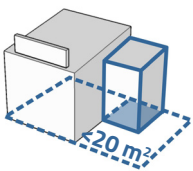

HOMLOKZATFELÜLET SZÍNEZÉSE, A HOMLOKZAT FELÜLETKÉPZÉSÉNEK MEGVÁLTOZTATÁSA

például sima vakolat helyett fröcskölt vakolat kialakítása, épület korábitól eltérő színezése

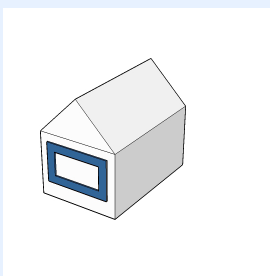

MEGLÉVŐ ÉPÍTMÉNYBEN ÚJ ÉGÉSTERMÉK-ELVEZETŐ KÉMÉNY LÉTESÍTÉSE

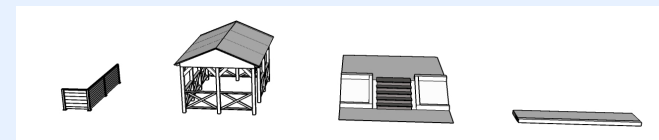
KERESKEDELMI ÉPÜLET ÉPÍTÉSE < 20 m²

a kereskedelmi, vendéglátó rendeltetésű épület építése, bővítése, amelynek mérete az építési tevékenység után sem haladja meg a nettó 20 m² alapterületet

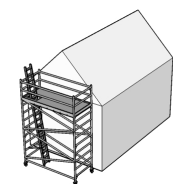
HOMLOKZAT MEGVÁLTOZTATÁSA

homlokzat átépítése, kialakításának, nyílásrendjének, anyaghasználatának megváltoztatása

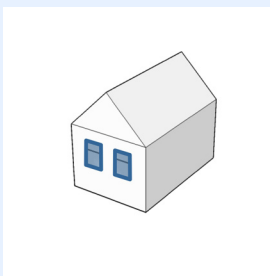
KERÍTÉS, KERTI ÉPÍTMÉNY

kerítés, kerti építmény, tereplépcső, járda és lejtő, háztartási célú kemence, húsfüstölő, jégverem, valamint zöldségverem építése, építménynek minősülő növénytámasz, növényt felfuttató rács építése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, bővítése

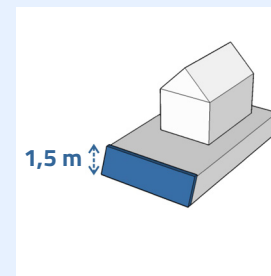
FELÚJÍTÁS

meglévő építmény, építményrész, önálló rendeltetési egység, helyiség rendeltetészerű és biztonságos használhatóságának, valamint üzembiztonságának megtartása érdekében végzett az építmény térfogatát nem növelő építési tevékenység

HOMLOKZATI NYÍLÁSZÁRÓ CSERÉJE

például nyílászáróinak az eredetitől eltérő méretűre, anyagúra, osztásúra, csomóponti kialakításúra, üvegezésre való cseréje

TÁMFAL ÉPÍTÉSE

támfal építése, bővítése, meglévő felújítása, helyreállítása, átalakítása, korszerűsítése, megváltoztatása, amelynek mérete az építési tevékenységgel nem haladja meg a rendezett alsó terepszinttől számított 1,5 m magasságot

[TOVÁBBÁ MINDEN 312/2012. (XI. 8.) KORM. RENDELET 1. MELLÉKLETÉBEN FELSOROLT EGYÉB ÉPÍTÉSI TEVÉKENYSÉGEK!]

FOGALOMMAGYARÁZAT

Átalakítás: Meglévő építmény, építményrész, önálló rendeltetési egység, helyiség alaprajzi elrendezésének vagy külső megjelenésének, megváltoztatása érdekében végzett, az építmény belső térfogatát nem növelő építési tevékenység.

Bővítés: Építési tevékenység, amely az építmény térfogatát növeli

Elektronikus hírközlési építmény: Olyan létesítmények, amelyek magukba foglalják a vezeték nélküli összeköttetésekkel összefüggő műtárgyak, az antennatartó-szerkezetek (tornyok), oszlopok.

Előregyártott tartószerkezeti rendszerrel épült lakóépületek: Iparosított technológiával készített, előregyártott vasbeton elemekből készült lakóépület (ún. panelépület).

Felújítás: Meglévő építmény, építményrész, önálló rendeltetési egység, helyiség rendeltetészerű és biztonságos használhatóságának, valamint üzembiztonságának megtartása érdekében végzett az építmény térfogatát nem növelő építési tevékenység.

Főépület: Az építmények azon csoportja, melyek a rendeltetési zóna előírásokban megnevezett funkciók befogadói.

Gerincmagasság: A magastető tetősíkjainak legmagasabb metszészvonala és a rendezett terepszint között függőlegesen mért távolság.

Hasznos alapterület: A nettó alapterületnek azon része, amelyen a belmagasság legalább 1,90 m.

Helyi védelem: A helyi védelem területi vagy egyedi védelem lehet.

(A) A területi védelem a településszerkezet, a telekstruktúra, az utcavonal-vezetés, az utcakép vagy utcakép részlet, továbbá a település- és tájkarakter elemek megőrzésére, értékővő fenntartására és fejlesztésére irányul.

(B) Az egyedi védelem a jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatot, településkaraktert meghatározó valamely

a) építményre, építményrészletre vagy az alkalmazott anyaghasználatra, tömegformálásra, homlokzati kialakításra,

b) táj- és kertépítészeti alkotásra, egyedi tájértékre, növényzetre,

c) szoborra, képzőművészeti alkotásra, utcabútorra, valamint

d) az a)-c) ponthoz kapcsolódóan az érintett földrészlet, telek egészére vagy részére terjedhet ki.

Kerti építmény: Kerti tevékenységre, pihenésre, játékra, szórakozásra, kikapcsolódásra és tárolásra szolgáló műtárgy.

Korlátozott hasznosítású mezőgazdasági terület: Beépítésre nem szánt területfelhasználási egység, mely Pécs város szabályozási tervének tervlapjain került ábrázolásra.

Magterület: A megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.

Melléképület: Az építmények azon csoportja, amelyek a rendeltetési zóna előírásaiban megnevezett építmények használatát kiegészítik, különállóan épülnek és nem minősülnek melléképítménynek. A melléképületeket csak építési helyen belül szabad elhelyezni.

Műemlék: olyan nyilvánartott műemléki érték, amelyet miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánítottak.

Műemléki környezet: A műemlékkel vagy műemléki jelentőségű területtel közvetlenül határos telkek, a kapcsolódó közterületszakaszok és a közterületszakaszokkal határos ingatlanok vagy a a védettségről szóló döntésben ettől eltérően kijelölt ingatlanok.

NATURA2000: Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 területek egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

Nem emberi tartózkodásra szolgáló építmény: Melléképület, garázs, tároló, szín, állattartási építmény, vadetető, árnyékszék, állványzat, stb.

Ökológiai folyosó: A megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan területek - többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok - tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, puffertérületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására,

Önálló rendeltetési egység: Meghatározott rendeltetés céljára önmagában alkalmas helyiség vagy helyiségcsoport, amelynek a szabadból vagy az épületen belüli közös közlekedőből nyíló önálló bejárata van.

Puffertérület: A megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák vagy mérséklék azoknak a tevékenységeknek a negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

Összes hasznos alapterület: Az összes építményszint hasznos alapterülete.

Összes nettó szintterület: Az építmény-szintek összes nettó – falak nélküli – területe, kivéve fedett terasz és a terepszint alatti helyiségek területe, ha azok rendeltetése az építmény jellemző rendeltetéséhez közvetlen kapcsolódik (többek között: előírások szerinti gépkocsi tárolók). Az építmény fő rendeltetéséhez közvetlen nem kapcsolódó helyiségek területét az összes nettó szint területbe be kell számítani.

Reklám: A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény 3. § d) pontja szerinti gazdasági reklám, kivéve: cégtáblát, üzletfelirat, a vállalkozás használatában álló ingatlanon elhelyezett, a vállalkozást népszerűsítő egyéb felirat és más grafikai megjelenítés, üzlethelyiség portáljában (kirakatában) elhelyezett gazdasági reklám, a járművön elhelyezett gazdasági reklám, a tulajdonos által az ingatlanán elhelyezett, annak elidegenítésére vonatkozó ajánlati felhívás (hirdetés), valamint a helyi önkormányzat által lakossági apróhirdetések közzétételének megkönnyítése céljából biztosított táblán vagy egyéb felületen elhelyezett, kisméretű hirdetések.

Reklámhordozó: A funkcióját vagy létesítésének célját tekintve túlnyomórészt az e törvény szerinti reklám közzétételét, illetve elhelyezését biztosító, elősegítő vagy támogató eszköz, berendezés, létesítmény.

Reklámtartó építmény: Funkcióját vagy létesítésének célját tekintve túlnyomórészt a reklámhordozót tartó, illetve annak elhelyezését biztosító, elősegítő eszköz, berendezés.

Saját lakhatás: Saját lakhatásnak minősül minden olyan eset, amelynek során az építető a lakóépületet vagy lakást életvitelszerű bentlakás céljából használja.

Természetvédelmi terület: Az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme.

IMPRESSZUM **13**

HETVEHELY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Hetvehely honlapcíme: www.hetvehely.hu

Hetvehely postai címe: 7681 Hetvehely, Rákóczi u. 36.

Telefon: 73/578-528

Polgármester: Wágner Antal József

A polgármester e-mail címe: hivatal@hetvehely.hu

Főpítész: Hajdu Csaba településtervező

A főépítész e-mail címe: hcsaba77@gmail.com

SZERKESZTETTE: Gáspár Róbert okl. településmérnök

SZÖVEG: Gáspár Róbert okl. településmérnök

FOTÓ: Gáspár Róbert okl. településmérnök, Kiszely Szabolcs településtervező, Lechner Tudásközpont Településképi Arculati Kézikönyv egyeztető felület, Hetvehely honlapja, internet

GRAFIKA: Gáspár Róbert okl. településmérnök

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

Fenntartható fejlesztés - várostervezési útmutató. Szerk.: Dr. Lukovich Tamás – Mogyorósi Katalin, TERC Kft., 2013.

Építés és építés népművészetünk és népi építészetünk örök értékeiből I., kézirat, szerző: Grátz Antal 2017.

Balaton-felvidéki építészeti útmutató 2013.

Mezőgazdaság és építészet. Reischl Gábor, TERC Kft., 2010

www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzat-hetvehely.shtml

Vass Péter, Diplomamunka 1995

www.ddnp.hu

www.hebmesz.hu

www.marosmix.hu

ADATSZOLGÁLTATÁS:

A településügyi dokumentumok készítéséhez szükséges térképi adatbázisok, adatok ingyenes átadása érdekében egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 334/2017. (XI. 9.) Korm. rendelet által módosított jogszabályok alapján nyújtott adatszolgáltatás sorszama: 425.

HETVEHELY, 2019. február